

PREMIUL PENTRU LITERATURĂ
AL UNIUNII EUROPENE 2020

Irene Solà

Eu cânt și muntele dansează

ROMAN

TRADUCERE DE
JANA BALACCIU MATEI

Traducerea acestei cărți a beneficiat de o subvenție
acordată de Institut Ramon Llull.

Irene Solà

Eu cânt și muntele dansează

Traducere din catalană și note de
JANA BALACCIU MATEI

Colecție coordonată de DENISA COMĂNESCU

IRENE SOLÀ
CANTO JO I LA MUNTANYA BALLA

Originally published in Catalan by Editorial Anagrama S.A.
Romanian edition published by arrangement with Agentia Literara LIVIA STOIA

ISBN: 978-606-097-342-3 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723.684.194

Lui Oscar

Og þegar vorvindarnir blása um dalinn; þegar vorsólin skín á hvíta sinuna á árbakkanum; og á vatnið; og á tvo hvíta svani vatnsins; og laðar vornálina frammúr keldum og veitum, – hver skyldi þá trúa því að þessi grösugi friðsæli dalur búi yfir sögu vorrar fyrri ævi; og yfir forynjum hennar? Menn ríða meðfram ánni, þar sem hestar liðinna tíða hafa gert sér götur hlið við hlið á breiðu svæði öld frammaf öld, – og ferskur vorblærinn stendur gegnum dalinn í sólskininu. A slíkum dögum er sólin sterkari en fortíðin .

Sjálfstætt fólk
HALLDÓR LAXNESS

Şi, când brizele primăverii adie în vale; când soarele primăvăratic străluceşte deasupra ierbii uscate de anul trecut, care acoperă malurile râului, şi deasupra lacului, şi deasupra celor două lebede albe ale lui, şi, linguşitor, convinge iarba cea nouă să încolțească în pământul spongios al smârcurilor… cine ar crede, într-o asemenea zi, că în această vale verde şi tihnită este sedimentat trecutul nostru, cu spectrele lui? Oamenii se plimbă călare pe malurile râului, de unde se răsfiră drumuri deschise, rând pe rând, de caii de altădată… şi brizele proaspete zboară deasupra văii însorite. Într-o zi ca asta soarele este mult mai puternic decât trecutul.

Oameni independenți
HALLDÓR LAXNESS

I

Fulgerul

Am ajuns cu burțile pline. Dureros de pline. Doldora de apă neagră şi rece, de fulgere şi de tunete. Veneam din mare şi din alți munți şi cine mai ştie din ce încă alte locuri şi cine mai ştie ce-om fi văzut. Frecam, ca sarea, piatra sus pe creste, să nu dea colț nici buruiana rea. Alegeam culoarea culmilor şi a câmpurilor, licărul apei din râuri şi licărul din privirile înălțate spre cer. Când ne-au întrezărit, jivinele s-au aciuat în vizuine, ciuciulite, cu botul întins, să adulmece mirosul de pământ reavăn ce se apropia. Am învelit, ca o pătură, totul. Stejari, cimişiri, mesteceni, brazi. Şsssssst! Şi-au amuțit toți, căci eram un tavan sever, care hotăra cine să aibă liniştea şi bucuria unui spirit uscat.

După ce am ajuns, totul era tăcere şi apăsare, şi noi am împins în jos aerul subțire şi am slobozit primul fulger. Bang! Ca o uşurare. Şi melcii încolăciți s-au învălătucit şi mai mult în casele lor singuratice, fără nici un zeu, fără nici o rugăciune, ştiind că, dacă n-o să moară sufocați, o să iasă, mântuiți, să respire umezeala. Şi atunci am vărsat apa, în picături uriaşe, ca nişte monede, peste pământ şi iarbă şi pietre, şi tunetul bubuitor a răsunat în coşul pieptului lighioanelor toate. Atunci a zis bărbatul fir-ar să fie. A zis cu glas tare, căci, când e singur, bărbatul n-are de ce gândi în tăcere. Fir-ar să fie! nătărăule, te-ai lăsat prins de furtună. Şi noi râdeam, huu huu huu huu, şi-i turnam apă-n cap, şi apa i se strecura pe sub gulerul cămăşii şi-i şiroia pe umeri şi pe spate, şi erau reci, enervante, picăturile noastre.

Bărbatul venea de la o casă din preajmă, de pe la jumătatea coastei, cocoțată deasupra unui râu pesemne rece, fiindcă se ascundea sub copaci. Lăsase acasă două vaci, câțiva porci şi găini, un câine şi doi motani vagabonzi, o nevastă, doi copii şi un bătrân. Îl chema Domènec. Şi avea o minune de grădină în munte şi nişte pământ prost arat lângă râu, căci de grădină se îngrijea bătrânul, tată-său, care avea spinarea dreaptă ca o scândură, iar de pământ, el. Venise pe creastă să încerce nişte versuri Domènec. Să vadă ce aromă au şi cum sună, căci, când e singur, bărbatul n-are de ce spune-n şoaptă versuri. Şi după-masa aia, tot umblând după vite, găsise nişte bureți, trâmbița morților, şi nu era vremea lor, şi-şi înnodase în față cămaşa şi-i purta. Pruncul plângea când plecase de-acasă şi femeia zisese „Domènec“, ca o tânguire şi ca o rugăminte, dar Domènec tot ieşise. E greu să faci versuri şi să contempli forța ascunsă în lucruri când plozii plâng ca nişte purcei jupuiți şi țipătul lor strident îți face inima să zvâcnească, chiar de nu vrei. Voia să se ducă să vadă vacile. Trebuia să se ducă să vadă vacile. Avea Sió vreo idee despre vaci? Nici una. Vițelul făcea

muuuuuu, muuuuuu. Disperat. Nimic nu ştia Sió despre vaci. Şi iar a strigat, fir-ar să fie!, căci fuseserăm rapizi, oho!, imprevizibili şi furişi şi-l luaserăm pe neaşteptate. Fir-ar să fie! vițelul avea coada prinsă într-un smoc de sârme. Sârmele se-mpotmoliseră între doi copaci şi de-atâta tras îi zdreliseră-n spate picioarele, acum însângerate, plesnite, murdare. Făcea muuuuuu, muuuuuu, prins cu coada între cei doi copaci şi mamă-sa îl păzea îngrijorată. Sub şiroaie, Domènec a luat-o spre vită. Avea picioare bine făcute de-atâta bătut muntele şi ieşit la aer când copiii țipau prea tare sau când se sătura de ei şi se sătura de arat şi de muțenia bătrânului şi de toate vorbele, una după alta, ale femeii, pe care-o chema Sió şi care era din Camprodon şi care se lăsase păcălită, cocoțată singură pe muntele ăla cu un bărbat care dispărea de-acasă şi un bătrân care nu vorbea. Da', uneori, Domènec o iubea, şi o iubea cu înfocare, pe Sió încă. Da' ce povară era, fir-ar să fie!, casa. Ar trebui să aibă mai mult timp să se cunoască oamenii înainte să se-nsoțească. Mai mult să trăiască înainte să facă prunci. Câteodată încă o mai prindea de mijloc şi o-nvârtea, repede-repede, ca atunci când erau doar iubiți, fiindcă Sió, Doamne, ce picioare! Puse jos bureții. Vițelul mugea. Domènec se-apropie cu mâinile întinse. Încet-încet. Vorbindu-i cu voce joasă, liniştitoare. Şsssssst! făcea. Mama îl observa bănuitoare. Din părul lui Domènec şiroia apa. Când o s-ajungă acasă, o să pună la încălzit apă, să curețe frigul şi ploaia. Se uită la sârmele care-i intrau animalului în carne de câte ori se smucea. Îl apucă strâns de coadă, scoase briceagul şi, cu dibăcie, tăie părul înnodat. Şi atunci am dat drumul fulgerului. Al doilea. Rapid ca un şarpe. Furios. Întins ca o pânză de păianjen. Fulgerele merg unde vor, ca apa şi avalanşele, şi gângăniile, şi coțofenele, că tot ce-i frumos şi luceşte le fascinează. Scos din buzunarul lui Domènec, briceagul a scânteiat ca o comoară, ca o piatră prețioasă, ca un pumn de monede. Lama de metal ne-a oglindit, strălucitoare. Ca nişte brațe deschise, ca o chemare. Fulgerele intră unde vor şi al doilea a intrat în capul lui Domènec. Înăuntru, înăuntru, până la inimă. Şi tot ce vedea în ochi era negru, de la arsură. Bărbatul se prăbuşi pe iarbă şi pajiştea îşi lipi obrazul de-al lui şi toate apele noastre zvăpăiate şi încântate i-au intrat prin mânecile cămăşii, pe sub curea, în chiloți şi ciorapi, căutând pielea încă uscată. Şi a murit. Şi vaca a luat-o la fugă ca nebuna, şi vițelul după ea.

Cele patru femei care văzuseră tot s-au apropiat. Încet-încet. Fiindcă nu erau învățate să simtă interes pentru cum mor oamenii. Nici pentru bărbații atrăgători. Nici pentru bărbații urâți. Dar scena le fermecase. O lumină atât de strălucitoare, că nu mai era nevoie s-o mai vadă niciodată. Cuțitul chemase fulgerul, şi fulgerul alb lovise, ca la țintă, capul omului, îi făcuse cărare pe mijloc şi vacile fugiseră bezmetice ca într-o comedie. Ar fi trebuit scris un cântec despre părul omului şi pieptenele fulgerului. S-ar fi putut pune perle-n păr, în cântec, albe ca sclipirea cuțitului. Să spună despre trupul lui, şi despre buzele întredeschise, şi despre ochii limpezi ca un pahar în care intra ploaia. Şi despre chipul atât de frumos pe dinafară şi-atât de ars pe dinăuntru. Şi despre apa ce-i cădea ca un torent pe piept şi pe spinare, parcă vrând să-l ducă. Şi despre mâinile lui cântecul să vorbească, butucănoase şi bătătorite, una deschisă ca o floare ce vede venind albina, cealaltă încleştată pe briceag ca o piatră-nchistată-ntr-un pom.

Una dintre femei, cea pe care o chema Margarida, i-a atins o mână, în parte să afle dacă bărbatul cu fulgerul în el arde, în parte doar ca mângâiere. Apoi femeile l-au lăsat

cum era şi au luat trâmbițele morții ude lăsate de el, socotind că văzuseră ce era de văzut, căci erau multe alte lucruri de făcut şi multe altele de gândit. Şi-atunci, de parcă ne-am fi molipsit de la ele, mulțumiți de treaba făcută, am oprit ploaia. Sătui. Răriți. Şi, când a fost sigur c-am terminat de tot, au țâşnit pe ramuri păsările şi au cântat cântecul supraviețuitorilor, cu stomăcelul plin de gângănii, zburlite şi pline de furie împotriva noastră.

Nu prea aveau motiv să se plângă, că nu aruncasem cu piatră, plouasem doar cât să omorâm un om şi-o mână de melci. Abia dacă surpasem vreun cuib şi nu inundasem nici un câmp.

Şi ne-am retras. Istoviți. Şi ne-am privit opera. Din frunze şi ramuri picura apă, iar noi am plecat, uşori şi goi, în altă parte.

O dată am plouat cu broaşte, altă dată cu peşti. Dar cel mai bine e cu pietre. Prețioasele pietre se năpustesc peste sate şi peste capete, şi peste roşii. Rotunde şi înghețate. Şi umplu răzoarele şi drumurile cu o comoară de gheață. Broaştele au căzut ca un blestem. Bărbații şi femeile fugeau, şi broaştele, mici, mici, se-ascundeau. Oh! Peştii au căzut ca o binecuvântare peste capete de bărbați şi femei, ca nişte palme peste față, şi oamenii râdeau şi-i ridicau în sus, de parc-ar fi vrut să-i dea înapoi, dar nu voiau, nici noi nu i-am fi vrut. Broaştele orăcăie în burți. Peştii nu se mai mişcă, dar nu mor. Nu contează. Oricum, cu piatră e cel mai bine.

Numele femeilor

Eulàlia le-a zis că țapu’ are curu’ fin-fin, de cât i-l pupasem, ca de copil de țâță, şi membrul rece ca un sloi de gheață, şi mie mi-a venit să râd şi dă-i şi râzi, şi pe mine de-atâta râs m-au spânzurat. De-atâta râs, ca o otravă amețitoare intrată-n mine, ca laptele de-alior[1], mi-aduc aminte tot. Râsul, în sângele meu alb şi molipsitor, ca gâdilatul, că, de mi-ai fi rupt o mână, ar fi ieşit lapte, nu sânge roşu, el m-a golit. Ar fi putut să nu se-obosească cu-atâtea torturi, şi încăperi, toate puțind a pişat, şi funii întinse, lungi, şi cârpe de lână pline de cenuşă, şi aşteptat să termin cu râsul şi să mărturisesc. Să mărturisesc ce? Dacă râsul era singurul lucru bun? era o pernă, era cum ai mânca o pară, cum ți-ai vârî picioarele-ntr-o cascadă într-o zi de vară. Nu m-aş fi oprit pentru tot aurul din lume, nici de toată durerea din lume. Râsul m-a desfăcut de mâini şi de picioare, până atunci tovarăşe credincioase, şi de pielea pe care-o-nvelisem şi dezvelisem de-atâtea ori şi m-a spălat de răul şi de durerea pe care ți le pot face oamenii. M-a golit ca pe-o toantă, atâta hihihihi şi hahahaha, şi capul îmi făcea clonc-clonc de la aerul care şuiera când îmi intra şi ieşea pe nas şi urechi. Mi-a lăsat căpşoru’ ca o nucă goală, bună să păstreze-n ea toate poveştile şi toate istoriile şi tot ce le-am spus că făceam împotriva lui Dumnezeu, şi-a lui Isus, şi-a sfinților, şi-a Fecioarei. Care Fecioară? Un Dumnezeu ca tatăl fiecăruia, rău, rău, rău, şi crud ca ei, şi speriat de minciunile pe care, de cât le-nşiraseră, ajunseseră să le creadă şi ei. Că unu’ n-a rămas prin munții ăştia din ăi de ne-au arătat cu degetul, din ăi de ne-au întemnițat, din ăi de-au căutat pe noi semne de vrăjitoare, din ăi de-au făcut noduri şi au întins funii. Că rămasul sau nerămasul n-are nici în clin, nici în mânecă cu focul infernului, nici cu pedeapsa divină, nici cu vreo credință, nici cu vreo virtute. Nu. Să poți să culegi ciuperci şi melci şi să faci pipi şi să spui poveşti şi să te scoli în fiecare dimineață are legătură cu fulgerele care cad pe pomu-ăla sau pe omu-ăla. Are legătură cu pruncii care ies întregi şi pruncii care nu, şi cu pruncii care ies întregi pe dinafară, da-năuntru n-au toate cele la locul lor. Are legătură cu pasărea vânată de uliu sau cu iepurele vânat de câine, sau nu. Iar Fecioara şi pruncul şi diavolul erau toți făcuți din aceeaşi sărăcie cu duhul.

Din toate câte suntem, Joana e cea mai bătrână. Stătea într-o casă lângă a mea Joana, şi tot omu’ ştia că face leacuri într-o ulcică şi-ntr-o zi mi-a zis dacă vreau să-nvăț şi dacă vreau să mă duc cu ea noaptea. Şi m-a-nvățat să lecuiesc fierbințeli, şi deochi, şi gâlci, şi ochi cruciş, şi boli de copii, şi răni, şi beteşuguri la vite. Şi să găsesc lucruri pierdute ori

furate. Prostuțele de noi. Dacă ce-am făcut cel mai împotriva lui Dumnezeu a fost sculatul zi de zi după ce ne-au spânzurat, să culegem flori şi să mâncăm mure.

Pe Joana toți o lăsau în pace şi toți o chemau când se năşteau prunci sau aveau gâlci. Până când, într-o zi, a bătut rău piatra şi Joana avea un lan de grâu şi peste tot unde-a căzut grindina n-a mai rămas nimic, iar pe grâul Joanei o piatră n-a căzut. Şi-au zis că Joana stârnise furtuna cu nişte pulberi. Şi i-au strigat vrăjitoareo! Şi pe urmă băiatul vecinului, Joan Petit îl chema, un băiețel de cinci ani care-i strigase-aşa de față cu mulți, s-a-mbolnăvit de picioare, i s-au umflat, i s-au făcut vinete, negre, şi a murit după patru zile şi toți au țipat că Joana îi otrăvise mâncarea. Şi au strigat luați-o, târfa bătrână, otrăveşte lumea! Şi-au luat-o. Şi la puțin timp după ce-au luat-o a plouat cu broaşte, nişte broscuțe mici, mici, şi Joana le-a zis că, dacă vrea, poa' să facă să cadă grindină sau să cadă broaşte sau să le moară toate vitele, şi pe urmă m-au luat şi pe mine, şi Joana n-a mai zis nimic niciodată.

Dar eu, norocul meu, m-am învățat să râd.

Şi-apoi a apărut Eulàlia, ea era din Tregurà de Dalt, şi le-a zis că o dată s-a dus în Andorra să dezgroape un prunc mort şi i-a scos plămânii şi ficatul şi a făcut o pomadă să omoare oameni şi vite. Şi-a povestit cum lega bărbați să nu poată să se-mpreuneze cu alte femei, doar cu muierile lor. Cum făcea şase noduri la brăcinar şi la fiecare nod zicea te leg cu voia lui Dumnezeu şi a Sfântului Petru şi a Sfântului Pavel şi a Curții Cereşti şi a lui Belzebut şi Tió şi Cuxol, să nu poți să te uneşti trupeşte cu nici o femeie, decât cu nevasta. Şi că o dată a legat un bărbat şi pe muierea lui, nişte vecini, care erau răi şi aruncau cu pietre-n ea. I-a legat cu fire de păr de-ale lor, să nu poată să se drăgostească. Şi, când bărbatul nu era lângă ea, femeia nu putea să trăiască fără el, şi, când era şi voia s-o atingă, o furnica peste tot de simțea că moare şi nu putea să sufere să se unească cu el. Şi-aşa au rămas patru ani. Patru ani! Ce râs! Şi-ntr-o zi un băiat al lor care păzea caprele a trecut cu turma pe-un izlaz al Eulàliei, şi Eulàlia i-a zis c-o să-i mănânce lupii vitele. Şi, chiar atunci, a sărit un lup printre capre şi a sugrumat una. Şi-atunci au luat-o şi pe Eulàlia şi, când era-n temniță, le-a spus că-ntr-o noapte noi toate patru luasem un sugaci de câteva luni de lângă mama lui şi-l dusesem pe câmp şi ne jucasem cu el cum ne-am fi jucat c-o minge.

Eulàlia spunea cele mai grozave poveşti, o face şi-acum, mai bine ca oricine. Poveşti care pe mine mă fac să râd, să râd, să râd pân' ce-nlăuntrul meu, mai înlăuntru ca picăturile de pipi, ceva se linişteşte. Povesteşte, şi câteodată şi noi apărem în poveşti, şi e o plăcere să apari în poveşti. În Eulàlia e undeva un glăscior care-i spune basme, un glăscior, al diavolului, care-i şopteşte năzdrăvănii, şi răul pe care i-l făceau oamenii îl ațâța şi-l dezlega, ca o limbă ce nu poate sta potolită. Glăsciorul îi venea din cap, ca o fântână din care țâşneau cuvinte şi imagini.

„Ne-am dus în pădure, călare pe-o asină neagră eu, şi pe o vulpe, Dolceta Conill – asta-s eu! ziceam – şi luna nu se vedea şi stelele abia pâlpâiau şi-o creangă mi-a sărit în față ca o gheară şi mă zgâria pe față şi-am zis, Isuse! şi-am căzut de pe-asină, şi Dolceta a zis să nu mai zic niciodată Isuse. Şi-aşa am făcut. Ne duceam la Roca de la Mort, cu subsuorile unse cu pomada care arde pentru totdeauna părul, de-aia subsuorile noastre-s netede. Când am ajuns la Roca, toți, bărbați şi femei, am desenat pe pământ o cruce şi ne-

am ridicat fustele şi ne-am pus pe vine, fiecare peste crucea lui, şi ne-am lepădat de credinţă şi de Dumnezeu. Pe urmă am pupat curul diavolului, pe rând, unul câte unul. Şi chipu' l-avea când de motan în trei culori, când de ţap, şi ne zicea: «fi-vei cu mine, copilă?» şi am răspuns toate, da. Şi pe urmă am mâncat brânză şi fructe şi miere şi am băut vin şi ne-am luat toţi de mâini, bărbaţi, femei şi demoni, şi ne-am îmbrăţişat şi-am dansat şi-am făcut dragoste şi-am cântat cu toţii."

Şi Margarida plângea. Plângea şi tăgăduia tot, plângea, plângea, de nedreptate, şi uneori ţipa, şi eu îi ziceam, nu plânge, femeie, Margarida, închise în aceeaşi celulă întunecoasă, toate patru, care nici nu era celulă, că acolo-nainte ţineau vitele. Şi făceam o pereche bună, eu şi Margarida, eu, dă-i şi râzi, ea, dă-i şi plângi şi, câteodată, cu cât plângea ea şi i se schimonosea chipul, şi-i curgeau mucii, cu faţa toată roşie, şi toată umflată, cu-atât râdeam eu, şi atunci, cu cât râdeam eu, cu-atât plângea ea, şi eu îi ziceam, nu plânge, femeie, Margarida, şi făceam o pereche bună. Margarida tăgăduia toate, rând pe rând, a mărturisit doar că pusese masa noaptea. Aşternuse faţa de masă şi pusese vin şi de-ale gurii şi apă şi-o oglindă, să se privească duhurile, să găsească mâncare şi băutură şi-aşa să nu-i omoare copiii. Dar şi pentru un lucru atât de mărunt pot să te spânzure.

Şi când Eulàlia le-a spus că Joana era meştera care aducea duhurile şi făcea pomezile cu care ne ungeam şi cea mai meşteră în otrăvuri din toată ţara şi meştera ţapului din Biterna[2] şi a tuturor celorlalte rele pe care le fac vrăjitoarele, Joana nici n-a clipit. Şi n-a zis-o cu gând rău, Eulàlia, nici Joana nu i-a purtat pică, dacă toate eram terminate. A zis-o doar fiindcă era vorbă-lungă şi mie-mi ieşea tot aerul din gură de-atâta râs, şi Margarida plângea-ntruna. Toate patru pe-aceleaşi paie murdare, pline de şobolani şi de purici.

Joana nu vorbeşte, nu plânge, nu tăgăduieşte şi nici nu râde, dar încă e meştera şi încă e cea mai deşteaptă şi mereu găseşte cele mai bune mure şi ciuperci şi ea ştie cel mai bine cum se moşeşte. Şi e prima care face pipi când găsim cruci în munţi şi le ia între picioare. Şi prima care face caca sub pomul în care ne-au spânzurat. Nişte căcăreze frumuşele, tari şi mici, şi ea zâmbeşte când stă pe vine. Şi prima care se crăceşte când dăm de capele sau schituri ascunse.

Poveştile şi istoriile spuse de Eulàlia nu-s toate despre vrăjitoare şi nici despre noi. Câteodată glăscioru-i vorbeşte despre lucruri din munţi şi despre pietre şi bălţi, şi păsările-i cântă şi-i povestesc legende, şi eu mă ţin după ea ca o fetiţă, ca un căţel, ca un mieluţ abia fătat după mama lui, de-ar fi nevoie, m-aş arunca sub picioarele unui cal, numai să mă-ntorc la poveştile ei. Fiindcă pe mine Eulàlia mă face să râd.

A fost odată în Aragon un rege creştin, care avea trei fete ca soarele de frumoase, îmi povesteşte. Şi, când regele şi regina au început să chibzuiască să le mărite, au aflat că toate trei aveau amorezi şi, toate, nişte mauri păgâni. Mie-mi plac poveştile cu mauri. Mânios, regele le-a-nchis pe toate trei într-un turn înalt, să nu mai poată să-şi vadă niciodată amorezii. Dar, într-o noapte, prinţesele au cumpărat gărzile c-un pumn de bani de aur şi-au fugit din turn şi toate trei, cu iubiţii mauri, s-au urcat pe cai şi au pornit spre Pirinei, departe de regii creştini şi de regii mauri. În ziua a treia, regele s-a dus la prinţese să le-nduplece să se despartă de păgâni şi să se mărite cu principi creştini şi, când a ajuns, nu le-a mai găsit şi a strigat: Urgia Domnului să vină asupra lor, oriunde s-ar afla!

Şi deodată s-a burzuluit vremea. O furtună de zăpadă şi gheaţă i-a prins pe cei şase fugari pe cai, aşa grozavă, că fiecare şi-a-mbrăţişat iubitul şi toţi şase au rămas îngheţaţi, neputincioşi să mai facă un pas. Uite-le-acolo, una după alta, în braţele iubiţilor, alea trei lanţuri de munţi ale ălor trei surori, acoperite de nea, zice Eulàlia, şi arată munţii.

Sau spune despre o ştimă[3] prinsă de nişte oameni de la oraş, dimpreună cu nişte ştergare albe pe care i le-au luat. Biata ştimă! Era o femeie micuţă, stătea toată ziua pe-o bancă şi se uita pe geam şi nu deschidea gura, parc-ar fi fost mută sau n-ar fi-nţeles vorba omenească. Dar, într-o seară, stăpâna casei în care-o ţineau închisă s-a apucat de pregătit cina şi a aprins focul şi a agăţat în cârlig un ceaun cu lapte. Deodată, când femeia se foia prin casă, ştima a strigat:

— Hei, repede, repede, că-ţi dă-n foc laptele!

Femeia a luat-o la fugă spre ceaun, iar ştima a profitat de moment, a sărit de pe bancă şi a fugit pe uşă. Şi se spune că, înainte să dispară pentru totdeauna, i-a aruncat:

— N-o să ştiţi niciodată pentru ce e bună rădăcina de limba-boului.

Şi a râs, un râs subţirel ca un chiţcăit de dihor şi nici până azi n-au aflat orăşenii la ce e bună rădăcina groasă de limba-boului.

Margarida uneori plânge la poveştile Eulàliei, plânge că un tată şi-a preschimbat în munţi fetele, plânge pentru ce ne-au făcut, cu lâna şi cenuşa şi fiarele-ncinse şi lanţurile şi banca şi greutăţile de la picioare şi sângele roşu. Plânge că a murit, ca tot ce moare. Şi eu îi zic, nu plânge, Margarida, nu plânge, femeie. Şi câteodată plânge şi că un prunc s-a născut într-o peşteră şi eu îi zic, nu plânge, Margarida, nu plânge, femeie. Şi, după furtună, a plâns puţin şi pentru bărbat, aşa frumos era în lumină, zicea. Ce păcat că oamenii se prăpădesc repede şi ceilalţi se-agaţă de trupurile golite şi le-ascund şi le-ngroapă, să nu vadă ce-o să li se-ntâmple şi lor. Şi a plâns şi când au venit după el şi l-au luat şi n-a mai venit niciodată să ne ţină de urât. Şi-n locul lui au pus o cruce acolo unde fulgerul l-a sfredelit. Ce obicei, să pătezi munţii cu cruci! Da' asta era mică. Şi uneori ne duceam acolo şi făceam pipi cum fac câinii. Şi, alteori, unde se prăbuşise bărbatul duceam flori, lăptuci, curu-găinii le ziceam, că e hazliu.

---

1. Aluzie la toxicitatea acestei plante utlizate în medicina populară, numită în catalană şi *llet de bruixa*, „lapte de vrăjitoare“. Capitolul trimite la torturile şi execuţiile femeilor în contextul vânătorii de vrăjitoare din Evul Mediu.

2. Loc imaginar, unde, conform unei credinţe medievale catalane, se întâlneau vrăjitoarele să-l adore pe diavol, care apărea sub înfăţişarea de ţap.

3. Am redat prin *ştimă* termenul catalan *dona d 'aigua*. În mitologia catalană *dones d 'aigua* sunt spirite ale naturii care trăiesc în ape şi în locuri în care se infiltrează apa. Tinere de o mare frumuseţe, se pot îndrăgosti şi căsători cu un bărbat, căruia îi aduc noroc, cu condiţia să nu dezvăluie secretul originii lor. Dacă o face, dispar şi bărbatul este lovit de nenorociri.

Fața de masă albă

Copiii mei îs ca nişte muşte, îşi lasă peste tot căcații. Pe unde trec. Tic, tic, tic. Poți să le mergi pe urme. Dulapul deschis. Dulapul bun. Darul meu de nuntă de la tata şi de la mătuşa. Unde țin lucrurile frumoase. Puținele frumoase. Bine ascunse. Bine-mpăturite, cu hârtie de mătase între ele. Şi săculeți de rozmarin. Un sertar e tras. Lucruşoarele şi hârtiile, mototolite şi puse alandala. Ştiu, înainte să controlez, după grosime, că lipseşte fața de masă albă. Fața de masă albă, atât de frumoasă că nu te-nduri să mănânci pe ea. Iau foc şi-mi zic că, de-ar fi-n fața mea, le-aş rupe urechile.

Aranjez şervețelele şi hârtia şi-nchid.

— Unde-s copiii?

Bunicul Ton stă pe banca lui, cuminte. Limbut nu era nici înainte, dar acum abia de scoate o vorbă, abia de se mişcă.

— Afară, răspunde.

— Afară, repet. *Afară* poate să-nsemne oriunde, de-aici până-n Franța. Vrei apă? îl întreb şi dă din cap că nu.

Câteodată, mâinile lui, când ia un pahar să bea, când apucă cuțitul, când şi le pune pe genunchi, îmi fac inima s-o ia la goană, că prea-s ca ale lui Domènec. Alte dăți mă uit la bătrânul atât de mut, atât de-ofilit, atât de trist şi sfrijit, că nu-mi vine să cred că e tatăl lui Domènec. I s-a uscat gura bunicului Ton. Ca o smochină. Unor bărbați li se-ncleiază limba-n gură şi nu ştiu s-o deschidă să spună vorbe frumoase copiilor sau vorbe frumoase nepoților şi-aşa se pierd istoriile familiilor şi nu mai ştii de nimic altceva decât de pâinea uscată pe care-o mănânci azi şi de ploaia care cade azi şi de cât te dor oasele azi. Tristețe de munte. Munții ăştia l-au luat pe Domènec. Pe Domènec al meu. Un trăsnet l-a despicat pe mijloc ca pe-un iepure. La două luni după ce s-a născut Hilari. Şi asta a fost un noroc, cred. Că nu i-am dat durerea şi lacrimile din sângele meu, cum s-ar fi-ntâmplat dacă Domènec murea când eram grea. Mi-ar fi ieşit copilul pătat de durere, vânăt. Nu. Am plâns singură. Am plâns deodată toate lacrimile date mie de Dumnezeu. Şi-am rămas seacă, ca un pământ sterp. Şi Hilari a fost cel mai fericit copil fără tată din lume. Am avut cei mai fericiți copii fără tată, cei mai puțin orfani. Parcă n-ar fi avut nevoie de tată. Un noroc. Dar câteodată nu mai vrei să trăieşti. Când un trăsnet ți-a despicat omul ca pe-un iepure. Când ți-e inima sfredelită cu o cracă, dar nu te omoară. Nu mai vrei să trăieşti. Şi eşti obligată să trăieşti. Copiii strigă şi te obligă să trăieşti. Bătrânului i-e foame şi cere de

mâncare. Lumea ți-aduce dovlecei şi ciuperci, să te oblige să trăieşti. Şi-atunci nu mai eşti femeie, eşti văduvă, mamă. Nu mai eşti a ta, nu mai eşti must şi sânge, c-ai fost obligată să renunți la tot ce-ți doreai. Aici, aruncă tot ce-ți doreai, în mijlocul drumului, în şanțul ăsta, tot ce gândeai. Ce iubeai. Şi uite ce ne-nsemnate erau toate, un fleac. Omul şi muntele. Te fac să-ți doreşti o viață măruntă, ca o pietricică frumoasă. Una cât să-ncapă într-un buzunar. Una cât un inel, cât o alună. Nu ți se spune că poți s-alegi lucruri care să nu fie mici. Nu ți se spune că pietrele mici se pierd. Că-ți scapă printr-o găurică din buzunar. Că, dacă se pierd, alta n-ai cum alege. Că pietricica pierdută pierdută rămâne. Aruncă-ți şi inima, aici, în mijlocul drumului, în noroi şi în rugi. Aruncă-ți bucuria. Aruncă-ți sufletul şi îmbrățişările şi săruturile şi patul de nevastă. N-ai încotro. Şi-acum scoală-te şi priveşte-te în dimineața asta atât de senină, atât de albastră. Şi du-te-n bucătărie şi bagă ceva-n gură, pe urmă într-a copiilor, pe urmă într-a bătrânului, pe urmă într-a vacilor şi vițeilor şi-a porcului şi-a găinilor şi-a câinelui. N-ai încotro. Până ce uiți de toate de-atât neavut încotro.

Nu l-am alăptat pe Hilari. Că mi-era sărat laptele. Şi aşa, cu lapte subțire de la vacă şi de la cutie, mi-a ieşit un băiat ca o floare. Abia de-am udat-o şi curățat-o floarea asta. Copilul iubit trebuie să-ți iasă ca o rădăcină. Eu îmi iubesc copiii, deşi mi-e şchiop sufletul. Îi iubesc în pofida mâlului strâns în el şi a descurajării şi a nădufului. Deşi în făgăduiala pe care-am făcut-o, pe care m-au făcut s-o fac, nu intra asta, să fiu obligată să-i cresc singură. Eu voiam un bărbat, bărbatul meu, şi, pe urmă, dac-aveau să vină, copiii, aş fi fost mulțumită. Dar doar copii şi atât? De ce să fii obligată să vrei doar copii şi atât? N-am putut nici să-l gust. Înainte să-i simt mierea pe buze, mi-a fost spintecat ca un iepure. Mie întâi şi-ntâi la bărbatul meu mi-a plăcut părul. Pe urmă poeziile. Pe urmă, cu cât îl priveam mai mult, şi mai mult îmi plăceau toate. Mâinile. Picioarele. Urechile. Şi-ncrețiturile din colțul ochilor, ca o codiță. Umerii. Vocea, când şoptea, ca o şopârlă care ți se târăşte pe spinare, „Cum mă sminteşti, Sió, mă sminteşti!“ zicea. Privirea aia ca o suliță, ca o săgeată. Tot capul ăla plin de taine, plin de cuvinte. „Ce albaştri ți-s ochii, Sió, atât de albaştri, că înoată în ei peştii.“

Eu eram frumoasă, din cale-afară de frumoasă. Cei mai albaştri ochi din Camprodon. Şi ştiam şi eu. Eram ca mama, care se născuse într-o casă la care lumea-i zicea „La zâne“, că toate femeile de-acolo erau frumoase din cale-afară. Şi s-a măritat cu tata şi au trăit la oraş, că tata era controlor la fabrica de biscuiți. Dar eu voiam un bărbat care să iubească pământul şi să iubească şi ideile. Un bărbat care să ştie despre pomi şi plante şi vite. Mama a murit când m-am născut eu, că au tăiat-o rău, că era micuță. Dar mătuşa Carme, care era sora tatei, şi, la fel, tata, ziceau ca o păpuşă, ca o păpuşă, dintre toate-toate cea mai frumoasă, şi-mi cumpărau bomboane şi salbe şi cărți şi eu nu eram niciodată tristă că n-aveam mamă. Mătuşa îmi împletea părul şi zicea o să-ți găseşti un bărbat şi-o să te iubească mult, şi tu o să-l iubeşti mult, şi eu o-ntrebam cum o să fie bărbatul. Şi ea dă-i şi varsă otravă şi iar otravă în vinele mele nevinovate. Şi tata, care zicea că n-are cum să se mai însoare, fiindcă n-o să mai fie nici o femeie la fel de frumoasă ca mama. Doar tu, doar eu, Sió, prințesa. Şi iar otravă, şi mai multă otravă în vine. Căsuță de păpuşi. Te-om învăța să coşi, te-om învăța, pe ascuns, să citeşti în catalană, te-om învăța să găteşti şi să ştergi praful. Şi ce supărat Domènec când m-a dus prima oară la vite şi eu în viața mea nu

dădusem unei vaci de mâncare. Dacă tata lucra la fabrica de biscuiţi! În viaţa mea nu pusesem mâna pe-o furcă. Nu ştii să faci nimic! striga. Cine m-a pus să mă-nsor c-o fată de la oraş, nu din munte? Dar tu ştiai că trebuia să învăţ toate cele de la ţară. Cine m-a pus? striga. Furios ca o foarfecă. Şi eu dă-i şi plângi, că ne luasem de şapte zile şi şase le petrecuserăm în Franţa.

Mătuşa Carme mi-a zis să nu-mi fac griji, că-nvăţ repede. Faţa de masă albă ea o făcuse. Pentru nunta tatei şi-a mamei. Şi-am învăţat repede. Să port de grijă vitelor şi să-mi mânjesc încălţările cu bălegar. Că iubirea te face să-nveţi degrabă. Şi tata, şi mătuşa Carme au murit în noaptea când eu eram în durerile facerii cu Mia. De dulce somn au murit. Cărbunii au scos fum şi s-a făcut o ceaţă fină care nu se vedea şi a umplut tot şi a înghiţit aerul şi, cum dormeau, a intrat în ei ca o otravă şi nu s-au mai trezit. Şi când Dolors Prim, vecina, şi-a trimis nepoata, pe Neus, la ei, n-au deschis. Şi, cum nu răspundeau, au spart uşa şi i-au găsit, în pătuţul lui fiecare, dormind duşi. Nu ştiau dacă să-mi spună sau nu până nasc. Şi a fost lungă naşterea Miei, atât de lungă, că nu credeam c-o s-o mai scoată cineva din mine. Un popândău micuţ, mic-mic, era, când s-a născut. Şi m-au lăsat o zi liniştită, o fantomă care alăpta cu ochii închişi şi zâmbetul adormit şi luam copila cu mânuţele ca de miez de pâine pe pântecul dezumflat şi Domènec, buimac de toate astea. Şi-atunci eu am zis, cum se poate, Domènec, să nu-i anunţi pe tata şi pe mătuşa? Şi Dolors mi-a spus că muriseră de-o moarte dulce şi ea-şi luase rămas-bun de la ei pentru mine. Şi, cum eram încă năucă de nesomn şi de ţinut un copil al meu, al nostru, în braţe, mi s-a părut foarte trist şi-n acelaşi timp nu foarte trist. Ca un fel de schimb. Ca o lege a vieţii. Că unii se duc ca să lase loc altora să vină. Şi fetei i-am pus numele Maria Carme, după mătuşă. Şi eu, cum eram încă-n pat, n-am putut să mă duc la înmormântare, abia după luni de zile am ajuns la oraş şi parcă trecuseră ani de când tata şi mătuşa Carme erau morţi, ca mama. Şi eu eram atât de plină de ce mi se-ntâmpla, de Domènec când zicea că iubirea noastră era şi mai mare, şi mai adâncă, de când cu copilul. Că prinsese chip, zicea, dragostea. Că dragostea noastră este un înger. O privighetoare. Eu, toată plină de magia laptelui. Ca o vacă. Şi a guriţei deschise a Miei, ca un fruct fără dinţi care suge, suge, şi a primăverii ce se-apropia de vară şi era doar un an de când eram femeie, femeie de-adevărat, femeie măritată, cu tot dreptul să se numească femeie. O femeie care ţinea un bărbat în braţe, şi acum şi-un copil, rod al iubirii, ca un înger din ceruri. Şi uneori mă gândesc că nu m-a durut destul că tata şi mătuşa s-au dus, de parc-ar fi fost timpul, de parcă era firesc, credeam. Că era rândul meu să fiu sânge şi miez al lucrurilor. Fiindcă din faţă venea doar bucuria, pe-un drum larg, însorit, şi pomi cu trunchiuri groase de-o parte şi de alta.

Când m-a cunoscut, Domènec îmi spunea că-s frumoasă ca o căprioară, ca o pisică sau o leoaică din Africa. Când mă lua la dans zicea, să nu mă muşti. Şi, când să plece, îmi recita versuri la ureche. Poeme care vorbeau despre o fată care eram eu. Care vorbeau despre flori şi despre gelozie. Poeme care construiau un altar pe care eu urcam jucăuşă şi fericită şi deschisă ca o floare. Şi cum mai dansa Domènec! La fel de bine ca tot ce făcea. Că ştia cum să ia oamenii şi vitele. M-aş fi dăruit lui toată, de mi-ar fi cerut-o. Uneori nu mai puteam de-atâta ţinut mâinile pe genunchi. De-atâta ţinut limba-n gură. De-atâtea bătăi de inimă, de-atâta teamă şi-atâta dorinţă de mâinile lui. Că ne-am întâlnit, aproape

trei ani, duminicile. Duminică de duminică. Doar în lunile când se rădea pe cap, nu. Îşi rădea părul o dată pe an. Şi i se vedea toată ţeasta, goală, chit că eu, cât mi-a fost iubit, nu l-am văzut aşa niciodată. E cum ai altoi un pom, zicea. Iese mai puternic. Viguros. Gata să dea ramuri noi şi rod. Şi-avea un păr Domènec! Auriu ca grâul şi ca trestia. Şi multă frică să nu şi-l piardă. Şi, când se rădea, se-nchidea, aproape două luni, sus în munte, la Matavaques, ăsta e numele casei lui, al casei noastre, să nu-l vadă nimeni până n-avea părul de-un deget jumătate. Şi două luni pe an, duminică de duminică, eu o ţineam într-un plâns. Şi mătuşa Carme-mi zicea, fudul rău, un ţăran fudul îţi trebuia? Că mătuşa Carme voia pentru mine un bărbat din Vic sau Ripoll, negustor, farmacist sau controlor la fabrică, ca tata. Dar mereu se-ntorcea. Nou şi dichisit şi-ncărcat de flori şi de zâmbete şi de poeme despre tristeţea singurătăţii, şi-l iertam. Uitam toată suferinţa şi toată furia şi-mi înghiţeam amarul şi-amărăciunile ca pe-un medicament. Eu, care două luni nu-mi închipuisem decât că n-o să mai vină, nu mi-l imaginasem decât cu mâna pe după mijlocul alteia sau fugind după o vacă şi prăbuşindu-se de pe o culme. Îmi scăpărau ochii privindu-l, mai să mi se spargă de-atâta strălucire, îl măsuram de sus până jos, de parc-aş fi fost o pisică gata să-l mănânce, mare şi fericită, şi-mi mişcam buzele într-o rugă să-şi întindă mai mult mâna, să mă strângă mai tare la pieptul lui, să mă cuprindă mai strâns cu braţele atât de puternice. Şi-ntr-o zi, când ne plimbam, a spus-o, eu aveam douăzeci şi cinci de ani, şi inima mi s-a răsturnat ca o remorcă: „Mă gândeam dacă ai vrea să te măriţi cu mine.“

Îmi dau seama că memoria-mi joacă feste, că mintea îmi întinde capcane ca să mă gândesc doar la lucrurile bune, că alege doar merele frumoase de pe tavă şi le zvârle, ca pe nişte coji, ca pe nişte castane seci, pe cele rele, de parcă nu s-ar fi întâmplat. Nu ştiu ce doare mai mult. Să-mi vină-n cap doar amintirile frumoase şi să mă mistui de dorul atât de sfâşietor, de arsura niciodată ostoită, care înăbuşă sufletul, sau să mă-mbăiez în pârâiaşele minţii care mă duc spre amintiri rele, posomorâte şi tulburi care-mi mânjesc sufletul şi mă lasă şi mai orfană la gândul că bărbatul meu nu era îngerul cu nimbul pe care i-l pun eu. Că nu mă iubea îndeajuns, cum, de fapt, îndeajuns nici un bărbat nu iubeşte. Trupul meu era atât de pregătit! Atât de plin de teamă şi-n acelaşi timp de dorinţă, atât de plin de iubirea care alunga toate temerile, ca pe-o mână de lilieci! Cum mi-a spus s-o iau eu înainte. Nu sta lipită de mine, a zis. La micul hotel din Ceret unde ne-am dus pentru luna de miere. Să nu afle femeile de la recepţie că abia ne-am căsătorit, c-o să le vină idei. O să mustăcească. Nu mai pot eu de ideile lor, să le vină! O să-ţi şterg c-o palmă zâmbetul ăla! zicea. Şi am intrat eu prima în cameră şi-am aşteptat o jumătate bună de oră şi-atunci a urcat şi el, fusese la o cafea, şi mi-a zis c-o să aşteptăm seara să facem dragoste. Şi-am stat şi-am aşteptat. Eu voiam să stăm de vorbă, eu voiam să ne ţinem de mână, eu voiam să trecem împreună prin teamă şi încordare şi emoţii, şi el fuma şi tăcea, întins pe pat, îşi acoperise faţa c-o mână şi, dacă mă-ntindeam lângă el, se ridica. Şi s-a făcut noapte, nici un suflet viu nu-şi dorise vreodată atât de mult să vină noaptea. Şi mi-a zis, dezbracă-te, şi am făcut ce-a zis şi, cât mă dezbrăcam, s-a dus la baie şi-am mai aşteptat o jumătate de oră. Şi atunci a venit, îmbrăcat. Şi a stins lumina şi-am auzit cum se dezbracă şi, pe vârfuri, s-a urcat în pat şi m-a atins în locuri în care nimeni n-o făcuse. M-a atins de parcă intra-n casa altuia, de parcă mâinile lui îşi pierduseră toată dibăcia, şi durea, nu cât să mă sperii, şi eu aş fi vrut să-l văd, să-i văd chipul, nu să-mi pipăie sânii, să-mi desfacă

picioarele şi să mă străpungă o umbră. Şi eu toată moale ca untul, când puteam, când nu mă speriau mâinile lui ca nişte gheare, gâfâielile de animal, eu ca untul, că lui Domènec îi plăcea untul.

Nu vorbeam niciodată despre nopți, că el se ruşina de nopți, parc-ar fi vrut să fugă de ele şi nu putea să fugă. De-aia-i plăcea atât de mult de Mia, că era îngerul ieşit din mâlul nostru. Dar eu am învățat. Puțin înainte să rămân grea cu Mia, am învățat să-mi ascult furnicăturile. Am învățat să m-aşez în aşa fel că venitul şi dusul lui să m-atingă unde mă aprindeam. Eu am un trup bun. Un trup care-nvață repede. Care se-nvață repede şi ştie să-şi găsească drumul bun. Şi ştiam să profit de zvâcnete, să-nchid ochii, să mă concentrez şi să prind plăcerea, aşa cum venea, micuță şi domoală, ca un şiroiaş de apă care se scurge printr-o spărtură şi-l clatini, clatini, până-l faci să crească şi-l vâri în canal. Şi aveam grijă să port plăcerea ca pe-o tăcere. Să strâng din dinți când pălăria şarpelui plesnea în mine. Să mă grăbesc şi s-o fac să crească, să explodeze înainte să termine Domènec. Şi, dacă îl iubeam dinainte, după plăcere, în aşternut, eu, singură, cu căldura dintre picioare, cu tulburarea din cap, cu răsuflarea atât de liniştită, atât de caldă, lângă mine, îl iubeam şi mai mult. M-agățam de el ca de-un pom, ca un copil care se-agață de sânul mamei.

Opt ani şi tot nevindecată. Nici o răşină nu-nchide golul ăsta blestemat. Fiindcă m-am măritat cu cel mai frumos bărbat din munții ăştia. Cel mai frumos păr din valea Camprodon s-a însurat cu cei mai frumoşi ochi. Domènec avea cel mai fin păr, mai fin decât al oricărei femei. Când mă lua la dans la sărbătorile din Camprodon, toți ne priveau. Şi, când îmi făcea curte şi cobora din munte duminicile, pe jos, falnic şi sigur de el, cu picioarele alea, toate sufletele din Camprodon mă invidiau. Că eu am vrut toate astea doar fiindcă era el. Casa asta, şi frigul ăsta, şi vacile, şi vuietul munților noaptea. Amăgitor venin e dragostea. Când a murit Domènec am rămas singură cu doi copii, cu casa şi cu bunicul Ton. Cu poverile astea în spate, care nu mă lasă să mor. Care mă fac să rămân aici. Casa asta, cu duhoarea ei, de necurățat. Bătrânul ăsta rece ca un mort. Fantoma lui Domènec. Amintirea ca o lespede, că nu trece zi să nu mă gândesc la el, să nu-l văd, să nu-mi vină-n minte, să nu-l visez. Şi copiii, care nu-nțeleg nimic, nu stau o clipă, nu-ți aduc pace. Copiii ar trebui să-ți aducă alinare, ar trebui să fie un balsam, o consolare, o răsplată.

Se-ntorc acasă, că se-nserează. Le-am spus că-i vreau acasă înainte să se-nnopteze. La ce, fir-ar să fie, le-o fi trebuit fața de masă albă? Pentru numele lui Dumnezeu, de ce? Îi înşfac de la uşă, de câte-o ureche pe fiecare, de parc-aş fi prins doi şoareci, şi-i târăsc țipând până-n fața dulapului. Ca pe căței. Că n-are nici un rost să le explic. Du-i acolo unde-au făcut vraişte şi lipeşte-le o palmă. Ca să priceapă. Vraişte; pleosc. Vraişte; pleosc. Când le dau drumul, amândoi îşi prind urechea cu mâna. Lui Hilari mereu i-e frică să nu-i smulg urechile. Uneori de la urecheală i se face un şanț sub ele. Îi spun să nu-şi facă griji că-s bine prinse. Se uită amândoi la dulap şi nu scot o vorbă. Îmi ies din țâțâni.

— Vă trag una la cur de n-o să puteți să stați jos o săptămână îi ameninț.

— Mamă, n-am făcut nimic, zice Hilari.

— Unde-i fața de masă albă? întreb.

Tăcere.

— Vă-ntreb pentru ultima oară.

Mă frig subsuorile şi ceafa şi gâtul şi tâmplele. Se uită la dulap şi tac. Ca netrebnicii,

ca hoții şi criminalii.

— Au luat-o ştimele apei, şopteşte Hilari, c-un murmur spart şi trist de câine ud, de pisoi bătut.

Mia se uită la el cu ochii mari. De mirare, dar şi să-l facă atent. Ochii ăia holbați îi spun ceva. Îi spun să tacă. Să nu mai scoată o vorbă.

— Au intrat ştimele-n casă, au deschis dulapul şi-au luat fața de masă? întreb.

Muți.

— Hilari?

— Noi le-am dat-o, mărturiseşte. Strânge din ochi, disperat. Cu capu-n pământ, abătut.

— Tacă-ți fleanca, îi aruncă Mia.

Mâna mi-o porneşte spre ea, să-i trag o palmă, dar mă stăpânesc şi-ntreb printre dinți:

— Şi unde-i acum fața de masă?

— Şi-au păstrat-o ele.

— De ce naiba ați luat-o? întreb şi mă părăsesc puterile.

— Că voiam să vedem ştimele.

Hilari, cu capul plecat. Mia mă priveşte cu ochi de piatră. Bătrânul stă pe banca lui. Îmi pierd răbdarea.

— Mincinoşilor, mincinoşi cât încape! strig.

Şi-i pocnesc. Îi prind de încheietura mâinii şi-i culc în poala mea şi dau, dau, şi Hilari plânge, iar Mia strânge din dinți. Şi dau şi mai tare, oarbă de furie şi de durere, pentru fața de masă, pentru minciuni, pentru obrăznicie, pentru cum au mers toate.

Şi le spun că gata cu dusul la râu şi gata cu ținut toată ziua după băiatul giganților. Gata tot până nu apare fața de masă.

— M-ați înțeles? întreb. Şi nu răspund. M-ați înțeles?! repet.

— Da, mamă.

Îi trimit la culcare fără să le dau să mănânce, şi plâng.

Plânsul începe ca o vietate micuță. Ca un nor, ca o ceață fină în piept. Începe ca o uşoară slăbiciune, ca o umflătură lentă. Ca o jenă, ca un oscior rămas în gât, ca nişte pietre strânse în capul pieptului. Şi creşte, încet. Ochii mi se-ncălzesc şi se umezesc şi fântâna curge şi oalele fierb şi dau pe răscoale şi nu există curmare. Apa țâşneşte de sub atâta piatră şi-atâta ceață. Şi fața de masă întețeşte plânsul ca un evantai, ca nişte foale, şi dă-i şi suflă. Fața de masă. Şi minciuna. Şi Mia cu Hilari, tacă-ți fleanca. Şi mâna mea dă-i şi pocneşte. Şi singurătatea. Şi bătrânul. Şi iubirea secată, care nu e nicăieri. Şi plâng de furie din cauza bătrânului care nu mi-e tată, că eu n-am nici tată, nici mamă, şi plâng din cauza mincinoşilor care-mi sunt copii, a copiilor care-ar trebui să fie un balsam, un izvor blând, copii buni, să aibă grijă de mama lor, s-o iubească.

Trâmbițele morții

Pălăria uneia e pălăria noastră, a tuturor. Carnea uneia e carnea noastră, a tuturor. Memoria uneia e memoria noastră, a tuturor. Întunericul. Da, întunericul. Ca o îmbrățişare. Îmbietor. Ocrotitor. Primitor. Ca o cădere. Incipientă. Pământul. Ca o plapumă, ca o mamă. Negru. Umed. Noi toate suntem aici mame. Toate suntem surori. Mătuşi. Verişoare. Şi apoi vine ploaia. Ne-aducem aminte de ploaie. Ne-o amintim pe piele, pe pălăria negricioasă a celor care o primeau. Mmmmm, ziceau, şi o beau. Cândva. Mmmmm, ziceam noi, ploaia. Şi o beam. O beam cu trâmbițele elastice pe care le-aveam atunci. O bem cu trâmbițele negricioase de-acum. O să o bem cu gurile întărite, negre, deschise, pe care-o să le-avem mai târziu. Ploaia face tic, tic, tic. Pământul o-nghite. Noi o-nghițim. Ploaia vine din locuri şi ştie lucruri. E bine-n pădurea asta. Pe bucata asta de pământ. În colțul ăsta de lume. Ploaia ne trezeşte, o trezire proaspătă, nouă. Ploaia ne face mari, ne face să creştem. Surori! Prietene! Mame! Eu sunt voi toate. Bună dimineața. Drum bun. Bine-ați venit. Bine-ați revenit. Şi atunci ieşim. Ieşim cum am ieşit de-atâtea ori. Acum. Acum. Încet-încet. Încet-încet, ținând seama de mica spărtură, neagră, moale, delicată, pe care-o facem în pământul negru, în muşchiul verde. Întâiul nostru căpşor. Micuț. Încet-încet, ținând seama de perindarea prin pădure, de milioanele şi milioanele de ploi care-au căzut peste noi, de milioanele de treziri, de căpşoare, de dimineți, de lumini, de animale, de zile. Bine-ați venit. Ne amintim de pădure. Pădurea noastră. De lumină. Lumina noastră. Ne amintim de copaci. Ai noştri, fiecare. Şi ne-amintim de vânt, de frunze, de furnici. Fiindcă aici am fost totdeauna şi aici vom fi totdeauna. Fiindcă nu există nici început, nici sfârşit. Fiindcă piciorul uneia este piciorul tuturor. Pălăria uneia este pălăria tuturor. Sporii uneia sunt sporii tuturor. Istoria uneia este istoria tuturor. Fiindcă pădurea e dintre cele care nu pot muri. Care nu vor să moară. Care nu vor muri, fiindcă ştiu totul. Fiindcă transmit totul. Tot ce trebuie ştiut. Tot ce trebuie transmis. Tot ce este. Sămânță împărtăşită. Eternitatea, ceva uşor. Ceva de zi cu zi, ceva mic.

A venit mistrețul, gură neagră, dinți uzi, aer cald, limbă cărnoasă. A venit mistrețul şi ne-a smuls. A venit bărbatul şi ne-a smuls. A venit fulgerul şi a ucis bărbatul. Au venit femeile şi ne-au luat. Au venit femeile şi ne-au gătit. Au venit copiii. Au venit iepurii. Şi căprioarele. Au venit oameni mai mulți, şi aveau coşnițe. Au venit bărbați şi femei cu traiste, şi aveau cuțite. Nu există durere dacă nu e moarte. Nu există durere, dacă durerea este împărtăşită. Nu există, durere dacă durerea este memorie şi cunoaştere şi viață. Nu

există durere dacă eşti ciupercă! Au căzut ploi şi ne-am făcut mari. Au plecat ploile şi a venit setea. Ascunse, ascunse, aşteptând noaptea jilavă. Au venit zile uscate şi-am dispărut. A venit noaptea jilavă şi-am mai aşteptat. A venit noaptea îmbibată de apă, a venit ziua îmbibată de apă şi am crescut. Pline. Pline de toate lucrurile. Pline de-nțelepciune şi de cunoaştere şi de spori. Sporii zboară ca buburuzele. Sporii sunt fiice şi mame şi surori, în acelaşi timp. Fiecare spor ca o cădere. Ca o mamă. Ca o sămânță. Ca o buburuză. Spori care au cunoscut toți bărbații şi toate fulgerele şi toți mistreții şi oalele şi coşnițele şi iepurii. Sporii dorm sub pământul negru, umed. Păstrează în ei toate trezirile. Toți dinții mistrețului. Toate mâinile de femeie. Păstrează în ei pălăriile şi carnea şi memoria. Adormite, încolăcite, sub întuneric, căutând îmbrățişarea. Făcându-şi drum şi făcând viață, făcând ciuperci şi amintiri. Întunericul. Da, întunericul ca o îmbrățişare. Îmbietor, pământos, ocrotitor, incipient. Şi ploaia. Ca un izvor. Ne amintim de ploaie. Ne-o amintim în abisul începutului, în întunericul începutului. Ne-o amintim pe pălăria negricioasă a celor care o primeau. Mmmmm, ziceau. Mmmmm, şi o beau. Pe urmă. Ploaia rece. Mmmmm, ziceam, mmmmm. Ploaia călduță. Ploaia măruntă şi cea care răpăie.

II

Agutzil[4]

Le fac cu mâna, pa. Acuşi-acuşi, o s-apară Cristina cu grenada. Cu prima grenadă. Ridic braţul, pa. Ei trec prin dimineaţă ca printr-un câmp. Îi recunosc de departe, că i-am văzut crescând, apărând şi dispărând printre creste. Hilari, înalt şi subţire ca o trestie, cu părul lung, pai galben. Ca tată-său. Jaume, băiatul giganţilor, tot numai umeri, cap mic, rotund, negricios. Vecinii, bărbaţi, ţărani, se salută cu o înclinare scurtă a capului, serioasă, respectuoasă. Dar lor le fac cu mâna, cum le faci copiilor, vesel, voios, cu braţul ridicat, agitându-l, de parc-aş fi pe-un vapor sau în faţa unui autobuz. Pa, pa! Le fac cu mâna ca unor copii, că, Doamne! încă-s copii. Înainte, pe vremea mea, la douăzeci şi ceva de ani, douăştrei, douăşpatru, eram deja bărbaţi. Dar, acum, nu mai creşte aşa tineretul. Ei zâmbesc. Ridică-n sus puştile. Părul în vânt. Geci maro, verzi. Sunt fără Mia şi fără câine. Mă-ntreb, unde-o fi Mia? Spatele drept. Cizme-n picioare. Pa, pa! Le zic pa cu mâna şi intră în dimineaţă ca să nu mai iasă niciodată.

Hilari e limbut, ar umple orice cu vorbe. Trăncăne, că până şi cepelor le cresc urechi şi vitele fug, obosite să-l tot audă sporovăind. Dar are suflet bun, asta n-are cum tăgădui nimeni. Nici măcar Rei, vecinul, clonţos cât încape, care-ar putea să-l ponegrească ca pe oricare altul. Că e un fătălău, un bulangiu, toată ziua cu gigantu-ăsta. Cine ştie ce-ar putea zice de limbuţia băiatului şi de prietenii lui. Da' nu, îi dă coşniţe peste coşniţe de fasole verde. I-am văzut eu, Hilari pune-ntrebări şi Rei răspunde, de zici că s-a făcut agurida miere. Dar au suflet bun toţi trei. Şi la fel Mia şi Jaume. Dar Mia şi Jaume sunt firi mai tăcute, mai întoarse spre înăuntru, mai liniştite, de-aia s-au găsit unul pe altul şi fac pereche bună. Ţi-e drag să-i priveşti, timizi şi sălbăticuţi, cum se iubesc şi se caută ca doi pisoi fătaţi deodată. Şi Hilary după ei, ca ăla mai slăbuţul fătat la urmă, de miaună-ntruna. Nu ştiu de ce le dau atâta atenţie copiilor ăstora, ai altora, când eu am doi ai mei, două fete. Dar au inimi bune şi-s buni vecini şi prietenoşi copiii ăştia, ai lui Sió de la Matavaques şi Jaume al giganţilor, ce contează de unde vin şi cum îi sunt părinţii, el mă salută mereu şi mereu e cuviincios, şi mie spune-mi cu cine umbli ca să-ţi spun cine eşti. Că Sió e o mamă curajoasă şi copiii ei îs buni ca pâinea caldă. Matavaques, casa lui Sió, şi a Miei şi a lui Hilari – Domènec şi bătrânul Ton sunt morţi de ani buni –, e chiar sub a noastră. Iarna, printre crengile despuiate ale copacilor, poţi să zăreşti Matavaques şi grajdul şi grădina. Bătrânul Ton de la Matavaques s-a stins ca o lumânare, dintr-o răceală a dat în bronşită, din bronşită în pneumonie, s-a dus cuminte, fără o vorbă, fără vreun adio.

Domènec i-a murit bietei Sió pe nepusă-masă. Lovit în cap de-un fulger, abia se născuse Hilari.

Sub Matavaques e Can[5] Grill, în paragină. Zic oamenii că stăpânii – nu mai stau de ani buni în ea – vor s-o refacă şi s-o închirieze. Cine ştie. E trist că se părăsesc casele aici, sus. Rei stă deasupra noastră. Şi deasupra lui Rei vine oraşul. Înghesuiți, vârâți unii-ntr-alții, bărbații şi femeile de la oraşe. Unii peste alții, toată ziua-n ciondăneli şi gâlcevi pentru un fleac sau altul, pentru o aiureală sau alta. Nu pot să-nțeleg cum pot oamenii să trăiască aşa, unii peste alții.

Şi, mai sus, dincolo de oraş, atât de sus, că nu-s numărați nici la oraş, nici niciunde, stau Jaume al giganților şi tată-său, de puțin timp văduv, care coboară-n oraş o dată pe an, cel mult. Morocănos, ursuz, ca nevastă-sa, că, vorba aia, a tunat şi i-a adunat. Jaume şi tată-său din doi paşi sunt aproape în Franța.

Uneori mi-nchipui casele ca stelele dintr-o constelație. Oraşele, ca laptele din Calea Lactee. Şi când o casă e lăsată să se dărâme e ca şi cum s-ar stinge un punctişor de pe cer. În jurul şoselei, noi toți, împreună, facem o frumoasă oişte a Carului Mare. Can Grill jos de tot, după ea Matavaques şi Can Prim, a noastră, unde stăm eu, Neus şi copiii, apoi, mai sus, Can Rei, atât de-aproape de oraş, că nici nu-mi vine s-o consider în constelație, pe urmă oraşul, cu salba lui de lumini sclipind în întuneric.

Când eram tânăr, lumea-mi zicea Prim, că m-am însurat cu Neus, ce femeie, Neus! şi era moştenitoarea casei Prim. Pe urmă ne-am lăsat de vite şi-am început să lucrez la primărie, şi-acum toți îmi zic *agutzil*, da' nu-i bai, că de la Agustí la *agutzil* nu e mult, şi-mi place şi fiindcă Prim, care-nseamnă şi „subțirel“, la ce burtă am, ar suna ca o glumă. În schimb, *agutzil* are un aer parcă mai de domn, de treabă importantă. Şi mie-mi place munca mea. Că nu te istoveşte. Că e aceeaşi zi de zi. N-are treabă cu ploaia sau cu seceta, nici cu vitele moarte, cu bolile sau pântecăraia lor. Munca mea înseamnă să țin în ordine tot ce-n oraş depinde de primărie, şi drumurile, să scot şi să tai toți copacii morți, să fie totul curat, ordonat, şi, slavă Domnului, mă pricep, sunt de-ăla bun la toate şi-mi place să am idei şi să încerc tot felul de lucruri. Partea cea mai bună din munca mea e la drumuri. Le păstrez rânduite, marginile la dungă, copacii tunşi, asfaltul de pe şosea întreg, marcajele în picioare, pietriş pe ulițe…

Neus lucrează la piața de fructe, jos, la Camprodon, şi-avem acasă cele mai bune mandarine şi cele mai bune portocale şi, vara, cei mai buni pepeni şi cele mai bune cireşe şi, la vremea lor, cele mai bune scoruşe şi nişte piersici atât de zemoase, că mai că-ți vine să plângi. Şi-avem două prichindele, Cristina şi Carla. Mai frumoase şi mai deştepte ca toate.

Cu siguranță acum răsună împuşcătura. Şi zgomotul se-mprăştie printre coroanele copacilor. Cu siguranță acum totu-i sunet şi muntele îl înghite. Muntele cu toate învelişurile lui de frunze căzute şi de pământ umed şi de cioturi şi de crengi şi pietre, cu toate păsările lui cu ciocul căscat şi toate animalele flămânde. N-ajunge nimic la urechile mele. Nici sunetul scurt, rapid, rotund, calm, făcut în munți de puştile vânătorilor. Nici o tresărire de rău augur. Nici pic de piele de găină. Nici presimțire tulbure a ceva rău. Cu siguranță acum pun mâna pe trăgaci. Şi deodată răsună împuşcătura. Dar nimic n-ajunge la mine, parc-ar înăbuşi-o copacii de ruşine.

Casa noastră şi a lui Rei, chiar şi a lui Grill, sunt cu fața spre vale, Matavaques, nu, e ceva mai ascunsă. Oraşul, cocoțat la jumătatea coastei, de-aia-i plin de suişuri şi coborâşuri, şi el dă spre vale, chiar şi biserica priveşte spre munții din cealaltă parte şi spre cerul larg. E un oraş bun oraşul, dar tot mai părăsit, că-n alte vremuri eram aici, sus, vreo nouă sute de suflete, şi-acum suntem cam două sute. Dar mai liniştiți. Mulți pleacă din munți în alte locuri, şi atunci unii cumpără aici case goale, ca să meargă la schi. Sau le lasă să se surpe. Dar e un oraş bun. Cu neînțelegeri, gâlcevi, împăcări. Nimic ce nu se-ntâmplă în alte oraşe. Primarul e om de treabă, chiar dacă-i de ăla care vrea să-i mulțumească pe toți şi zice da la orice, şi, până la urmă, nimic. Dar şi oamenii-s cârcotaşi, n-ai cum să le faci pe plac la toți. Şi, dacă nu-ți ridici în cap pe unul, ți-l ridici pe altul.

În oraş mie cel mai mult îmi place ce facem împreună. Când urcăm în piață şi noi, cei din casele răzlețe, şi un timp parcă suntem toți prieteni. Noi n-avem *festa major*6 vara. Noi o avem în octombrie şi mâncăm castane. Şi la Crăciun cântăm colinde şi facem parada celor trei regi magi. Regele blond mi-s eu. Şi mai avem sărbătoarea de primăvară, şi concursul de gătit, la care câştigă mereu aceiaşi, de nu-ți mai vine să te prezinți, dar eu şi Neus tot o facem. Şi-n unii ani avem noroc, că e recital de habanere. Mie-mi plac mult habanerele. Şi e nostim că-mi plac atâta când mie marea nu-mi spune nimic. Pe mine doar munții mă-ncântă. Nici câmpia, nici nimic. Plaja? Nu, mulțam. Dar uite că habanerele-mi plac. Oamenii-ăia care cântă despre locuri şi peisaje, despre suferințe şi despre femei şi despre dor, vorbesc direct inimii mele. Mi se-ncrețeşte pielea pe mine, mi se umple capul de imagini cu mare, vapoare şi ținuturi îndepărtate şi, în port, fetele iubite. Marea asta, din cântece, da, îmi place. Când cânt: „Te iubesc, dragostea mea. Te iubesc mai mult decât albastrul mării, cum iubeşte cerul cenuşiu pescăruşii, cum iubesc apa, libertatea“! Şi țin minte cuvintele şi, când nu mi le-amintesc, inventez. Şi cânt când lucrez la drumuri şi nu m-aude nimeni sau, dacă-ntr-o zi sunt romantic şi vreau s-o fac pe Neus să râdă, îi cânt şi ea-mi zice-n glumă biban de mare.

Odată, Neus m-a dus la Calella să ascultăm habanere, să bem rom cu ardei iute şi condimente şi să mâncăm sardele la grătar. A fost singura dată când mi-a plăcut la plajă. Chiar dacă m-am simțit nelalocul meu, între toți bărbații şi femeile alea, care se cunoşteau toți între ei. Noi, străini, peşti pe uscat. Mi-a plăcut, dar tot mi-a fost dor de munte, el e casa noastră, şi de oraş, şi de habanerele de la noi. Şi oamenii-ăia de pe mare-s făcuți din piatră tare, dar altfel de piatră.

Cine ştie dacă, de fapt, nu acum sună împuşcătura şi eu, aici, cu gândul la habanere, cântând despre iubiri marinăreşti şi despre apă sărată. Sună cum sună toate lucrurile rele ce se petrec pe lume, dar dacă nu te-ating, e de parcă nu s-ar întâmpla. Copii. Că sunteți doi copii. Că arma, fir-ar să fie! trebuie purtată cu piedica pusă. Că viața, şi lumea, şi istoria, şi tot ce se-ntâmplă sunt pline de lucruri rele ivite când nu trebuie, unde nu trebuie, şi nimeni nu le opreşte.

Tata spunea că el auzise împuşcăturile când i-au executat pe soldați în munți. Tata le-a auzit, dar eu azi n-aud nimic. Dar tăcuse, de teamă. De teamă, că-i împuşcaseră fratele. Şi la nimic nu i-a folosit tăcerea.

Era un băiețel tata, când a trecut pe la ei un grup de soldați republicani în retragere. Aveau câțiva soldați naționali prizonieri. Au bătut la uşă şi le-au deschis. Au luat nişte

cârnați şi brânză şi şuncă. Şi i-au zis celui mai mare dintre frați să-i însoțească şi să le-arate drumul spre Franța. Şi el, ca prostul: „Iar să-mi pun espadrilele?“ L-au pus să şi le pună şi, când le-avea bine înnodate, un soldat i-a zis: „Ultima dată când ți le pui.“ Le-a arătat drumul şi nu s-a mai întors. Tata a auzit împuşcăturile când i-au lichidat pe prizonieri şi pe fratele lui. Ce să facă, ajunşi în Franța, cu o mână de prizonieri din cealaltă tabără? Era ultima ocazie să se răzbune, să ucidă, să verse sânge inamic.

Peste trei zile, povestea tata, au trecut trăgătorii din Ifni[7]. Familia toată ascunsă, toți muți ca nişte şoareci. Dar tata avea o soră, Teresa, ei îi ziceau Treseta, cam slabă de minte. Când au bătut maurii la uşă, Teresa, supărată că soldații dinainte îi omorâseră fratele cel mai mare, a apucat oala cu supă de pe foc, s-a dus la geamul cel mai de sus şi le-a turnat-o-n cap. Soldații au spart uşa şi i-au tăiat gâtul cu baioneta. Era furios rău tata.

Şi iată, Cristina intră în casă cu o grenadă.

— Tată, uite ce-am găsit, zice.

E fiica mea cea mare, are paisprezece ani.

— Drace! Unde-ai găsit-o?

— La râu.

— Ce făceai tu la râu?

— Aruncam cu pietre.

După şcoală, la aruncat cu pietre. Copil prostuț.

— O scoatem imediat din casă, zic.

— Nu explodează.

— De unde ştii tu că nu explodează?

— Am golit-o, n-are dop.

— Dar de ce mi-aduci o grenadă acasă? strig.

Ieşim. O lăsăm pe pământ în mijlocul curții. Cum mi-aduci tu o grenadă acasă, cap sec? Munții ăştia-s întesați de bucăți de puşti, de gloanțe, grenade. La câți metri ajunge explozia unei grenade? Cinci, şase, şapte? Ne îndepărtăm.

— Să nu mai vii niciodată cu-aşa ceva! îi spun.

N-am cum să-mi închipui câte cutii de grenade, şi pistoale, şi puşti, şi gloanțe, obuze şi chiar bucăți de puşti o să-mi adune.

— Tată, nu-i nici un pericol.

Copil prost, fir-ar să fie, Dumnezeule!

Țăranii au găsit mereu, peste tot, arme şi alte lucruri lăsate în urma lor de soldați. Şi ştii tu ce fac cu ele țăranii deştepți? Ştii tu ce făcea bunicul tău şi ce făceam eu dacă găseam aşa ceva? Întorceam capul în altă parte. Şi, dacă nu se putea, o-ngropam. O aruncam undeva într-o groapă dintr-un dig. Sau într-un mal abrupt. Şi gata. Nu-ți pica bine să ți-o găsească acasă. Cu cât ai mai puțin de-a face cu Garda Civilă, cu-atât mai bine. Pentru numele lui Dumnezeu, măi fată!

— Ce facem, tată? întreabă.

Proțăpiți în mijlocul curții în apusul de soare, cu grenada pe pământ, ca o ofrandă.

— Ne gândim, răspund. Şi, când am terminat de gândit, am zis: O duc la Garda Civilă.

— Vin şi eu.

— Nu.

— Eu am găsit-o şi vreau s-o duc eu la Garda Civilă, strigă, atât de hotărâtă, încât o-ntreb, eu pe ea, o fată de paisprezece ani:

— Eşti sigură că nu explodează?

— E goală. E o carapace de fier.

— N-o atinge! Fir-ar!

Mă apropii de bomba de mână încet, m-au trecut năduşelile.

— Nu se-ntâmplă nimic, tată.

Apune soarele şi lumina e tot mai rece. Împuşcătura trebuie să fi răsunat cu câtva timp în urmă şi Hilari e mort şi Jaume îl aburcă pe umeri.

Apuc grenada.

Repetă:

— Nu se-ntâmplă nimic.

Drace. Cu grenada în mână, pornesc, pe jos, apare taluzul şi trebuie să ocolim mărăcinii. Ea vine după mine. Deschid gardul electric. Ce chestie modernă, gardul electric! Modernă-modernă, dar gândită pentru munte. Drumul e plin de balegi de vacă, de pietre mari, ascuțite, în dreapta, copaci căzuți.

— Ce facem? întreabă.

Nu răspund. Trecem pârâul, mic, pietros, şi-n fața noastră se deschide, larg, câmpul. Mistreții şi cârtițele au scormonit pământul. Iarba-i înaltă. Soarele n-ajunge aici şi lumina-i albastră. La capătul câmpului ăsta e râul. Curge pe fundul văii, se-aude năvalnic. După râu, se-nalță iarăşi muntele.

— Stai aici, îi zic.

Înaintez cincisprezece metri.

Ridic brațul şi arunc grenada. Departe. În mijlocul câmpului, verde şi-albastru şi cenuşiu. Străbate aerul, rotundă şi ruginită. Şi cade pe pământ ca o piatră mare. Fără zgomot, atât de moale-i patul în care se culcă. Nimic. Linişte. Păsările îşi văd de-ale lor. Râul lunecă, concentrat.

Zice fata:

— Vezi?

O ia la fugă ca un câine lovit de-o piatră, cu ochii țintă spre locul unde-a văzut-o căzând. Mă simt ca un prost. E clar că n-a explodat. Dar nu puteam să mă urc în maşină cu o grenadă şi cu fata mea, fără să verific.

O luăm spre casă. La un moment dat, întreabă:

— O s-o păstreze?

Nu-i răspund. Neus n-a sosit încă. Ne urcăm în maşină când soarele deja s-a ascuns. Mai e puțin până când Rei o să-l întâlnească pe Jaume plin tot de sânge, purtând trupul mort al lui Hilari. Maşina noastră alunecă pe şosea. Îi ştiu pe dinafară toate curbele. Când ajungem la Camprodon, noaptea încă nu e neagră, e de-un albastru închis. Intrăm în cazarma care tocmai a primit vestea. A sunat Rei, că a fost un accident de vânătoare în munte. Că Jaume al giganților l-a-mpuşcat pe Hilari Matavaques, Hilari al lui Sió. E mort de câteva ore. A fost rapid. Jaume l-a cărat în brațe de sus.

Sunt toţi în picioare, poliţiştii, când ajungem. Cinci-şase ies şi se urcă-n maşini. Mereu e tăcută, liniştită, parcă aproape adormită, aproape abandonată, cazarma asta. Cu steagul fluturând, ciudat, cusut parcă anapoda. Pereţii trişti, netezi, gardul de ciment şi sârmă ghimpată, să ţină în afară totul, ferestrele mici, ca nişte ochi nefericiţi.

— *Qué quiere?* [8] ne-ntreabă un agent. Are mustaţă şi are faţă de fumător înrăit, faţă de om care şi-a petrecut copilăria şi tinereţea departe de munţii ăştia.

— *Hemos encontrado esto* [9], îi spun, şi-i arăt obiectul.

— *Ah, esto*, zice şi o ia. *Esto no es nada.*[10]

— *Puedo quedármela?* [11] sare Cristina.

— *Niña, guárdala, tírala...*[12]

— *Qué ha pasado?* [13] întreb, şi arăt cu mâna spre agitaţia generală.

— *Nada. Un accidente* [14], răspunde. Şi nici un fir de păr ridicat în cap. Nici cea mai mică resimţire. Un *accidente*. De parcă *accidentes* se petrec departe. În alte locuri. Unor oameni necunoscuţi. De parcă azi n-ar putea fi niciodată ziua unui accident. *Nada. Nada. Un accidente.* Miroase a vechi. A parfum rânced. A tutun. A stătut. Bărbatul cu colţurile gurii căzute şi albe, ca mustăţile unui somn, repetă *esto no es nada, claro, chaval, puedes quedártela*[15].

Când ieşim, Cristina îmi zice:

— Tată, îmi trebuie un detector de metale.

— Ce să faci cu un detector de metale?

— Să caut arme din timpul războiului.

— Asta s-o crezi tu.

---

4. Angajat de rang inferior al unei primării.

5. Casa, familia.

6. Festival al fiecărui cartier, al fiecărui oraş sau sat, comemorând un eveniment important din tradiţie sau istorie sau închinat sfântului patron al fiecărei entităţi.

7. Soldaţi de infanterie recrutaţi în armata spaniolă din enclava Ifni din Maroc; în timpul Războiului Civil din Spania au luptat în tabăra franchistă.

8. Ce doriţi? (în sp., în original).

9. Am găsit asta. (în sp., în original).

10. Aaa, asta.... E zero. (în sp., în original).

11. Pot s-o păstrez? (în sp., în original).

12. Păstreaz-o, arunc-o, ce vrei tu, fetiţo…(în sp., în original).

13. Ce s-a-ntâmplat? (în sp., în original).

14. Nimic. Un accident (în sp., în original).

15. E zero, sigur, puştoaico, poţi s-o păstrezi (în sp., în original).

Primul căprior

Era cald şi întuneric şi înghesuială înăuntru. Fratele meu şi picioarele lui lungi, eu şi picioarele mele lungi, încolăciți ca râmele sub pietre. Şi toate lucrurile care fac zgomot, toate lucrurile care au miros şi gust, toate pe care noi nu le ştiam şi nu ni le imaginam tropăiau şi săreau şi ieşeau afară din burta mamei. Țipetele mamei, lătrături, răguşite şi în acelaşi timp ascuțite. Unul după altul. Unul după altul, însemna că se întâmpla ceva. Însemna că a venit ceasul. Întunericul nu ne mai voia. Pântecul ca o tainiță al mamei nu ne mai voia. Primul, fratele meu, pe urmă, eu. Întâi picioarele, pe urmă corpul. Înăuntru nu eram firavi. Înăuntru eram întunecoşi şi calzi. Afară eram firavi. Şi ochii noştri nu ştiau să privească, căci nu privisem nimic, niciodată. Înăuntru totul era în beznă şi noi nu ştiam că folosesc la privit. Închişi, în tihnă. Afară eram firavi, şi aerul ne-o spunea. Sunteți firavi, sunteți firavi, zicea. Şi era un frig ca un abandon. Şi mama venea cu o limbă caldă ca amintirile. Cu o limbă care spăla frica şi sângele. Cu un bot blând şi hotărât care ne spunea, aici, aici. Sus, sus. Acolo, acolo. Dar picioarele noastre nu ştiau să meargă, nu ştiau să se mişte, acum, că aveau loc să se-ntindă cât voiau. Acum, când rostul lor era să te ridice şi să te poarte în totul felul de locuri. Căci erau locuri, în afara burții. Erau locuri. Fratele meu s-a ridicat. Şi era şi iarbă. Iarbă subțire. Care-ți atingea nasul, iarbă care-ți atingea gâtul, iarbă care-ți atingea ochii şi burta. Şi m-am ridicat. Era cer. Care era senin şi întunecat. Era noapte, care este ca înăuntrul pântecului, dar cu aer şi fără fratele meu. Erau pietre. Era lapte. Era caca. Era soarele, care e luminos şi dureros. Erau toate lucrurile. Cele care miros. Şi cele care fac zgomote. Cele care sperie şi cele care mângâie.

Apoi mama ne-a despărțit, pe mine şi pe fratele meu. Şi ne-a ascuns. Ascuns, auzi toate zgomotele. Mie zgomotele şi-mi plac, şi mă sperie. Stau cuminte. Stau cuminte, ascuns, când soarele este în vârful cerului. Dar când lumina e răcoroasă, îmi încerc picioarele. Când vine mama, şi soarele pleacă sau încă n-a ieşit, mi-arată lucruri care nu se văd din ascunziş şi cu botul îmi spune, încoace, încoace, ridică-te, ridică-te, sus, şi-mi încerc picioarele în locuri şi mai îndepărtate. Mi-arată apa care coboară, apa care se bea ca laptele, dar rece. Mi-arată copăceii gustoşi şi lăstarii fragezi şi murele mici şi bune. Mi-arată trunchiurile de copaci şi mirosul de caca şi mirosul de pipi şi mirosul altor căprioare şi-mi zice să fug, să fug mult, şi-mi zice că, dacă mi se face frică, să fug, că, dacă aud sunete, să fug. Că eu sunt mic şi frumos, dar nu toate lucrurile din pădure sunt bune. Care lucruri nu-s bune? întreb. Multe lucruri. Alte căprioare? Dacă auzi un sunet care nu-ți

place. Dacă simți un miros care nu-ți place. Tu fugi, fugi, căci picioruşele astea sunt pentru fugit mult. Apoi mă duce iar în ascunziş. Cuminte, cuminte, zice. Şi eu aud zgomotul albinelor care caută flori. Zgomotul vietăților mici care trăiesc sub pământ. Zgomotul păsărilor când cântă. Şi-al apei când cade din cer. Şi-al mamei când vine. Şi când sugi lapte. Şi, deodată, aud cel mai înfricoşător zgomot. Cel mai rău şi mai strident. Zgomotul paşilor, prea puternic. Zgomotul strigătelor, ca o bubuitură. Zgomotul care nu vine din pădure, ci dintr-un loc pe care eu nu-l ştiu.

Larma animalelor astea se-apropia şi le simțeam cum vin, cum mă descoperă. M-au găsit în locul în care m-ascunsese mama. Şi au strigat. Şi au venit şi mai multe. Nu semănau cu nimic din ce mai văzusem. Nu erau căprioare ca mama, ca fratele meu, ca mine. Nu erau nici albine, nici păsări, nici iepuri, nici păienjeni, nici şoareci. Şi m-au apucat cu labele lor, fără păr pe ele, mari, şi cu multe ramuri. Eu o voiam pe mama. Eu voiam lapte. Eu voiam să plece ele şi voiam să simt mirosurile şi sunetele. Dar m-au luat cu ele. Sus, afară din ascunziş. Şi mi-era frică. Mama-mi spusese, tu să fugi, să fugi, să fugi. Dar eu nu puteam să fug şi m-au luat. M-au purtat drum lung, dincolo de pădure, departe, cum eu nu mai mersesem niciodată, atât de departe, că, dacă mi-ar fi dat drumul, n-aş fi ştiut să mă-ntorc. M-au luat şi eram foarte obosit. Eram foarte departe. Nu fugisem şi acum mă aveau cei care strigau.

M-au pus într-un loc ca un sforăit. Ca un pântec de mamă îngrozitor, din care, în loc să te naşti, mori. Era un miros îngrozitor, un miros scârbos, un miros stricat, acolo. Am închis ochii, căci nu voiam să văd nimic. Şi nu voiam să-nvăț nimic din locul ăla urât fără pădure. Fără copaci. Fără frunze. Fără iarbă şi tufişuri fragede şi mure. Şi au adus apă, dar apa lor putea. Şi mi-era frică şi m-am chircit şi m-am gândit că trebuie să plec. Fiindcă aşa, chircit, fără ascunziş, fără mama, mi-era limpede c-o să mor. Am picotit, somnul uşor al celor care ştiu că mor, şi s-au întors cei care strigă şi te ating chiar dacă tu nu vrei să te atingă. Mereu veneau. Şi tot aduceau lucruri cu miros rău. Miros de caca, miros de moarte, miros rău, rău. Şi mie mi-era foame. Şi suferеam. Nu priveam nimic, fiindcă nu voiam să văd nimic, fiindcă le simțeam ghearele apucându-mă, şi-atunci deodată am deschis ochii şi am văzut, în depărtare, copaci. De data asta am fugit, fugit, fugit, şi auzeam strigătele şi loviturile şi zgomotele, dar eu eram mai rapid decât strigătele şi decât picioarele strigătelor şi am fugit, fugit, spre copaci, fiindcă după copaci veneau alți copaci, mai mulți copaci, şi pe urmă pădurea.

Când am ajuns în pădure, departe de cei care te iau cu ei şi strigă, mi-am umplut gura cu lăstari fragezi şi cu apă vie şi mi-am umplut nasul cu toate mirosurile şi ochii cu toate lucrurile frumoase şi am găsit un cotlon să mă vâr şi să dorm şi să mă gândesc la mama şi la fratele meu. Mama şi fratele meu, pe care n-o să-i mai găsesc niciodată, fiindcă eram prea departe şi nu ştiam să mă-ntorc la ascunzişul meu de când mă născusem, în care mama mă pitulase. Fusese frumos că mama mi-a fost mamă. Şi fratele, frate. Dar nu mai aveam nevoie de mamă şi nu-mi aduceam prea bine aminte de fratele meu. În curând n-o să-mi mai aduc aminte nici de mama. Căci căprioarele au nevoie de mamă doar când se nasc şi sunt mici şi trebuie să învețe. Şi frați au doar când sunt în acelaşi pântec şi când beau acelaşi lapte. Dar eu deja nu mai beau lapte.

Şi m-am gândit c-o să caut un grup de căprioare care să nu fie mame sau frați ai

cuiva. O să caut o căprioară să-mi fie pereche. Pădurea o să îmi fie casă. Plină de lucruri bune şi de lucruri de mâncare şi de lucruri ocrotitoare şi de lucruri frumoase. Şi o să caut alți căpriori, să-mi fie mai puțin teamă. Fiindcă teama a intrat în mine ca o boală. Totul mă speria şi fugeam mereu. Fugeam, fugeam şi teama nu se sfârşea niciodată. Şi schimbam cotlonul şi dormeam somnul neliniştit al celor care se tem de moarte. Dar n-am mai văzut animale fără păr, care strigă şi au labe ca nişte ramuri, decât după multe dimineți şi înserări, când cunoscusem deja femelele şi mă luptasem cu masculi care-mi rodeau copacii şi apărasem bucata mea de pădure şi trăisem printre căprioare şi văzusem pui de căprioare şi copacii-şi pierduseră frunzele şi mâncarea se ascunsese şi se întărise şi se făcuse greu de mestecat şi apa se răcise şi se făcuse albă şi tare la marginile râului. Eram, într-o dimineață, singur şi mâncam iarbă tânără şi moale, acum din nou fragedă, şi nu voiam nici un mascul pe-aproape, voiam doar o femelă, pe masculi îi voiam departe, departe, la nevoie, i-aş fi omorât. Aerul avea mireasma dimineții, o mireasmă fără aromă, ca apa, atât de bună, că n-o poți povesti, şi sunetul crengilor înalte din copaci şi al păsărilor fericite, cântând. Şi, deodată, vântul s-a răsucit, ca un gât, şi atunci l-am simțit, mirosul urât, duhoarea îngrozitoare de fiară fără păr înfiptă în adâncul fricii mele. Şi sunetele pe care le scoteau. Dar de data asta nu strigau, aceştia nu strigau. Şi şoaptele lor m-au înfricoşat şi mai tare. Am ridicat capul, mi-am încordat spinarea, toată zbârlită. Voiam să ştiu unde sunt şi să ştiu încotro să fug, să fug întruna, să nu mă mai opresc niciodată. Să fug cum îmi spusese mama când m-am născut. Şi atunci, țâşti! am pornit, ca norii, şi mai rapid! ca iepurii, şi mai rapid!, pădurea se mişca deasupra mea, sub mine, pământul tropotea, fugeam atât de repede, încât copacii se dădeau la o parte. Şi-atunci l-am auzit. Zgomotul. Bang. Cel mai îngrozitor pocnet auzit de mine vreodată, cel mai asurzitor, mai devastator. De parcă după pocnetul ăla avea să moară totul. De parcă n-avea să mai crească nici un lăstar, n-avea să mai cânte niciodată vreo pasăre, n-avea să mai cadă nici o ploaie, să mai răsară nici un soare. Un zgomot ca un dezastru. Şi-am gândit c-o să mor de zgomotul ăla. O să mor cu toate lucrurile care-o să moară după el. O să mor, căci zgomotul pe mine mă alesese. Adio, pădure. Adio, dimineți. Adio, păsări. Adio, soare. Adio, căpriorule, care sunt eu. Adio, căprioarelor, care sunt celelalte.

Dar n-am murit şi picioarele au ținut-o într-o fugă, într-o fugă, într-o fugă, într-o fugă, într-o fugă.

Scena

Sunt sublimi aceşti munţi. Străvechi. Dintr-o altă lume. Mitologici.

Pirene era fiica lui Tubal, regele Iberiei. Şi Geryon era un gigant cu trei trupuri de bărbat unite în talie, care i-a luat lui Tubal tronul. Pirene a fugit în munţi şi Geryon a pus foc în toate părţile ca s-o oblige să cedeze. A ars de vie şi Hercule i-a acoperit trupul cu pietroaie, formând un lanţ muntos din Cantabria la Cap de Creus, ca o sculptură funerară. Aceşti munţi se cheamă Pirinei, în onoarea Pirenei. Aşa povesteşte prietenul Verdaguer[16]. Grecii erau mai sălbatici, mai smintiţi. Mitologia greacă spune că Pirene era fiica regelui Bebrix şi Hercule, aflat în vizită la curtea lui, a violat-o, şi ea a dat naştere unui şarpe. Atunci prinţesa a fugit în munţi şi a fost devorată de fiare. Potrivit grecilor, Hercule, cel care o violase şi o lăsase însărcinată, când i-a găsit trupul sfâşiat de fiare, i-a adus un omagiu funerar dând numele ei acestor munţi. Uau! mulţumesc, Hercule.

Acesta este drumul retragerii. Pe aici au fugit refugiaţii republicani. Civili şi soldaţi. Spre Franţa. E o dimineaţă umedă. Respir adânc, să-mi pătrundă până în adâncul plămânilor aerul atât de curat, umed, pur, de munte. Aroma de pământ, de copac şi de dimineaţă. Nu mă surprinde că aici oamenii sunt mai buni, mai autentici, mai umani, dacă respiră zilnic acest aer. Şi beau apă din acest râu. Şi-n fiecare zi contemplă frumuseţea acestor munţi mitologici, care răneşte sufletul.

Încep să urc spre oraş. Am lăsat maşina jos, în vale, pe la opt dimineaţa. Am mâncat un sendviş uscat, n-am băut nici măcar o cafea. Ultima oară când am fost aici, primăvara trecută, un ţăran mi-a spus că vârfurile astea sunt blestemate şi că la fiecare zece ani moare cineva lovit de fulger. Mi-a spus că îl cheamă Rei, „regele“, ţăranul cu un chip vulgar, o gură fără dinţi şi o piele atât de uscată, c-o auzeai fâşâind când îşi freca nasul. Ai grijă, să nu fii tu următorul, a zis. Lovit de fulger. Şi râdea. Pe creste se adunau nori de furtună. Ai grijă să nu fii tu următorul. Regele nebunilor.

Şi pasiunile, aici, sunt mai crude. Mai despuiate. Mai autentice. Viaţa şi moartea, viaţa şi moartea, şi instinctul, şi violenţa, sunt prezente la fiecare pas. Noi, ceilalţi, am uitat de transcendenţa vieţii. Noi, orăşenii, trăim o viaţă leşietică. Dar aici, aici se trăieşte cu-adevărat zi de zi. Cum se face vremea bună, chiar dacă-i doar un zvon slab şi puţin convins al primăverii care abia se iveşte, simt nevoia să merg pe munte cel puţin o dată pe lună. Să las în urmă totul şi, singur sau însoţit, să petrec o zi la ţară. Dacă mi-aş permite cândva să-mi cumpăr o casă, o căsuţă, aici, sus, i-aş zice Can Gentil[17]. Dar ar trebui să fie

o casă țărănească, o vilă nu mi-aş cumpăra niciodată.

Aici, sus, şi timpul are altă consistență. De parcă orele n-ar avea aceeaşi greutate. De parcă zilele n-ar avea aceeaşi durată, n-ar avea aceeaşi culoare şi acelaşi gust. Aici timpul este făcut din alt aluat, are altă valoare.

Printre frunzele copacilor se strecoară un soare galben, matinal. Şi aud râul curgând vesel. Şi când ies din cărarea umedă, înfundată, şi încep să urc, văd în depărtare câteva case răzlețe, de cealaltă parte a crestei, şi munții în fundal, poate-i deja Franța, cu Espinavell la final, şi, Dumnezeule, ce peisaje! Ce peisaje şi ce munți avem! ar trebui să fim atât de mândri, dar uneori, acolo, în Barcelona, toți înghesuiți, uităm de ei. Nespus de frumoşi. Îți rănesc ochii. Aici trebuie urcat toamna, când vârfurile se împodobesc în toate culorile, ba roşu, ba culoarea castanei, ba a botului de vacă de Pirinei, ba ocru şi portocaliu, ba purpură şi culori pe care nu le-ai mai văzut niciodată, cu un soare ca un gălbenuş de ou. Ce mult îmi place să umblu pe munte! Ce emoție! Să văd vaci şi culmi. Şi, în depărtare, Canigó. Ce loc! Cum îți umple inima!

Ajung în oraş. E de o frumusețe de ilustrată. Cu biserica romanică pătrată, masivă, seniorială. Soarele deja încălzeşte, urc mai departe. Am, în dreapta, biserica, în stânga, primele case. Doi cai, unul roib şi unul alb, într-un țarc. Chiar la intrarea în oraş. Cum trebuie să fi fost cu o mie de ani în urmă. Adun un smoc de iarbă şi mă apropii de țarc, să văd dacă pot să-i ademenesc, dar nu mă iau în seamă. Splendizi. Mari. Cu picioare îndrăznețe şi gât ca de taur. Cai de Pirinei. Măcelăria, unde vreau să-mi cumpăr un cârnat, cârnat adevărat, bun, nu cum găseşti la Barcelona, e la doi paşi de biserică. Când merg la munte, îmi fac provizii. Măcelăria e una autentică. Înghețată în timp. Cu tejghele de marmură veche, înroşită de-atâta sânge. Şi gresie toată ocru. Şi perdele albe croşetate. Şi toate etichetele scrise de mână. Şi o lumină fluorescentă, care, din când în când, pâlpâie. Şi vase cu apă pe podea, şi rafturile pline de toate lucrurile imaginabile, amestecate şi prăfuite, acoperite cu muşama în carouri albe şi roşii. Totul oprit în timp. În spatele tejghelei un domn în vârstă şi o tânără, cu graiul lor local, că trebuie să te concentrezi ca să înțelegi ce spun.

Dar măcelăria este închisă. Mă uit la ceas. Unsprezece. Sunt incredibile oraşele astea mici, atât de liniştite, atât de lente în muncă şi în viață. Mă-ncântă. De-ar fi aşa peste tot! Ajung la brutărie. Două rânduri de case mai jos. Totul la îndemână. Străzile fără soare sunt umede. Pietrele pavajului, lucioase, întunecate. E închisă şi brutăria. Mă uit din nou la ceas. Unsprezece şi cinci. Acum chiar că nu mai pricep nimic. Mă răsucesc şi dau cu ochii de două femei. Îmbrăcate în negru. Bătrâne, foarte, ca-n basme. Păr alb şi rar, încrețit. Chipuri ridate, pătate, cu negi, şi nişte guri cu buze vinetii.

— De ce-i închis astăzi totul? le întreb.

Una din ele se întoarce şi mă priveşte cu dispreț. Mă măsoară din cap până în picioare. Mă priveşte în ochi şi răspunde:

— Ne ducem la-nmormântare.

— La înmormântare sunt şi cei de la măcelărie şi de la brutărie?

Femeia întoarce capul şi nu-mi răspunde. Tovarăşa ei, mai puțin acră, spune:

— A murit Hilari Matavaques. L-a omorât băiatul giganților, în pădure. Erau la vânătoare şi a fost un accident, şi Hilari e mort. Hilari e mort. Ca tată-su. Douăzeci de ani

avea. Ce nenorocire!

Nu înțeleg nimic.

— Un accident de vânătoare?

Pornesc la drum şi, fără să se întoarcă, răspund:

— Da.

Mă lasă pironit în fața brutăriei. Nu-i nici un anunț pe uşă. Nici vreun ferpar. Nimic. E unsprezece şi-un sfert. Măcelăria şi brutăria sunt singurele magazine din oraş. La măcelărie poți cumpăra orice, lapte şi sucuri, paste şi orez şi vin, la brutărie găseşti şi mai multe, chiar şi săpun şi bureți de vase şi mopuri.

Mă îndrept spre bar. Cu gândul să iau o cafea şi un croissant, să-mi alung foamea şi ghinionul. Îmi zic, fir-ar să fie, sigur şi barul e închis. Dumnezeule! Barul e-nchis. Doamne! Şi au mâncare bună. Cafeaua, oribilă. Asta e, aici, sus, nimeni nu ştie să facă. Proprietarii locuiesc la etaj. Apăs pe sonerie. Nimic. Şi ei or fi la biserică. Mai sun o dată. Soneria răsună strident. Uşa casei, chiar lângă grila barului, este din lemn roşu, cu geamuri mate pictate cu chenare şi imagini de vase şi plante. Aud zgomot de uşi. Şi întrezăresc prin geamul alb, opac, o figură coborând. Ce bine! îmi zic. Îmi deschide un foarte bătrân bărbat. Cu espadrile. Barbă albă şi scurtă, obraji căzuți, nas mare, proeminent. Un ochi de sticlă, opac, galben, urât, atât de prost făcut, încât pare de plastic.

Zice:

— Ce doreşti?

Mă uit spre ochiul de sticlă:

— Bună ziua.

Nu răspunde.

Îmi zic c-ar trebui să mă adresez ochiului viu. Parcă-i de peşte, umed.

— O să deschideți, la un moment dat, astăzi? Sunt în excursie şi văd că totul e închis.

Mă uit din nou spre ochiul fals. E mai bombat decât celălalt, pare un fel de glumă. Nu răspunde.

— Voiam să mănânc ceva sau să beau o cafea.

Tăcere.

— M-am gândit că, poate, dacă azi nu deschideți, îmi puteți da o franzelă. Orice, să-mi astâmpăr foamea, că am maşina jos, în vale, la peste două ore de mers.

Mă adresez ochiului bun, încercând să câştig simpatie.

— Nu.

— Ceva, orice.

— Nu, zice mai tare, eu mâine deschid!

— Dar, domnule, o franzelă, mâine va fi uscată.

— Nu, repetă, pleacă!

A zis, pleacă! Şi închide uşa. Închide uşa! Mi-o trânteşte-n nas. Simt că mă-nfurii. Unde-i bunătatea omenească? Solidaritatea? Generozitatea? Pentru numele lui Dumnezeu. Ce nebunie! Câtă răutate. O iau înapoi. Oricăruia din sat i-ar fi vândut, i-ar fi dat. M-a tratat ca pe-un străin, ca pe-un venetic. Ca bătrânele. Trec pe lângă măcelăria închisă. Nici măcar un anunț. Nici măcar un ferpar. Încep să mă enervez. La capătul străzii, în fața bisericii, lume. Multă. De-ai locului, toți în negru. Când trec pe acolo tocmai scot sicriul.

Lumina e de-un galben închis. Şi toate laolaltă, biserica, bătrânii, sicriul de culoare închisă, coroana de flori, cei doi cai de pe pantă, munții din spate, totul şi mai de ilustrată. Splendid. De-aş fi pictor, aş veni aici şi aş picta asemenea tablouri. Scene rurale. Bătrânii şi bătrânele, şepcile, basmalele. Soarele deasupra bisericii, deasupra sicriului. Clopotnița. E atât de frumos, că mi se topeşte mânia. Atât de pitoresc. Şi, poftim, mi-e foame, bătrânul chior s-a purtat urât, dar frumusețea mă cucereşte. Viața şi moartea. Pe vânătorul împuşcat mi-l închipui cu părul lung, ca Gentil. Oamenii trec pe lângă mine, în față, sicriul. E tragică viața aici. Şi rămân un timp aşa, uluit, privind scena.

---

16. Jacint Verdaguer i Santaló (1845–1902), preot şi scriitor romantic, poetul național al Cataloniei.

17. Cavaler medieval, personaj din poemul epic *Canigó* al lui Jacint Verdaguer. Canigó (astăzi în sudul Franței, fost teritoriu catalan) este muntele sacru al catalanilor, simbol al naşterii limbii şi națiunii proprii.

Poezia

Am scris acest poem pentru un prieten bun.

Eu privesc totul; drumurile şi copacii, cerul şi soarele, diminețile şi nopțile, şi pietrele, şi urzicile, şi baligile vacilor, şi culmile, şi stâncile, şi fumurile din depărtare, şi cărările mistreților… tot, făcând versuri. Eu port poezia în sânge. Şi păstrez toate poemele-n minte, ca într-un cufăr ordonat. Sunt o cană plină cu apă. Cu apă simplă, ca a torentelor şi izvoarelor. Mă aplec şi versurile curg. Şi niciodată nu le-aştern pe hârtie. Să nu le ucid. Fiindcă hârtia e apa dulce a râului care se pierde în mare. E locul unde eşuează toate lucrurile. Poezia trebuie să fie liberă ca o privighetoare. Ca o dimineață. Ca aerul fin al înserării. În drum spre Franța. Sau nu. Sau spre unde vrea. Nici măcar n-am hârtie, nici creion.

POEM PENTRU JAUME

Ca o coajă de ou, alb a fost sunetul.
Părul, peste ochi, îmi ascundea
ca o perdea, ca frunze şi ramuri,
copacii, animalul, mâinile lui Jaume.

Lumina sfredelea, Jaume plângea.
Uşor ca aerul căpriorul fugea.
Nu plânge, Jaume, o să-l căutăm,
nu plânge, Jaume, că nu mă doare.

Ca un sac de cartofi, ca un copil,
ca un căprior mort, pe umerii tăi.
N-am vrut să te-ntristez, atât de singur, Jaume
N-am vrut să te las singur, atât de trist, Jaume.

După ce recit un poem, mereu las să treacă un timp. După ce ecoul cuvintelor, după ce vocea mea a atins totul şi a umplut tot spațiul dintre lucruri, tac. Să separ poemul de restul. Şi ascult. Poetul vorbeşte. Poetul proclamă. Dar şi ascultă. Vreo pasăre. Aerul care

redevine stăpân şi domn al spaţiului dintre frunze. Fluieratul uşor al lumii, în străfundul urechii…

Poemul acesta l-am compus pentru mine:

POEM PENTRU MINE, HILARI

Eu cânt lunii când e plină,
colţ rotund al nopţii blânde,
mâţă care stă să fete.
Cânt râului îngheţat,
tovarăş de suflet,
ca o venă, ca o lacrimă,
Cânt pădurii darnice,
plină de peşti, ciuperci iepuri,.
Cânt zilelor magnifice,
brizei de vară, brizei de iarnă,
dimineţilor, înserărilor,
ploii mărunte, ploii furioase.
Cânt versantului, vârfului, pajiştii,
urzicilor, măceşului, murelor.
Cânt ca unul care-şi lucrează grădina,
ca acel care sculptează o masă,
ca acel care ridică o casă
ca acel care urcă un deal,
ca acel care mănâncă o nucă,
ca acel care aprinde focul.
Ca Domnul izvodind animalele, plantele.
Eu cânt şi muntele dansează.

Poezia are totul. Poezia are frumuseţe, are puritate, are muzică, are imagini, are cuvânt rostit, are libertate şi putere de-a te mişca şi de-a te lăsa să întrezăreşti infinitul. Marele dincolo. Cel care nu-i pe Pământ, nici în Cer. Infinitul din fiecare. Ca o fereastră în creştetul capului, de care nici nu ştiam că există şi pe care vocea poetului o deschide un pic, un pic, şi acolo sus, prin spărtură, e infinitul.

Acest poem l-am compus pentru sora mea Mia. Fiindcă într-o zi nu ne-am mai întâlnit:

POEM PENTRU MIA

Voi fi îngrăşământ grădinii tale,
voi fi roşie, rujă,

salată, buruieni.
Mi-e inima, Mia, o piatră,
mă voi desface încet-încet,
ca untul; cu grebla în mână,
o să mă baţi în pământ.
Mi-e inima, Mia, o piatră.
O piatră rotundă ca un dor,
un pumn micuţ ca o iubire.
Nu se înmoaie, nu se sparge.
inima mea, Mia, e o piatră.
Casă, mamă, femei şi bărbaţi,
maşină, câine, televizor, duminici,
ca un râu toate-mi lunecă pe spate.
Mi-e inima, Mia, o piatră.
Dar am în piept o greutate,
amintirea unei case de piatră,

grea durere, trist poem.
Soră cu-a ta,
Mi-e inima, Mia, o piatră.

Acest din urmă poem este unul dintre cele de care sunt cel mai mândru. Nu este un poem trist. Nimeni să nu se înşele. Este un poem melancolic. Fiindcă uneori frumuseţea îţi taie respiraţia. Eu nu simt tristeţi şi melancolii, dar tristeţea, melancolia, ca frumuseţea, sunt importante pentru poezie.

Toate astea le-am învăţat singur. Importanţa melancoliei pentru poezie. Sau culorile cuvintelor şi ale versurilor. Sunt un poet autodidact. Un înflăcărat. Un poet pe bâjbâite. Şi mă simt mândru. Nu simt lipsa greutăţii tradiţiei care-i împovărează pe cei care au citit şi au studiat. Îmi pare rău s-o spun. Într-o altă viaţă am citit puţin din Verdaguer şi puţin din Papasseit[18]. Şi-atât. În cartea lui Verdaguer cu numele *Canigó,* pe care mama o ţinea în dulap:

Mai sus, şi mai sus, până poţi vedea chipul Creatorului!

şi un pasaj care zicea:

Te vreau pe tine,
ţăran poet
Ia această carte
care celebrează unirea noastră.

În cartea lui Papasseit, *Trandafirul pe buze,* pe care mama o ţinea în acelaşi dulap,

Nimic nu-i meschin şi nici o oră aspră nu e,
şi neagră nu-i aventura nopții!

şi un alt pasaj

Buzele mele sunt un trandafir
ce se deschide la sărutul tău.

Pe amândouă cărțile era semnătura:

Sió a ta

Şi data:

21 mai 1964,

ziua în care părinții mei, Domènec şi Sió, s-au unit în sfânta căsătorie. Mama păstra poezia în dulap. Eu pe tata nu mi-l amintesc. Mama zicea că era un țăran poet. Am întrebat-o dacă aveam vreun poem de-al lui. Mama a zis că nu le scria, le spunea cu glas tare. Şi-atunci am întrebat-o dacă-şi aduce aminte vreunul. Şi-a zis că nu.

Atunci asta m-a-nfuriat. Uitarea şi neglijența mamei.

Dar acum cred că exact asta face poemele tatei mai pure, mai bune, mai poetice, absolut sublime, mult mai bune.

Ca ale mele.

Aceste două poeme le-am scris pentru părinții mei:

Las spațiu, pentru respirație.

POEM PENTRU MAMA

Vino, mamă, ne-om ține de urât,
ca țiglele de pe casa noastră,
ca pomii casei noastre,
ca Isus, şi Iosif, şi Fecioara.

Vino, mamă, om vorbi
despre ce se petrece în pădure,
despre ce, noaptea, în inimă se petrece
şi despre fulgerele care ard cerul, şi soții.

Vino, mamă, om cânta
melodii ce adorm bocetele,

melodii ce mângâie bucuriile,

cântece care-i fac pe morți să danseze.

Inspirația, bună tovarăşă, vine din timpuri îndepărtate, ca şi din lucrurile apropiate. Îți aminteşti de când erai mic, sau de ziua când ai murit, sau de toate diminețile de după ea, sau te gândeşti la mama ta, sau priveşti lucrurile care-ți stau în față, noaptea şi pietrele, şi inspirația soseşte şi-ți umple obrajii şi nasul cu o însuflețire de vin dulce.

Eu adesea compun cu oameni în gând. Mă gândesc la cineva din viața mea de dinainte sau din viața mea de acum şi fac un poem. Sunetul aplauzelor prietene este cald, plăcut. Mânuțele Palomitei, ce sunet scot!, ca de nuci, ca muzica. Îmi place să scriu gândindu-mă la oameni, fiindcă e ca un dar. Fiindcă vocea poetului invocă. Îi invocă pe cei iubiți şi timpurile trecute şi timpurile ce vor veni. Şi cei pe care poetul îi numeşte se prind de mâini într-un cerc cât durează sunetul vocii, ca un foc, intens, care încălzeşte, frige, dar şi se stinge când vine ceasul.

Acesta este poemul pentru tatăl meu, despre care am vorbit:

POEM PENTRU OMUL-IEPURE

Dormi pe pământ, ca iepurii,
nu tu casă, nu tu peşteră, nu tu vizuină,
drept plapumă, vremuirea,
drept tavan, un tufiş.
Sufletel spăimântat
ochii de tot nicicând nu-i închizi,
Ascuns printre umbre
sări, fugi, mori de frică.
Ca un vierme, ca mălura,
oroarea te-a năpădit
Ți-a înghițit cuvintele,
amintirile, cei doi copii.

Eu nu explic niciodată poemele mele.
Pe cel ce urmează l-am scris pentru căpriorul care ne-a scăpat în ziua când Jaume m-a ucis fără să vrea.

POEM PENTRU CĂPRIORUL
CARE A SCĂPAT

Fugi, zboară, căprior,
că veni-va vânătorul.

Prin gaura de glonț
intra-va răul,
fugi-va setea.

Fugi, zboară, căprior,
că o să-ți smulgă coarnele,
şi când ochii o să închizi,
pe burtă o să te taie
şi-o să te umple cu paie.
Fugi, zboară, căprior,
că departe-s mai verzi pajişti,
sunt căprioare, apă limpede,

galbene înserări,
mai răcoroase dimineți.

Îmi place mult ultima strofă.

Şi, din poemul pentru mama, îmi plac versurile care spun:

Vino, mamă, om vorbi
despre ce se petrece în pădure,
despre ce, noaptea, în inimă se petrece.

Poemul care urmează este, fără nici o îndoială, demn de cele mai prelungite aplauze din istoria poeziei în catalană:

POEM PENTRU DOLCETA, MARGARIDA, EULÀLIA ŞI JOANA

Acest poem este ca să vă spun,
femei prietene,
cu degete lungi
ca nişte felii de portocală:
mulțumesc
pentru murele
pe care ni le-ați dat noaptea asta.
Erau bune şi negre şi dulci
şi le-am mâncat cu nesaț.

Uneori, eu cânt poemele. În joacă, de probă. Poezia e şi o joacă. Poetul trebuie să fie jucăuş. Poezia e un lucru serios, dintre cele mai serioase ce pot exista. Mai serios decât moartea şi viața, decât orice. Ceva profund şi vital. Şi tocmai de-aceea trebuie să ştie să se joace şi să râdă şi să cunoască ironia.

Cântecul ăsta l-am compus pentru iubita mea Palomita. Şi e atâta ritm în poem, încât îl cânți fără să vrei. Eu îl cânt pe voci diferite, şi fac grimase, şi Palomita râde şi bate din palme şi strigă, mai, mai!, şi niciodată nu se satură când îi cânt cântecul:

POEM PENTRU VESELA PALOMITA

Am o porumbiță
ca soarele de frumoasă
are o bubă la un picior
şi părul zburlit ca o varză.
Ea a văzut lucruri
departe de-aici întâmplate,
ziua râde şi cântă,
dar uneori se teme de noapte

Falangişti în vis îi apar
şi soldați şi sutane,
eu îi spun toți s-au dus,
fruntea sus, porumbiță!

Am o porumbiță
veselă ca o boare,
ea-mi zice *hermanito*[19]
şi-i sunt frate mai mare.

---

18. Joan Salvat-Papasseit (1894–1924), poet avangardist catalan.
19. Frățior (în sp., în original).

El hermanito de todos[20]

Când a căzut bomba, mi-a zburat piciorul. Hârşti!

Hârşti! Nu. Era sânge şi carne şi-un miros de păr ars de porc, şi doctorii au trebuit să mi-l taie de tot.

Eu îmi doream un frate mai mare şi-aveam doar doi mai mici, ca nişte vrăbiuțe speriate, şi-i strângeam în brațe şi le ziceam să nu plângă.

Eu nu plâng, fin'că iubesc pădurea, şi muntele, şi tot ce e-n ele. Şi-mi iubesc fratele mai mare. Îi zic *germà,* frățioare Hilari, *germà,* şi, cum nu mă poate lua de mână, că am nevoie de mâini ca să țin cârjele, el îşi pune palma pe ceafa mea. Ca o lopată.

Când a căzut bomba, mama a murit şi a murit şi Rosalía, vecina noastră, şi mie mi-a tăiat piciorul, iar fratelui meu Joan i-a tăiat laba piciorului. Mama şi Rosalía şi mătuşa Juani au zis că vin avioanele. Italiene erau. Ne-au zis să fugim, să fugim, mult, mult. Pe câmp sau în livada de măslini. Când am ieşit din case, soseau avioanele. Am fugit mult, mult, şi bomba ne-a prins pe terenul de fotbal. Fugeam, fugeam şi, deodată, mama a strigat să ne culcăm pe burtă, acoperiți-vă capul cu mâinile! Se auzeau bombele cum cad pe acoperişuri. Şi totul era alb şi nemişcat şi şuierat în urechi tare, tare, fin'c-au aruncat o bombă peste noi. Țintit la fix. Mătuşa Juani nu era mătuşa noastră, da' toată lumea-i zicea mătuşă. Când mama şi Rosalía au murit la spital, tata n-a scos o vorbă, şi pe urmă ne-au dus în Cataluña, întâi la Lérida, pe urmă la Barcelona şi pe urmă, când eu şi Juan am ieşit din spital, amândoi cu cârje, ne-am dus în La Garriga.

Eu îmi iubesc fratele mai mare, fin'că ştie răspunsul la multe-ntrebări şi ştie poezii. Eu iubesc pădurea, fin'că nu te sperie. Fin'că e veselă. Fin'că nu vin soldații, nu-s soldați, nici frați mai mici care plâng şi n-ai cum să-i faci să tacă. Care zic vreau acasă, te rog, hai acasă. Şi nici tați trişti. Doar fratele meu mai mare. Hilari, *germà,* care este *germà* al tuturor, al tuturor care vor să fie frați şi surori. Eu vreau. Cu toate că uneori mi-e dor de Juan şi Pedro, frații mai mici, ca nişte vrăbiuțe care plâng, una c-un picior rupt, şi mi-ar plăcea să vină să se joace-n pădure, să se scalde-n râu, să-l cunoască pe fratele nostru şi el să le spună că nimic rău n-o să se mai întâmple.

Dacă te gândeşti la lucruri din război, te-ntristezi. Ai noştri au dărâmat toate podurile, să nu poată naționalii să vină cu maşinile lor de război şi noi să scăpăm ca furnicuțele, chiar şi fetele cu cârje şi băieții cu cârje. La Garriga era un oraş foarte trist. Când tata lucra la fabrica de zahăr, mirosea a caramele, când a lucrat ca paznic în La Garriga, mirosea a

tristețe.

Pe urmă ne-am urcat în camioane. În drum spre Franța. Şi pe urmă nu mai puteai să mergi cu camionul, că peste tot erau lucruri şi căruțe şi valize, şi chiar maşini părăsite. Mie la munte mi-a plăcut. Era foarte frig. Mi-a plăcut mai mult decât tot ce văzuserăm noi şi mai mult decât satul nostru, şi decât Barcelona, şi decât Lérida, şi decât La Garriga şi decât tot. Mi-a plăcut fin'că, dacă te uitai la pomi şi la zăpadă şi la culmi, puteai să uiți de război, să uiți de plânsul fraților mici ca nişte vrăbiuțe, să uiți de frică şi de tot. Parcă zăpada ar fi leşie. Curăță, curăță. Da' nu trebuie să fii trist. Eu nu plâng niciodată. Doar uneori când visez. Da' nu e vina mea. E ca atunci când visezi şi faci pipi-n pat. Când mă trezesc din visele care mă fac să plâng, mă ciuciulesc ca un porumbel ca fratele meu să-mi cânte cântecul despre porumbița care-s eu.

Avem o căsuță ca o gaură rotundă într-o coastă, fratele meu şi cu mine. E ca un dinte, casa noastră, care se ițeşte printre pomi şi tufişuri. Dormim în inima căsuței, care e ca o vizuină, ca un pat. Şi, dacă ne urcăm pe acoperiş, vedem valea jos, cu toți pomii cum se țin de mâini, ca lâna într-un jerseu, şi munții frați sus, şi râul, care nu se vede, da' se-aude, şi uneori privim luna de pe acoperiş, care nu e acoperiş, e o stâncă ascuțită. Eu îi zic căsuță casei noastre. Doamnele-i zic *Roca de la Mort*. Într-o zi l-am întrebat pe frățiorul meu mai mare:

— De ce pe casa noastră o cheamă *Roca de la Mort?*

Şi el mi-a zis:

— Pe tine de ce te cheamă Eva?

Eu am dat din umeri fin'că nu mi-a explicat nimeni niciodată. Pe mama o chema Elena, pe tata-l chema Israel.

Frățiorul meu mai mare mi-a spus că nimeni nu-şi alege numele. O cheamă *Roca de la Mort* fin'că aşa-i ziceau oamenii. O cheamă şi căsuță, dacă tu-i zici aşa. Pe lucruri le cheamă cum le zic oamenii.

Eu i-am zis:

— Dacă e doar casa noastră, doar tu şi eu putem să-i zicem căsuță.

— Da, mi-a zis, sunt nume pe care le pot folosi doar unii.

Ca frățior.

Când am ajuns la *coll*, *coll* e trecătoare, şi e sus, departe de peticul nostru de pădure şi de căsuța noastră, a trebuit s-aşteptăm trei zile ca să deschidă granița. Eu nu văzusem niciodată graniță. S-aştepți era mai obositor decât să mergi.

Pe urmă lui tata i-au spus că-n primul oraş francez o să despartă copiii de tați şi ne-am ascuns. Am dormit două nopți într-un staul. Ca găinile. Ca oițele. În paie. Şi mirosea a bălegar, da' mirosea frumos. A mâncare. În staul, frații mei ca vrăbiuțele plângeau, plângeau că voiau acasă, te rog, tată, te rog, ziceau. Şi a nins. Şi pe urmă a venit un domn francez care-avea un picior ca Juan. A venit să ne-ajute. Şi ne-a dus la şcoală. La şcoala dintr-un sat francez. Da'n şcoala aia franceză nu-nvățai, dormeai şi-aşteptai. Franța era o țară foarte tristă. Atunci tata şi cu mine ne-am îmbolnăvit şi ne-au dus la spital, iar. Mie şi lui tata ne intrase-n piept frigul, parcă ne-ar fi nins în inimă. Şi, când eu m-am simțit bine şi m-am trezit, că uneori să mori înseamnă să te simți bine, m-am întors la munte. Tata, când a murit, era aşa trist, că a rămas în spital. Era un spital pentru oameni trişti. Şi

bunicul Nono, şi bunica Nona au venit după Juan şi Pedro, că erau orfani, şi i-au luat înapoi în sat, cum îşi doreau ei.

Eu, eu m-am întors singură în pădure, că e o pădure liniştită şi veselă, într-un munte vesel pentru o porumbiță veselă. Am ajuns şi totul mirosea foarte tare. Şi animalele bâzâiau foarte tare. Peste tot, bzzz, bzzz, albine şi bondari şi iar bondari şi mai mari şi muşte şi tăuni şi țânțari, ca o petrecere. Şi iarba era verde şi galbenă, şi florile erau albe şi violete şi albastre şi roşii. Şi cerul era albastru-albastru. Şi râul era foarte rece. Când noi treceam pe aici, râul aproape că nu se vedea. I-o fi fost şi lui frică şi s-o fi ascuns, îi auzeai doar murmurul ca o şoaptă speriată. Da' dacă-l întâlneai o dată, gata. Al tău era. Eu mă scăldam şi încă mă scald în râu în fiecare zi, că apa rece te-nțeapă ca nişte cuțite şi-ți face inima fericită. Mă scald toate zilele şi apa e-n fiecare zi altfel. Câteodată cuțitele-s mai mari. Câteodată mai subțiri. Şi eu mă joc cu lipitorile şi cu broscuțele, mici de tot, piticuțe, şi cu mormolocii şi cu păienjenii de apă. La mine-n sat nu era râu. Satul meu era foarte trist. Şi mă usuc la soare. Şi uneori peştii zboară. Şi uneori vin doamnele să se scalde şi-mi dau mure. Sunt simpatice doamnele. Când vin, fac pssst, pssst, de parc-aş fi un animăluț. Şi eu fac miauuu, miauuu şi ele râd, hi hi hi, şi aplaudă şi-mi ating părul şi ciotul piciorului. Sunt simpatice şi vesele, doamnele, da' n-aş vrea să stau cu ele, vreau să stau singură şi să mă scald toate zilele-n râu. Şi să prind păstrăvi. Mâinile-albastre, nemişcate. Şi, deodată, plaf! un păstrăv. Minunat păstrăv din râul vesel. Şi trimit vaporaşe în mare! Vaporaşe făcute din crenguțe şi iarbă, pe râu în jos, să salte peste pietre şi curenți. Eu le urmez de pe mal, da' niciodată până-n oraşul cu podu-ăla frumos. Am întrebat o dată în oraş un domn cu mustață cine a făcut râul şi-a zis că Dumnezeu. Pe urmă l-am întrebat cine a făcut podul şi el a zis, *el diable*. *El diable* e diavolul. Şi eu am zis, uau, ce poduri frumoase face *el diable*! Ar fi trebuit să facă toate podurile din Spania. Să le refacă pe-alea pe care le-au dărâmat ai noştri. Şi m-a privit c-un aer trist, parc-ar fi vrut să spună „taci, copilă“, da' n-a zis nimic. Vaporaşele mereu mă-ntrec, că eu cu cârjele abia fug. Acum am doar un pantof şi o şosetă. Înainte aveam două.

Nu sunt eu singura care s-a-ntors în pădure. Mereu trec oameni pe poteca pe care am fugit. Zi de zi, pe-aceeaşi bucată de drum. Cu lucrurile în spate, cu chipul posomorât. De câteva ori le-am zis să vină să se scalde-n râu, că la munte nu e război, că războaiele se termină, da' munții nu se termină niciodată, că muntele e mai bătrân ca războiu' şi mai înțelept ca războiu', că, dacă eşti mort, n-au cum să te mai omoare. Da' n-au vrut să se scalde. Fratele meu le zice republicani. Republicanii-s ca mine.

Într-o zi, când am venit la râu, fratele meu se scălda. Eu nu-l mai văzusem pân' atunci. Sunt două găvane în râu, care sunt ale mele. Unul este aproape, celălalt, departe. Primul e mereu în umbră. Da-i adânc şi poți să sări de pe stânci, şi râul coboară rapid şi poți să faci vaporaşe şi să-mpingi pietre să faci baraje. Apa mereu e rece. Pe celălalt mal e o pajişte unde câteodată pasc căprioare. În găvanu-ăsta îs mereu mormoloci şi, ca s-ajungi la ei, poți să cobori pe o pantă pieptişă. Aşa pieptişă, c-aici nu creşte iarbă, doar stejari şi brazi şi urzici. Sau poți să faci un ocol, prin pajişti, şi să treci prin râulețe şi prin şanțuri făcute de mistreți. Depinde cât eşti de grăbit. Eu îmi dau drumul pe spate şi cu cârjele dau la o parte urzicile şi ocolesc pomii.

Al doilea găvan e mai departe. Trebuie mers mai mult după ce treci de primul. Ăsta e

mereu în soare. Şi apa-i mai liniştită şi şi-aici zboară peşti şi e mai bine pentru pescuit. Nu e aşa adânc, da' e mai mult loc de înotat. Eu nu ştiu să înot, da-nvăț singură. Ajungi la el de sus de pe-un deal şi-s stânci. Eu arunc cârjele pe stânci şi uneori cad în apă, iar pe urmă mă târăsc ca o şopârlă să cobor. O dată am căzut drept în apă, da' nu m-am lovit. Eu mă scald goală, fin'că nu mi-e ruşine. Şi fin'că nu mă vede nimeni. Şi fin'că doamnele care-mi zic pssst, pssst şi celelalte doamne din peşteră se scaldă tot goale şi la nici una nu-i e ruşine. Mie mi-ar fi plăcut să văd pulpele şi sânii mamei. Mama mea era veselă. În ziua când l-am cunoscut pe frățiorul meu mai mare, se scălda despuiat. Pe spate, cu ochii-nchişi, zâmbitor, şi-i plutea cocoşelul. Cocoşelul lui era ca al lui Juan şi Pedro, da' cu păr. Şi el avea pielea albă-albă şi-i strălucea ca la un peşte. Nu mi-a fost frică. Da' nu mai văzusem niciodată un bărbat în râu. Eram doar eu şi doamnele. Poate bărbații erau toți prea trişti ca să se scalde.

Hei! i-am zis. Hei, tu! Şi el s-a ridicat în picioare. Ăsta-i găvanu' meu! Ca atunci când băieții mai mari le luau pietrele de joacă lui Juan şi Pedro. Hei, tu, prostănace, dă-i piatra înapoi! El a ieşit din apă şi s-a aşezat pe mal. La-nceput eu nu voiam să mă dezbrac şi să mă scald; voiam să stau acolo ca un câine de pază să nu pierd din ochi apa. Da' m-am gândit, e găvanu' meu, pot să fac ce vreau. Şi mi-am scos hainele şi-am sărit. Şi el a stat gol pe mal, cu popoul şi pulpele murdare de pământ. Şi când m-am răsucit o dată am văzut că-şi vârâse picioarele-n apă şi i-am zis, poți să te scalzi, dacă vrei, da' găvanu-i al meu. Şi el a intrat. Şi după ce s-a scăldat, a rămas. Îl chema Hilari şi nu voia să fie singur. Ştia o grămadă de lucruri despre munți fin'că trăise mereu la munte şi ştia poezii, poveşti şi cântece. Eu fusesem mulțumită când eram singură în pădure. Îmi plăcea pădurea şi, din când în când, îmi plăcea să fiu cu doamnele şi cu iepurii şi căprioarele. Până când l-am găsit pe iubitul meu frate când se scălda-n râu şi a rămas să trăiască cu mine. Într-o zi l-am prezentat doamnelor şi i-am zis, fă ca animalele, şi el făcea muuu, muuu, muuu, ca o vacă, şi doamnelor le-a plăcut şi ne salutau mereu de departe şi uneori ne dădeau fructe, şi noi, dacă prindeam mulți păstrăvi, le dădeam păstrăvi. Şi i le-am arătat şi pe celelalte doamne din peşteră şi el mi-a zis că le ştia deja şi eu i-am zis să nu le deranjeze şi el a zis bine.

Azi fratele meu mă trezeşte şi zice că are să-mi arate ceva. Fuga, Palomita, fuga, să vezi, trebuie să vezi! Mi-am luat repede cârjele şi-am ieşit din peşteră, m-am târât cu popoul pe stâncă. Căsuța noastră e ceva mai sus. Ca să ies, iau cârjele, le-arunc afară, pe pământul mereu moale, cu iarbă şi frunze, pe urmă cobor de pe stâncă ca pe-un tobogan. Sunt o lăcustă cu un singur picior, care nu se răneşte niciodată. Ca să intru-n căsuță, iau cârjele şi le-arunc înăuntru. Cling, clang, se izbesc de pereți şi de podea. Pe urmă mă cațăr pe pietre care au mici goluri şi ieşituri de care m-agăț şi, cu burta lipită de stâncă, ca o broască, mă prind cu mâinile. Am multă forță-n mâini. Şi pe urmă fac o săritură cu piciorul şi-l pun pe-o piatră şi, când e bine înfipt, pun mâinile puțin mai sus, spre cotul de la gura căsuței noastre, şi, încă o dată, hop! şi cu umerii sprijiniți de pământ, îmi împing burta şi gata. N-am nevoie de ajutorul nimănui. Doar dacă mi-e prea somn îl las pe fratele meu să mă ia-n brațe.

Dimineața-i răcoroasă şi soarele e călduț. Fratele meu aşteaptă-n tufiş cât eu ies din casă şi pe urmă fuge în fața mea şi când şi când se opreşte ca să-l ajung. Se-ntoarce, se uită spre mine, pe urmă spre cer şi iar pleacă.

Hilari e fratele meu mai mare, dar e un frățior care zice Palomita, uite. Palomita, vino. Palomita, trebuie să vezi ceva. Palomita, îmi ții de urât?

Când fratele meu îmi pune mâna ca o lopată pe ceafă e ca şi cum m-ar lua de mână să merg lângă el. Câteodată, cu mâna ca o lopată pe ceafa mea, îmi spune o poezie. Sau îmi povesteşte despre ciocănitori. Ciocănitoare, ciocănitoare, ciocăne tare. Hilari e fratele meu mai mare, dar e un frățior care zice, Palomita, uite, Palomita, vino. Palomita trebuie să vezi ceva.

Acum el zice:

— Palomita, să nu faci zgomot.

Eu pot să nu fac deloc zgomot. Cârjele se-nfig în pământ în linişte, ca picioarele păsărilor.

— Ne-apropiem, zice.

Mergem printre copaci şi tufişuri, pe pantă, pe sub crengi. Şi-mi zice:

— Şşşt, şşt, vezi?

Eu nu văd nimic.

— Acolo, zice. Acolo!

Văd frunze maronii, şi frunze galbene, şi frunze verzi, şi acolo-l văd! Nu l-am mai văzut niciodată. Un domn ca un câine. Ca un domn nebun de la mine din sat care le zicea doamnelor curvă şi cățea. Cu părul murdar, lung, şi unghii încovoiate. E slab şi stă pe vine şi este gol şi-i vedem pulpele. E murdar. Cu capul pe pământ. Ne-apropiem un pic mai mult. Mănâncă iarbă. Pe urmă-şi vâră fața-n pământul negru şi mănâncă. Iarbă cu pământ. Rădăcini. Râme.

— Domnu-ăsta e tatăl meu, zice frățiorul meu.

Pe tata-l chema Israel. Pe mama, Elena.

— Cum îl cheamă pe tatăl tău? îl întreb.

— Domènec.

Şi eu nu-i spun că tatăl lui mănâncă pământ, că a văzut şi el.

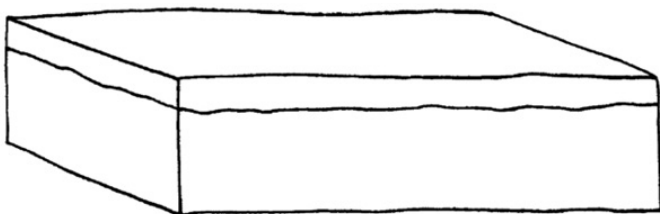
---

20. „Frățiorul tuturor“. Acest capitol, inspirat din tragedia unui copil de republicani spanioli, pe drumul de exil spre Franța, este scris în întregime în spaniolă. În italice au fost redate cuvintele catalane.

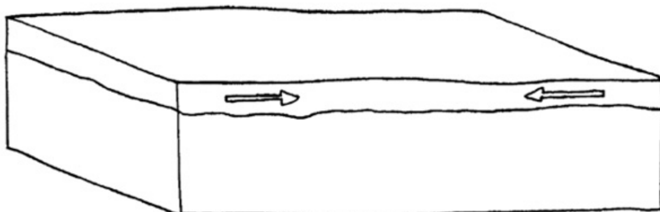
III

Zguduitura

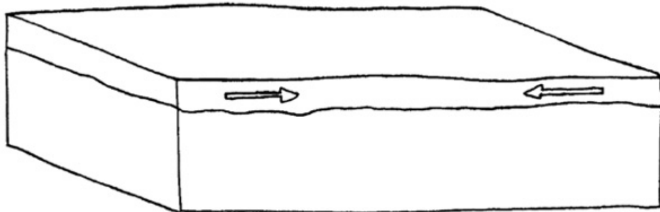
Pe mine nu mă căutați. Orb cum sunt. Imens cum am fost făcut. Surd, de cât de asurzitoare a fost naşterea. N-aveți nevoie de vocea mea, nici de perspectiva mea. Lăsați-mă-n pace.

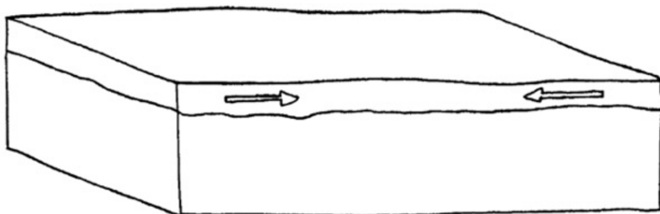
Îmi e atât de somn, că dorința se-ascunde sub mări. Marea mă acoperise cu milenii în urmă, abia de-mi amintesc. Orb şi surd şi adormit cum sunt. Afară, afară. Creşteți, muşchi. Înmulțiți-vă, lighioane, pâş-pâşul lăbuțelor voastre mă leagănă, trosc-troscul rădăcinilor voastre mă alină. Nimic nu durează prea mult. Nimic. Nici liniştea. Nici calamitatea. Nici marea. Nici plozii voştri atât de urâți. Nici pământul care vă suportă picioarele pirpirii.

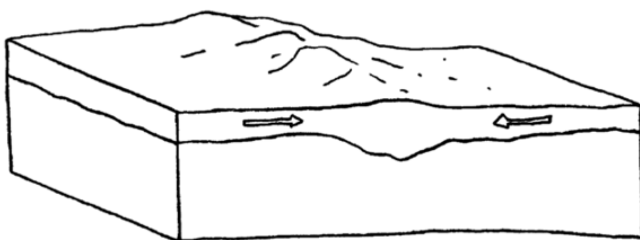
O, de mi-aş aminti zguduitura.

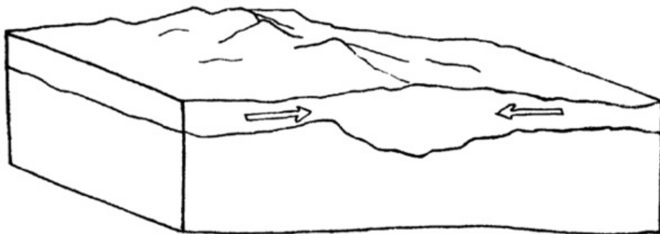
Teribila trezire.

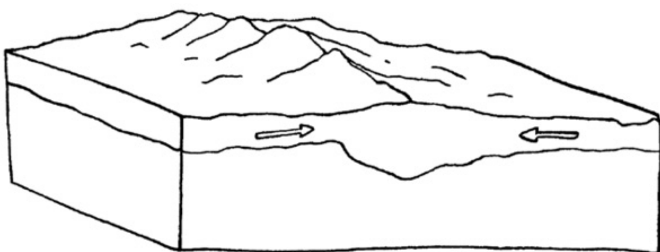
De-aş face efortul să evoc bubuitura asurzitoare. Adâncul incandescent, roşu, incontrolabil. De mi-aş aminti şocul lent şi îngrozitor, violența oarbă şi devastatoare, zguduiturile şi cutremurele, coloanele de fum şi de praf, crăpăturile care ajungeau până-n străfundul rocii lichide şi calde.

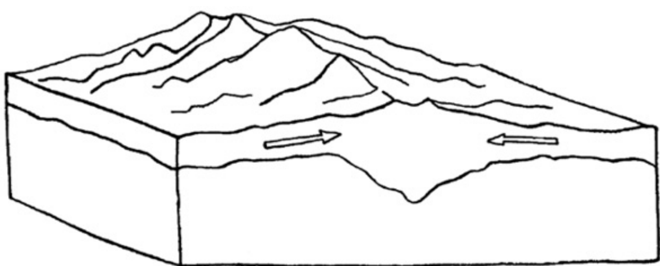
De m-aş gândi cum v-am zvârlit picioruşele. Cum v-am smuls rădăcinile, mizerabil prinse în pământ. Cum v-am distrus casa, care n-a mai fost aceeaşi niciodată. De mi-aş aminti cum ați murit. Cum ați murit toți cei ce n-ați zburat, toți cei ce n-ați fugit, toți cei care erați prea mari, prea greoi, prea tembeli, prea neputincioşi.

Cum ați murit când noi ne ridicam. Drept în sus. Tone şi tone de piatră şi pământ, de granit, gnais şi calcit. Spre cer, ne-am înălțat din străfunduri. Cu toată tenacitatea, cu toată răbdarea, cu toată lentoarea, cu toată distrugerea. Puterea obscură ne ridica, forța brută ne împingea în sus, roca se ondula, pământul se ridica deasupra, se îngrămădea, se plia, pocnea.

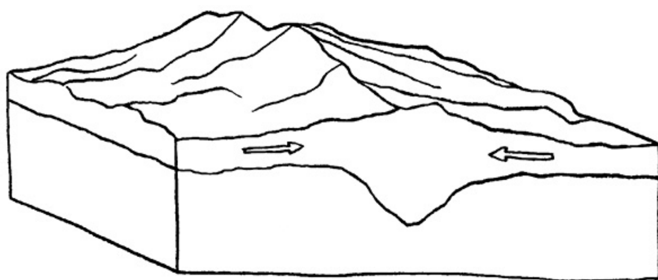

Acum, lăsați-mă să dorm în pace, creaturi fără rădăcini, buruieni rele, furtuni rahitice, arbori trişti. Alții ca voi au venit, mereu vin alții. Să-şi facă cuiburi şi să-şi facă bârloguri, să bocăne din copite. Să facă să răsară lăstari noi pe pomii despicați. Şi pereții mei, şi vârfurile mele, şi crestele mele v-au fost lăcaşuri, bieții mei nefericiți, atât de mizerabili.

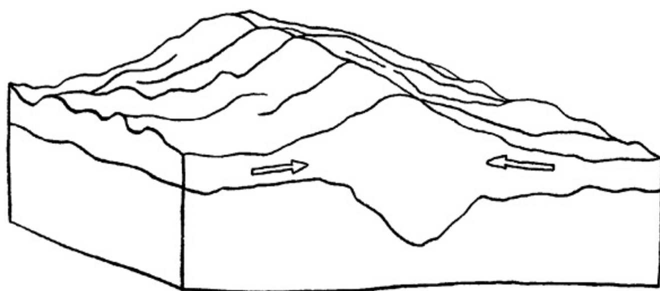

Veniți aici, veniți, c-o să vă las o bucată din spinarea mea, să vă ridicați o casă.

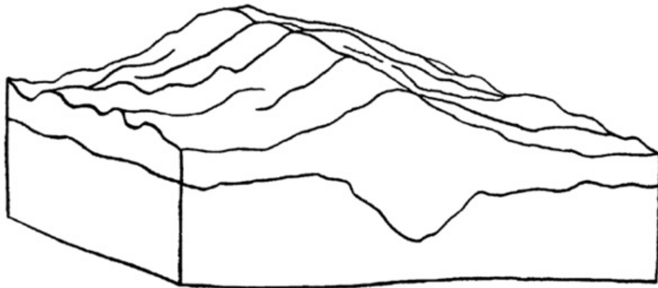
Dar nu mă faceți să mai spun vreo vorbă. Linişte. Destul.

Nu mă faceți să spun că atunci când veți fi înfipt în mine rădăcini adânci, când adăpostul vă va fi fost primitor, credincios şi sigur, când veți fi sorbit apa mea proaspătă, când veți fi închis ochii, când veți fi pus nume copiilor voştri. Atunci, va răsuna din nou bubuitul de-o violență oarbă, care-i mult mai vechi decât mine, mult mai infinit decât mine, mult mai puțin milos decât mine. Şi va pune în mişcare noi forțe.

Şi continentele se vor încolăci pe fundațiile lor. Pereții de stâncă vor hurui în lovituri, cerul se va întuneca brusc, râuri de lavă vor curge, incendiind totul, marea îşi va ieşi din matcă şi totul se va clătina când vulcanii vor erupe şi vor umple aerul cu fum şi cenuşă. Munții care am fost, casele şi culcuşurile şi adăposturile şi culmile şi crestele care am fost, totul va înceta să fie. Şi coamele noastre vor deveni văi, întinse, şi ruinele noastre, rămăşițele noastre, vor deveni tone de materie pietroasă ce se scufundă-n mare, noi munți.

Mişcarea va fi început din nou. Dezastrul. Noul început. Al *n*-lea sfârşit. Şi voi toți veți muri. Fiindcă nimic nu durează destul. Şi nimeni nu-şi va aminti numele copiilor voştri.

Se aduc pe lume copii

Toate istorisirile sunt minciuni. Ascultă-mă pe mine. Toate cele ce se spun. Cele ce spun că noi suntem rele. Minciună. Cele ce spun că suntem bune şi frumoase ca argintul şi că toți bărbații sunt atât de vrăjiți de noi, că se aruncă în ape. Minciună. Cele ce spun că noi suntem un mister misterios, minciună. Cei mai mulți oameni sunt mincinoşi. Cei care inventează poveşti şi cei care le povestesc. Cei care ne decupează, ne adună şi ne pun în cuvinte, ca să fim povestea pe care vor s-o spună, cu morala pe care vor s-o transmită. Decupate şi micşorate şi vârâte în căpşoarele lor. Minuscule şi stupide, dar nu mai puțin diabolice.

Blanca, mama ta mergea ca o rață, de colo-colo, cu burta tot mai mare. Îi era plin pântecul şi tare ca o tobă şi-i crescuseră sânii care curând aveau să dea lapte. Ca prin magie. Ca prin magie adevărată, fiindcă-n curând un copil avea să-i iasă prin vulvă, un copil cu unghii, cu ochişori şi limbă, un copil care-aveai să fii tu. O fetiță plângăreață şi frumoasă, fiindcă în ochii mamelor toți copiii lor sunt frumoşi şi fiindcă tu chiar aveai să fii frumoasă.

Blanca, mama ta, îşi dorea companie. Înainte. Şi s-a dus să caute un bărbat. Şi a găsit unul. A găsit un bărbat puternic care muncea pe câmp, cu mâini mari, pricepute, cu pielea tuciurie ca noaptea şi ochii negri şi galbeni fiindcă văzuse lucruri triste şi trăia departe de țara unde se născuse. Şi se iubeau seara, Blanca şi tatăl tău, mereu sub pomi, pe iarbă. Blanca-şi punea mâinile pe pieptul lui şi el zicea, o! ca un fluture, într-o altă limbă. Dar Blanca nu voia să salveze nici un bărbat, după atâția ani de dorit să salveze bărbați. Nu voia nici să-l ducă acasă. Voia doar sămânța, să aibă o fată, cafenie ca o castană. Plină de râsete şi idei. Frumoasă de-adevărat, fiindcă făcută din carne. Carne cărniță. Nu toată albă şi argintie ca un crin. Nu. Din carne de-adevărat. Să poți s-o muşti. Grrrarr.

Multe animale fată noaptea. Iepele nu fată dacă te uiți la ele, să apere mânzul de ochii tăi şi de ce ai de gând. Dar Blanca a intrat în durerile facerii dimineața. O dimineață de primăvară, când e încă friguț. Tu stăteai înăuntru liniştită, pregătită, şi tot pântecul ei s-a răsucit într-un spasm îngrozitor. Vine, a zis. Şi-am aşezat-o-n fundul peşterii, pe pături şi cearşafuri, şi murea de cald. Şi a ieşit dopul maro şi apa, apa dinăuntrul vulvei, ca dintr-un izvor. Şi tu, care nu ştii să înoți, eşti gata să soseşti şi Alba şi Flora fug după femei care ştiu s-aducă pe lume copii. Eu rămân cu Blanca şi-i zic să respire la contracții şi o prind de mâini când mâinile mele n-o supără. Şi-i dau ceai de cimbru. Şi pun la fiert mai multă apă

şi pregătesc mai multe pături şi Blanca geme când şi când, şi apoi zice sunt mulțumită, sunt mulțumită, sunt bine, cu capul încețoşat. Acum o s-avem un copil să ne jucăm.

Soarele arată jumătatea dimineții şi Blanca se pune acum în patru labe. Şi se-apleacă şi respiră adânc, şi-şi mişcă coapsele-ntr-o parte şi-ntr-alta şi zice e tot mai rău, tot mai rău, şi eu îi zic trage aer în piept, Blanca, şi mi-amintesc de celelalte dăți. Când purtasem copii în pântec. Trei ca trei stele. Şi-i zic, nu-ți aduci aminte, Blanca, de cealaltă dată când aveai copilaş în pântec? Şi ea-mi răspunde, aşa repede se uită răul… şi zâmbeşte uşor şi-atunci face aiiiii… şi-şi lipeşte palmele de pământ.

Copilaşii mei aveau părul ca paiul ud, îi zic. Şi bărbatul acum fără nume fiindcă i l-am şters când a ridicat mâna şi-a zis ce mi-a trebuit să mă-nsor c-o ştimă! şi-apoi i-a dat drumul, grea, pe capul meu, pe obraji, pe sâni. Omu-ăla a zis că pruncii îs ai taților, nu ai mamelor. Şi eu am zis că nu, că-i purtasem atâta timp în mine, din mine ieşiseră, mă deschisesem ca un ou care niciodată nu se mai închide. Şi-a strigat taci! taci! taci! curvă, tu, vas idiot. Şi i-am spus, copiii mei o să fie ca păsările şi n-o să-l iubească. Şi m-a amenințat că, dacă mai vin, îi omoară. Dar copiii mei au fost ca păsările şi au plecat. Copilu-ăsta o să fie al nostru, îi zic.

Şi-atunci sosesc Alba şi Flora cu o doamnă nouă, care ştie să moşească. Mereu sunt patru doamnele care ştiu să moşească. Şi toate au părul alb. E cea care comandă, Joana o cheamă, are părul lung, despletit, şi un chip aspru şi nu vorbeşte, dar i-s ochii plini de lucrurile pe care le ştie. E cea care râde, Dolceta o cheamă, cu părul împletit în cozi, prietenă cu Blanca, fiindcă le place să spună glume şi să râdă. Mai e Margarida, care plânge tot timpul. Şi Eulàlia, care ne spune poveşti. Ne spune poveşti care ne plac, că-n ele nu-i niciodată vocea, nici ochii bărbaților care ne vorbesc de rău.

Doamnele care ştiu s-aducă pe lume copii trăiesc în pădure, dar eu n-am fost niciodată-n peştera unde dorm. Eulàlia mi-a zis într-o zi că nu-i ca a noastră, că e una de bandiți. Da' poate-i o legendă.

Doamna pe care-au adus-o azi are părul alb, scurt, şi poartă un şorț mov cu un cordon. Alba i-arată drumul, Flora vine după ea şi doamna le urmează, sprintenă, liniştită, ca un iepure.

Cu o figură inocentă şi atentă. Intră în peşteră şi Blanca-şi întinde brațele ca o fetiță care vrea să fie luată-n brațe.

Aici, ea e, zice Alba şi doamna se-apropie de Blanca, îi prinde mâinile şi-i zice în şoaptă, animalele ştiu să-şi aducă puii pe lume. Le vine de la sine. Şi noi, oamenii, suntem animale, da' uneori uităm. Tu ascultă-ți copilul şi ascultă-ți durerea. Prinde-te de stâncă, îi zice. Trage aer în piept, îi zice.

Şi Blanca se lasă-n voia doamnei care ştie să aducă pe lume copii, parcă i-ar fi mamă. Apoi Blanca se dezbracă.

— Aşa, aşa, ca animăluțele, zice doamna. Cum te cheamă, puiule?

Şi Blanca zice, Blanca. Unde-ai învățat să moşeşti? o întreabă şi geme.

— Ajutând vacile să fete. Şi am avut doi copii. Primul, fata, ca un spic, care nu ieşea, nu ieşea. Al doilea, ca o broască, a ieşit singur.

Şi îi pipăie burta.

— Iese cu capul, zice. Vițeii ies cu picioarele.

Blanca nu țipă, lipită de perete, scoate un geamăt adânc, lung, dureros, fața îi e leoarcă de sudoare, părul lipit de obraji şi mâinile albe de-atâta strâns piatra.

Doamna o pipăie, o priveşte şi-i spune, eşti deschisă mult, o să vedem curând căpşorul. Blanca se pune în patru labe şi trage aer în piept. Femeia ne zice, aduceți mai multe cârpe şi mai multă apă. Şi aducem mai multe cârpe şi mai multă apă şi Blanca geme şi strânge din dinți tot mai des şi deodată scoate un geamăt care începe cu aaaaah, un aaaaah înfundat, un aaaaah slab şi deşirat, că-ți face rău să-l auzi.

Ghemuită, ghemuită, pe călcâie, tălpile pe pământ, cum ai face caca, zice doamna, şi Blanca ridică genunchii şi-şi lipeşte tălpile de pământ şi-atunci femeia zice, o să meargă repede, îi văd deja capul.

Şi Blanca zice mi-e frică. Şi doamna care ştie să moşească zice, să nu-ți fie frică, şi o zice sigură de ea şi severă, şi Blanca împinge. Femeia îngenunchează în spatele Blancăi şi stă acolo cu mâinile sub pântecul ei. Un braț în față, celălalt în spatele pulpelor rotunde, albe, pline, ale Blancăi. Femeia are mâinile la izvorul din care iese viața, parc-ar culege struguri, parc-ar strânge apă-n pumni şi atunci iese capul întreg. Respiră, respiră, zice, că acum vin umerii. Şi-şi pune mâinile în jurul gâtului copilaşului, ca un peşte, încă înfăşurat tot, tot vânăt, şi ies umerii. Şi, cu moalele brațului, doamna îi sprijină spinăruşa şi cu cealaltă mână funduletul, care iese repede, şi ies picioarele, mici şi îndoituțe, perfect formate. Blanca îşi pune iar mâinile pe pământ, ca o vacă, şi tu eşti toată afară şi înghiți aer şi plângi tare, şi Blanca-şi pune şoldurile pe stâncă, peste sânge şi pături, cu cordonul întunecat şi gros între picioare. Eşti fată! Femeia te-aşază peste pântecul umflat al mamei tale, între sânii ca doi munți. Ai ochii zbârciți, mâinile zbârcite şi brune şi părul negru, şi Blanca zâmbeşte, un zâmbet atât, atât de strălucitor, şi nişte ochi atât, atât de strălucitori, şi o piele atât, atât de strălucitoare, şi cu o fată ca un fluture negricios pe piept. Şi-atunci iese placenta.

După ce te-ai născut, Blanca, toată încețoşată şi obosită, întreabă, cum te cheamă? Şi femeia care ştie să moşească răspunde că o cheamă Sió şi că-i este tare, tare somn. Se face ghem într-un colț şi adoarme. Şi doarme o zi-ntreagă. Doarme adânc şi când se trezeşte îi dăm supă de cimbru şi se întoarce la casa ei.

Peste trei zile, când tu sugi ca un vițeluş şi Blanca se mişcă-ncet, ca o rață jumulită, îmi zice:

— Avea mâinile calde.

Şi eu nu ştiu despre cine vorbeşte şi ea continuă:

— Avea mâinile calde ca oamenii din oraşe femeia care a scos vițeluşul. – Ți-a pus numele Bruna, dar toate îți spunem vițeluş. – Doamna asta n-a fost spânzurată. Are casă cu ferestre şi trăieşte în oraş.

Eu las ciorapul pe care-l împletesc. Nişte botoşei mici pentru nişte picioruşe mici.

— Blanca, de ce spui asta acum?!

Tu eşti lipită de sânul ei şi sugi, sugi, şi Blanca te priveşte de parc-ar visa şi zice:

— N-o să mai vină. Era pierdută, se pierduse. Alba a ajutat-o să se-ntoarcă la casa ei.

Eu dau din cap că nu, nu-mi place, şi câteva nopți dormim un somn neliniştit, fiindcă tu plângi mult şi fiindcă ne-nchipuim cum vin şi ne-ncolțesc oamenii din oraşe.

Zăpada

Cobor din maşină şi mă întâmpină câinele, bat la uşă şi întreb dacă pot să intru şi, aşezată la masa din bucătărie, zic:

— I-am spus o dată mamei tale şi nu i-a plăcut. Dar acum, că Sió e moartă, îți spun ție, Mia. Aveți pe cineva în casă.

Mă priveşte calmă.

— E un mort, Neus? întreabă.

— Ce-a mai rămas, zic.

— Are gânduri rele?

— I-ar fi mai bine afară.

— Ca animalelor, zice. E tata?

— Nu ştiu.

— E orb?

— Nu ştiu.

— E Hilari?

Nu ştiu dacă e Hilari.

— Mă laşi să mă gândesc? întreabă.

Dacă pot să evit, nu mă duc la Matavaques. Încerc să nu mă uit spre ferestre. Mă uit spre curte şi grădină şi spre creasta de munte din partea cealaltă. Când îl simt, îmi imaginez un bărbat. Dar nu e un bărbat. Îmi imaginez un bărbat ca să-mi fie mai puțin frică. Un bărbat furios. Violent şi necontrolat, cu siguranța sumbră a forței. Bosumflat, ca un copil. Vârât într-un colț. Îmbibat de veninul propriului eşec. Clocindu-şi mânia şi aşteptând ca o cloşcă căreia i s-au furat ouăle.

Înainte ningea ca lumea. Ningea aşa mult, că lângă şosea se ridicau pereți înalți de zăpadă, ca de-nchisori. Ca labirinturi. Ca nişte castele. Copiii luau saci şi-şi dădeau drumul pe coaste, fără sănii. Fundul pe sac, pe zăpadă. Le auzeai râsetele şi strigătele în liniştea absolută din munți când ninge. Parcă toți, copaci, animale, ar fi rămas muți de uimire. De albul orbitor. Zăpada albă ca o mână astupându-le gura. Copiii bucurându-se de zăpadă. Căci zăpada, ca moartea, nu se-alege. Vine când vrea şi schimbă totul. Tomàs Molina de la meteo zice c-o să ningă. Azi. Eu zic că n-o să ningă. Ştiu când vine ninsoarea, căci lumina e albă. Când vine ploaia, lumina e gri, de-un gri argintiu. Lumina gri şi lumina albă încep să se vadă cu o zi înainte. După intensitate, ştii cât mai e până

ninge sau plouă.

Bunica găsea apă, cu nişte vărguțe de fier, ca două L, şi tatăl ei ştia când o să plouă şi când nu, şi oamenii, chiar de nu-l prea iubeau, fiindcă le trezea teamă, se duceau să-l întrebe când să semene. Într-o zi, când culegeam ierburi cu bunica, am întrebat-o ce sunt cascadele. Eu cascadele le văzusem totdeauna atârnând în mijlocul cerului, ca norii. Unele mai groase, altele mai subțiri, de-un albastru stins, frumos, străveziu, ca al râului. Ea a privit spre peticul de cer spre care arătam şi a exclamat: „O, Doamne, fetițo! Ce ți-am făcut!“ Şi n-a mai zis nimic. Pe bunica o chema Dolors. Bunica Dolors n-a spus că sub cascade sunt izvoare şi râuri subterane. N-a spus că sunt un semn cascadele, de apă, şi că doar ea, eu şi bunicul le vedeam. Că de-aia găsea ea apa. Şi n-a spus că cine vede cascade vede mai multe lucruri. Dar nu cu ochii. Cu stomacul şi cu fiecare fir de păr de pe brațe şi de pe ceafă, şi cu ficatul şi plămânii şi inima şi fierea şi cu toate părțile corpului care simt frică şi durere. Şi n-a zis nimic despre întunericul din colțuri. Nici despre lucruri care-s atât de triste că sunt ca o palmă peste față. Nici despre lucruri pe care să nu le faci niciodată, sub nici o formă. Nici despre cei care mor şi nu pleacă. Nici despre găurile prin care respiră pământul. Nici despre balanță.

Ca să se-amuze, uneori soțul meu îmi zice Crăiasa Zăpezii. Fiindcă mă cheamă Neus21. Şi eu nu mă-nşel niciodată când zic c-o să ningă. Omului meu eu îi zic Agustí, că ăsta e numele dat de mama lui, dar toți îi spun *agutzil*. Toți, doar fetele noastre nu, ele-i zic *papà*. În povestea despre Crăiasa Zăpezii, Crăiasa avea o oglindă. Una în care, când te priveai, vedeai numai lucruri triste şi rele. O dată, nişte spiriduşi duceau oglinda la palatul de iarnă; şi au scăpat-o, a căzut şi s-a spart în o mie de cioburi. Şi-aceste o mie de cioburi s-au împrăştiat. Au intrat în ochii unor oameni şi, de-atunci, tot ce vedeau oamenii ăia era trist şi urât. Şi au ajuns şi-n inimile unora, şi aceştia simțeau doar ranchiună şi durere. Şi mie un mic ciob de oglindă mi-a intrat într-un ochi şi eu văd unele tristeți, văd unde unui om i s-a făcut un rău şi-i simt pe cei care-au murit şi au rămas prinşi în această lume. Şi, dacă am curaj, dacă am putere sau dacă ei sunt prea aproape de cei la care țin, le spun să plece.

Sună telefonul. E Mia. Neus, zice, scoate-l din casă. Îi spun că pot să merg mâine. Luni pleacă în drumeție Mia şi fata mea, Cristina. S-o facem ziua, zic. Zice că-mi poate pregăti prânzul, îi zic că nu trebuie. O să vin la zece. Va trebui să aştepți afară. Şi mă gândesc cum Tomàs Molina susținea c-o să ningă.

A doua zi cerul este ca burta unei mese, jos, plat, cenuşiu. Când a murit Domènec şi Sió a rămas singură, mă duceam la ea săptămână de săptămână. Eu nu eram încă măritată. Îi duceam fasole sau dovlecei sau orice altceva ca să am o scuză s-o vizitez. Veneam şi când, după mulți ani, Sió şi-a pierdut mințile. Nu destul. Nimic nu-i destul, niciodată. Dacă trebuia să intru în casă, rămâneam mereu în bucătărie. E o bucătărie bună. Şi, dacă puteam, în curte, în față, unde bate soarele, că acest colț de munte are propriul microclimat.

Când ajung la Matavaques, Mia iese cu câinele.

— Ai nevoie de ceva? zice.

— Nu, de nimic.

Intru. Casa mă pândeşte tăcută. Surprinsă. În gardă. E o casă veche, nu prea mare, o

căsuță de țărani sau de păstori. Antreul e deasupra unei scări cu trei trepte, ca trei dinți. Un antreu mic, cu pereți rustici şi podea din gresii fiecare altfel. Cuierul pentru haine şi pantofi. Un dulap în perete din lemn plin de vinişoare. O masă solidă cu o tavă cu chei şi hârtii şi scrisori. La stânga e bucătăria. În faianță albă, din loc în loc cu o floare albastră. Chiuveta, de marmură roz, o fereastră cu perdele brodate şi un raft pentru farfurii, toate albe. O masă solidă, neagră, curată, lucioasă de-atâta vechime şi folosință şi cu o bancă ce-o fi având ani, cu perne din in, şi un vas cu flori uscate, scaune mici şi-un televizor. Mia ştie să păstreze mobila. Salvând lucruri de nesalvat. Şi casa-i aranjată şi primitoare. Nu ca a noastră, mereu în dezordine. Toate brambura, şi-n mijloc omul meu şi nepoții.

Zona plitei e nouă. Cu o hotă făcută din lemn, dar se vede că dintr-un lemn care n-a trăit în pădure, tăiat şi lustruit de maşini fără suflet. În cămin arde focul. Un cămin vechi. Ridicat pe podea, încastrat în pereți. Alb, tivit cu lemn şi cu un coş din faianță negru de fum. O bucătărie bună. Bucătăria dă-ntr-o cămară cu uşa închisă, n-am intrat în ea niciodată. În stânga antreului e camera unde doarme Mia, cândva, de nu mă înşel, a bunicului Ton. Intru doar să-mi vâr nasul, căci aici nu-i nimic. E frumoasă. Cu pereți galbeni. Cu două ferestre înalte. O ladă de zestre, o comodă şi un dulap, mari, masive, cu un chenar simplu gravat în lemn. O mică oglindă, sub ea un lavoar de porțelan. Un scaun, pe el haine purtate. O noptieră cu mai multe flori uscate, unguent Vicks VapoRub şi medicamente, o veioză, un radio alb şi o fotografie cu Mia şi Hilari la nici douăzeci de ani. Şi cărți. Toni Morrison. Marta Rojals. Stieg Larsson. Cu eticheta bibliobusului. Un covoraş maro lângă pat, pe care, sigur, doarme Lluna. Tăblia şi picioarele sunt din lemn de culoare închisă. Un dormitor cald.

Tatăl bunicii Dolors, străbunicul meu, din când în când lua deoparte pe cineva şi-i zicea: „Ia-ți rămas-bun, c-o să mori.“ De-aia se temeau de el oamenii. Fiindcă după câteva zile cel căruia îi spusese murea. Şi, când îl vedeau venind pe străbunicul, oamenii începeau să tremure. N-avea o viață uşoară. Avea un stol de corbi deasupra capului. Astea-s lucruri pe care nu le poți spune. Chiar dacă le-ai observat. Chiar dacă le ştii. Chiar dacă eşti la fel de sigur cum eşti că soarele va răsări la est. Aşa-mi spunea bunica. Şşşt, lacăt la gură. Atât de lacăt, încât mie nu mi-a spus nimic-nimic din ce vedea sau făcea sau cum făcea. Doar un lucru zicea bunica. Morții sunt morți. Nu te-atingi de ei, fetițo, nu le vorbeşti.

E timpul. Problema e la etaj. Mă-ndrept spre scară. O scară din lemn şi bucăți de gresie de culoarea cafelei. E sus şi m-aşteaptă. Pândeşte, nemulțumit. Mi se face pielea de găină, în spate, jos, apoi pe toată spinarea. O iau încet-încet. Urc scara calmă. Ca o mamă. Ca o bunică. Asemenea lucruri, uneori, n-au avut nici mamă, nici bunică. Îi zic blând că trebuie să plece. Că aici nu e casa lui. Nu mai e casa lui. Că e-n regulă. Îi explic de ce nu e casa lui. Că nu e un loc bun pentru el. Trebuie să pleci. Trebuie să-ți găseşti drumul. Durerea şi furia lui îmi apasă stomacul. Ficatul. Se-apropie şi se prind de mine şi mă străpung ca un cârlig gros, ruginit. Se-nfurie. Se-nfurie rău. E plin de înverşunare. Plin de zeamă neagră. Tot părul de pe corp mi se ridică țeapăn, ca spini, ca ace. Şi atunci începe. Blestematul. Nu vorbeşte. Ei nu vorbesc. Nu vorbesc pe-nțelesul meu. Eu spun vorbele înlăuntrul meu, ca un gând, dar ei, ei n-au cuvinte. Au doar toată durerea asta, toată ura asta, toată apa asta murdară.

Nu mă înfurii. Îi zic din nou că trebuie să plece. Nu trebuie să te înfurii. Nu trebuie să-ți pierzi cumpătul. Dacă ți-l pierzi, e cumplit. Dacă ți-l pierzi, se-ntâmplă ceva rău. Câştigă. Rănesc. Nu e casa ta. Nu e casa ta. Nu mai e. Afară. Ieşi. Caută drumul. Locul ăsta nu mai e pentru tine, nu mai e primitor.

Uneori poți scăpa de ele, de lucrurile astea. Unele sunt oameni. Şi altele nu ştiu ce sunt. Sunt lucruri ce nu pot fi înțelese. Eu nu ştiu unde se duc când pleacă. Eu nu ştiu dacă mai e ceva dincolo. Eu nu ştiu nimic. Dar pe unele le poți desprinde. Le poți consola ca pe un copil. Le poți linişti. Le poți explica tot ce e de explicat. Şi, după multe ceasuri, se fac mici şi cuminți şi calme, şi pleacă.

Altele nu se pot desprinde. Se petrec atât de mari lucruri pe lumea asta. Atât de rele, că nu poți decât să lupți zi şi noapte să plece, să se-ascundă şi să se-ncolăcească în altă parte. Să iasă din locul unde-s vârâte şi-l fac putregai, să plece să putrezească în altă parte.

Intru în dormitorul din fața scării. O cameră matrimonială. Podeaua uzată, din lemn. Pat mare, vechi, înalt, cu tăblia pe care-i pictată o Fecioară Maria, cu un Isus copil bucălat, deja merge-n picioare, o oaie şi Sfântul Iosif. Cred că a fost camera lui Sió. Şi, înainte, a lui Sió şi a lui Domènec. Acum Mia n-o foloseşte. Miroase a săculețe cu ierburi pentru rufe şi a lichid de omorât carii.

Mă-ntind pe pat, e tare, cu o cuvertură albă îngălbenită. Îmi pun mâinile pe burtă şi închid ochii. Se zvârcoleşte în mine ca un şarpe. Rău lucru. Dar eu îi zic ce trebuie să-i zic. Fără să-mi pierd firea. Severă. Moartă de frică. Vorbesc, vorbesc, repet aceleaşi lucruri. Afară. Afară. Du-te. Du-te.

Dar, când deschid ochii, e deasupra mea. Groaznic. Negru tot şi doi ochi imenşi, albi, alungiți. Nu mă mişc. Îşi apropie de mine fața, care nu e o față. Gura ca o gaură. Aş țipa, dar mi-a-nțepenit țipătul ca un os rămas în gât. Nu mi-ar folosi la nimic să țip. Nu-i aici. Îmi zic. Nu-i aici. Mă priveşte nepăsător. Nu-i aici. E un copil care cască cu gura asta. Un copil somnoros cu ochii ăştia. Un monstru. Cu privirea asta îngrozitoare ca tot răul din lume. Ochii ăştia frenetici. Afară. Afară. Du-te. Afară. Asta nu-i casa ta. Asta nu-i casa ta. Afară. Afară.

Şi pleacă.

Mă dau jos din pat. Mi-s grele picioarele, genunchii. Vârsta, Neus. Mă duc la uşă şi mă sprijin de toc. Mă uit înapoi, la pat. Mă uit la dulapul de pe scară, nu e. Nici în baie. Cobor scara. În bucătărie, nimic. Antreu, nimic. Cealaltă cameră, nimic. Mă concentrez şi ascult. Nu e.

Îmi revin în antreu şi ies.

— Vrei o cafea sau altceva? mă întreabă Mia.

Burnițează.

— Nu, zic, sunt obosită, mă duc acasă.

— Mulțumesc, zice.

— Câinele mergea la etaj? o întreb.

— Nu prea.

— Vrei să-ți spun unde era?

— Nu, răspunde hotărât.

Dau din cap că da. Unora din lucrurile astea le plac scările.

— La revedere, Mia.

Când Sió şi-a pierdut minţile, omul meu zicea că, uneori, ca să supravieţuieşti, trebuie s-arunci pământ peste amintiri, dar cine a suferit mult totdeauna aruncă prea mult. Agustí meditează mereu la ce ni s-a întâmplat aici tuturor. Caută cauza întâmplărilor. O analizează. E modul lui de a-şi găsi liniştea. Să înţeleagă lucrurile, oamenii. Dar nu toate pot fi înţelese, dragul meu.

Mă urc în maşină. Picături mici ca nişte ace cad pe geam. Nici fir de zăpadă, Tomàs Molina. Fac semn cu mâna de rămas-bun Miei, ea intră în casă, eu ies din curte. Strâng volanul, bag într-a doua, scaunul este moale, plăcut. Miroase a pin, de la odorizantul cumpărat de Agustí. Drumul nu-i asfaltat şi maşina mă zgâlţâie. Coasta muntelui rămâne pe stânga. La mijlocul distanţei până acasă, un băiat, cu părul negru şi baston. Încetinesc. Cine se plimbă pe vremea asta pe drumul ăsta? îmi zic. Cine e? Se duce la Mia. E tânăr. Şi-atunci ne-ncrucişăm. Dar, când trec pe lângă el, întorc capul repede, privesc departe de el, spre vale, spre munte, spre râu. Îl întorc brusc, şi-mi pare rău că nu-l salut, dar nu pot. Sunt obosită. Nu vreau să văd toate umbrele şi toate lucrurile triste agăţate în hainele lui.

---

21. Ca substantiv comun, cat. *neus* înseamnă „zăpadă, zăpezi“.

Frica

Zice, aş putea să-ți fiu mamă. Şi-n altă zi zice, nu-s mama ta. Separat de ce se petrece între timp. Şi-n mine au sens toate lucrurile care n-au şi nu mai au toate cele care ar trebui să aibă. Fiindcă, dacă m-ar fi avut la nouăsprezece ani, sau la optsprezece, nu ştiu, dar îmi imaginez, mi-ar putea fi mamă. Şi fiindcă nu va fi niciodată mama mea, chiar de-ar vrea ea şi aş vrea şi eu, dar eu nu vreau şi ea nu vrea. Uneori încă sunt ca înainte. Şi-alteori sunt ca şi cum n-aş fi fost niciodată cel care eram înainte, de parcă prin gaura din cap s-ar fi prelins tot şi-ar fi rămas doar frica neagră şi umerii. Şi nu mă pot opri să privesc întunericul din ochiul care nu mai vede şi să amețesc şi să mă gândesc că n-o să mai fiu niciodată cel care-am fost şi să mă gândesc că nu m-au ucis, dar m-au strivit pentru totdeauna. Şi să mă gândesc că va trebui să mor iarăşi, şi-atât de-nfricoşător e să mori, şi c-aş fi putut să mor atunci, să nu fiu nevoit s-o mai fac. Şi că n-aş fi cunoscut frica. Fiindcă sunt lucruri pe care nu vrei să le-nveți, cu care n-ar trebui să te-nveți, şi te-nveți pentru totdeauna. Şi nu poți face nimic, nu poți dori nimic, nu poți simți nimic, de-atâta frică. Şi nu poți fi din nou cum erai înainte, fiindcă înainte nu cunoşteai frica. Când te cuprinde frica, eşti terminat. Şi-atunci, ca să dormi, trebuie să iei pastile şi mâine, sau poimâine, s-o iei de la capăt.

Când vin pe la noi oaspeți, le spun că ăsta e refugiul nostru, casa de la țară, să ne inspirăm, să scriem romane, şi lucruri de genul ăsta. Şi râd, prietenii mei. Prietenii care au răbdare, căci oamenii obosesc repede s-aştepte să fii iar bine.

Voiam să vorbesc despre lucrurile bune de-aici, despre binele pe care ți-l fac muntele şi aerul curat dacă învelişul creierului ți-a fost zburat.

A fost odată când Clara şi cu mine dormeam în pat îmbrățişați. A fost odată când doi bărbați ne-au intrat în casă. Şi unul avea pistol şi ne-au scos din pat şi ne-au pus în genunchi pe covor. Şi țintea cu pistolul spre capul meu şi eu mi-l plecam ca un cățeluş, şi Clara țipa, iar țipetele omului le-acopereau pe-ale ei, fiindcă voia să ne sperie, dar eram deja speriați, şi-n atâtea țipete şi-atât agitat pistolul deasupra capului meu, a tras, şi glonțul a intrat şi-a ieşit din țeastă, şi bărbații au luat-o la fugă, iar Clara a sărit pe fereastră, că era joasă, să caute ajutor, şi eu am rămas pe covor, fiindcă şuierul glonțului îmi răsuna în creier şi fiindcă nu puteam să mă mişc şi nici măcar nu mi-a trecut prin cap c-aş putea să mă mişc.

Dar nu la asta voiam să mă gândesc. Voiam să mă gândesc la când am coborât din

maşină şi casa mi s-a părut atât de frumoasă, în mijlocul coastei, atât de ascunsă, încât nu se-auzeau nici maşinile de pe şosea, ceva de basm, ca-n poveştile pe care mi le spunea mama când eram copil. Mama a fost cea care-a zis plecăm în munți, ea a descoperit Can Grill şi a făcut bagajele pentru amândoi şi m-a urcat în maşină şi-n scurt timp eram aici. Fiindcă zgomotul din apartamentul din Barcelona, maşinile, şi toate clădirile şi colțurile de străzi şi strigătele şi râsetele oamenilor mă asaltau şi nu voiam să ies. Angoasa se umfla ca un burete când puneam piciorul pe trotuarele cenuşii, pietruite, cu gropi, neprotejate. Şi mama a zis, gata, şi-a zis că, dacă ne ducem într-un loc unde-s doar copaci, o să ies din casă.

Când m-am trezit, au zis că a fost un miracol. Şi toți stăteau la picioarele patului şi curgeau întrebările şi mama cumpăra ziarul şi mi-arăta poze cu mine. Şi, când plecau, eu plângeam, că obosisem cumplit să-i văd şi să le spun trei-patru vorbe. Glonțul mi-a luat vederea la un ochi şi m-a lăsat puțin şchiop de piciorul stâng, care uneori mi se pare că nu-i al meu. Şi asta a fost. Şi doctorii ziceau c-am avut noroc. Prin gaura din cap mi-a ieşit şi iubirea. Poate de-aş fi iubit-o mai mult pe Clara, ei m-ar fi împuşcat în cap şi eu m-aş fi trezit şi-aş fi iubit-o şi mai mult. Dar, când m-am trezit, nu mai voiam s-o iubesc. Clara plângea la picioarele patului când i-am spus că n-o mai iubesc şi apoi, când mama a venit de la o cafea, a plecat. Ştiu c-o mai sună când şi când pe mama. Îi doresc numai bine, dar nu vreau să am grijă de ea. Vreau să zic nu s-o apăr de bărbați care ne intră-n casă. Dar să-mi fac griji, s-o-ntreb cum i-a fost ziua, să mă gândesc la ea şi la lucruri de făcut împreună. Acum nu vreau decât să fiu singur. De-aia mi-a plăcut casa, că e-n pustietate, nu vezi nimic altceva. E cu fața spre vale şi pe creasta de dincolo de vale sunt doar păduri şi păşuni. Râul trece pe sub picioarele noastre şi, dacă stai liniştit, îl auzi. Casa are un cadran solar pe fațadă, eu nu ştiu să-l citesc, trebuie făcute nişte calcule, se pare. Şi are şi-un mic şi inutil balcon. Şi etaj. Şi o bucătărie toată din lemn, cu un tavan aşa jos, că atingi bârnele cu părul. Are o cămară micuță şi nişte ferestre mici, să nu intre frigul, şi un cămin făcut din piatră de-un gri argintiu, în care aprind mereu focul, fiindcă-i plăcut să priveşti focul. Şi etajul cu baia şi cu podele toate din lemn, care gem şi când calci pe ele şi când nu calci, şi cu canapele şi fotolii roz şi roşu şi covoare roşii. Lemnul geme tot timpul, se umflă şi se strânge şi eu cred că, dacă ar intra cineva, l-am auzi înainte s-ajungă la dormitoare. Sus sunt şi duşul şi toaleta, separate, şi camera unde doarme mama şi camera unde dorm eu, şi-n sala cu fotolii alt cămin, în care nu fac focul aproape niciodată, să n-am grijă de două.

Ne plimbăm în fiecare zi. Eu şi mama. O luăm pe poteca care pleacă din fața casei, cu ierburi înalte, pe urmă în jos, pe cărările vitelor, alteori pe-ale oamenilor, ca un zigzag care duce până la malul râului. Uneori trebuie să ne facem drum printre rugi şi urzici şi crengi şi mai este şi un gard electric pentru vite, trebuie deschis şi închis la loc. E plin de balegi drumul. Râul se cheamă Ritort, un nume frumos, şi e foarte rece şi coboară rapid, eu mi-l imaginez ca pe-o limbă curată ce linge toate pietrele. Când merg cu mama nu arunc pietre-n apă, că nu-i place, dar când mă duc singur arunc o vreme şi pietrele se izbesc de fund şi sar, cinci ricoşeuri mi-au reuşit cel mai mult, un record considerabil.

Dacă-n loc s-o iei în jos, o apuci în sus, dai de cei mai apropiați vecini. O casă cu numele de Matavaques – asta-nseamnă „omoară vaci“, nu, nu inventez. Eu am zis, să-

ncercăm şi drumul ăsta. Unul care o lua în sus, ca acelea de vaci. Trebuia să te prinzi de copaci, atât de-abrupt. Dar, Oriol! a exclamat mama, că se temea că n-o să pot să fac față cu piciorul meu, dar eu simțeam că da, pot, că mă plictisisem de-atât mers la râu. Şi, când am ajuns sus, am văzut că eram în spatele unei case, era o grădină. Trebuia sărit un gard şi eu am zis, hai să plecăm, şi mama a zis, nu, măi omule, dacă tot am ajuns, hai să dăm bună ziua. Şi eu am zis, mamă, dar aici e-n spate şi poate speriem oamenii. Şi mama a zis, nu, măi omule, nu. Mereu zice nu, măi omule, nu, şi face cum vrea. Am zis, mamă, nu poți să intri într-o casă prin uşa din spate! Atunci, nu veni! a zis. Şi a sărit prima gardul şi m-a ajutat să-l sar şi eu. Ea, care la-nceput zisese îngrijorată dar, Oriol! Am mers de jur împrejurul grădinii, am văzut ceapă, andive, salată şi-atât. O iarbă mare şi aspră, deloc frumoasă, parcă de capul ei crescută, nu într-o grădină, ajungea până lângă casă. Şi-atunci a apărut câinele. Un câine mare cu păr lung, alb, şi două pete negre, una pe spate, ca o şa, alta pe față, deasupra unui ochi, ca un pirat. A venit în goană când ne-a văzut şi lătra ca nebunul, lătra întruna, în fața noastră, nemişcat, cu spinarea dreaptă, să nu înaintăm. Eu m-am lăsat încet pe vine şi am dat drumul bastonului. Şi-atunci a apărut femeia şi a strigat Lluna, şşşt! şi câinele a mai lătrat de două ori şi a tăcut. Femeia s-a apropiat şi s-a uitat, fără o vorbă, la cei doi străini care ieşeau din grădina ei. Atunci eu am zis, bună ziua şi scuzați-ne, şi mama i-a explicat că am închiriat Can Grill şi femeia a zis aha şi i-a dat câinelui o palmă pe spinare. Şi au vorbit un timp despre munți, despre oraş, despre impresiile mamei, şi femeia a zis că ea lucrează la măcelărie şi mama a zis c-o să ne ducem să cumpărăm carne, sigur, şi-n timp ce vorbeau eu priveam femeia. Avea nişte ochi strălucitori. Frumoşi. Atât de frumoşi, că-ți doreai ca ei să te privească şi ea să-ți vorbească, fiindcă nu zâmbea, dar ochii-i erau atât de strălucitori, că parcă zâmbeau pe dinăuntru. Restul feței era aspru, nu că n-ar fi fost frumoasă, dar avea nişte trăsături ca de animal mare, de cal sau de vacă, dar ochii-i erau nespus de frumoşi şi poate chipul, nefiind aşa frumos ca ochii, îi făcea ochii şi mai frumoşi şi, nefiind ea aşa frumoasă şi nezâmbind şi vorbind aşa puțin, te făcea să-ți doreşti să-ți spună mai multe. Era mai tânără decât mama, să fi avut cincizeci de ani, poate mai mult, poate mai puțin. Purta o bluză albastră cu mânecă scurtă şi brațele-i rotunde erau pline de pistrui. Părul avea exact aceeaşi culoare ca ochii. Şi eu îi priveam tot timpul şi-aproape mă-nspăimântau când mă priveau. Atunci ea ne-a întins mâna şi-a zis că o cheamă Mia şi câinele ni se plimba printre picioare şi ea a zis lăsați-o să vă miroasă pe-ndelete, că aşa o să vă recunoască. Şi apoi ne-a invitat la o cafea şi mama a zis nu, mulțumim, poate altă dată. Şi ea a zis, bine, altă dată. Şi mama iar a zis c-o să ne ducem la măcelărie şi a-ntrebat, arătând spre găini, dacă vinde şi ouă şi Mia a zis că da, dar nu de la găinile ei. Şi am plecat, acum pe drumul din față, că n-am mai îndrăznit s-o luăm iarăşi prin grădină. Şi când, pe drum, acum mai lung şi mai uşor decât urcuşul pieptiş prin munte, mama a zis că-i plăcuse vecina, eu am zis că şi mie.

Şi ne-am dus la măcelărie. Şi am văzut că vindea şi lapte, şi brânzeturi, şi fructe uscate, şi biscuiți, şi paste şi am cumpărat o mulțime de lucruri. În măcelărie plutea un miros bun, de carne crudă, de biftec de pui şi de cârnați, un miros plăcut, delicios. Şi mama zicea cinci sute de grame de carne tocată şi câteva costițe de porc, să facem tocană şi bla bla bla. Eu mueam de ruşine. Parcă n-aş fi vrut să fiu acolo, la treizeci şi trei de ani ai mei, la cumpărat carne tocată cu mama. Şi mi-a plăcut puțin să roşesc de jenă. Stăteam

deoparte şi priveam pe geam drumul şi mama atunci cumpăra ouă care nu erau de la găinile ei şi-mi făcea bine jena, caldă, încolăcită în mine, de-atâta timp n-o mai simțisem, nu mai simțisem nimic.

De-aia m-am dus s-o vizitez după aia, pe drumul mai lung, din față. Singur. Întâi m-am gândit să merg fără baston, dar m-am temut să nu cad. Nu i-am spus mamei că mă duc la ea, i-am zis că vreau să ies să mă plimb pe unde ne plimbaserăm în ziua aia. Şi am urcat până la casă, încet-încet, că era timp frumos şi drumul lung şi nu voiam să obosesc şi nu voiam să transpir. Când am ajuns, am văzut tăblița cu Matavaques, n-o văzusem prima oară, şi mi-a plăcut numele casei. Şi-atunci a apărut câinele şi a venit la mine lătrând şi m-am gândit să arunc bastonul, dar pe urmă am zis, Lluna, şi a dat din coadă şi-a mai lătrat puțin, dar nu la mine, şi s-a dus în spatele meu, asta-nsemnând că-mi dă voie să intru în curte. Când am ajuns la uşă, m-am gândit că poate n-o fi acasă, poate-ar trebui să-i las un bilet sau poate ar fi ciudat să-i las, şi atunci am bătut, că nu era sonerie. Când a deschis, n-a părut surprinsă, nici prea primitoare, dar de data asta a zâmbit uşor, sau poate erau doar ochii strălucitori, parcă făcuți din sticlă, şi eu, care voiam să spun ceva, ceva ce gândisem tot drumul cât urcasem, am zis:

— Bună.

Şi a zis:

— Bună ziua.

Şi, cum eu nu ziceam nimic, a adăugat:

— Vrei să intri?

Şi am intrat şi câinele a intrat cu noi.

Acum, câteodată, când sunt într-un loc nou, îmi ating cicatricea sub păr. O cicatrice ca o pasăre. Casa pare mare pe din afară, dar înăuntru e micuță, ca a noastră. N-ar fi fost o femeie atrăgătoare într-un oraş. Ar fi fost o femeie ciudată sau o femeie butucănoasă sau altceva, dar aici, cu câinele şi cu şopronul din spatele grădinii, şi cu găinile, şi pomii, şi măcelăria, aici, în bucătărie, era o femeie pe care-ai fi vrut s-o interesezi. Şi atunci m-am gândit c-ar trebui să-ncetez să mă tot holbez şi să mă gândesc dacă e sau nu atrăgătoare. Să nu mă mai uit la sânii şi la gâtul ei încercând să descopăr ce vreau de la ea şi de ce. Încetează, gata. Şi-apoi mă gândeam că de-atâtea şi-atâtea zile, şi luni, de nu mai ştiu cât timp, nu se trezise în mine nici o dorință şi nu găseam nimic şi pe nimeni atrăgător, şi că acum îmi ziceam hai, Oriol, lasă-te dus de val.

Şi m-am aşezat în bucătărie şi ea a făcut cafea şi a-ntrebat:

— Şi tu, tu ce faci?

Şi mi-a fost teamă să nu mă-ntrebe mai multe şi nu ştiam dacă pot să-i spun tot. Şi-am zis:

— Scriu un roman. – Cum le spun în glumă prietenilor. – Şi ea zis aha, şi n-a mai zis nimic, n-a întrebat despre ce este vorba sau despre ce scrii, deşi eu îmi pregătisem un răspuns bun, şi-atunci am zis: Glumesc. Mă recuperez, şi a dat uşor din cap şi a aprins focul pentru cafea şi n-a întrebat te recuperezi? după ce?

A adus ceştile şi un lemn pentru foc şi m-am simțit bine, şi când m-am simțit bine câinele a venit să-mi vorbească şi eu i-am mângâiat botul fin şi ochii lui negri mă priveau atenți şi prietenoşi şi-am întrebat:

— Câți ani are?

Şi ea a zis şapte. Şi a zis că e fata cățelei pe care-o avusese înainte şi aceea a altei cățele, o lungă tradiție de familie. Şi a zis că a avut două fătări, de la câinii vecinilor sau de la câini sălbatici, şi de fiecare dată dăduse cățeii, că nu voia cățeii, că rod şi distrug tot, dar că acum, dacă mai prinde plod, o să-şi păstreze unul, o femelă, a zis, să continue linia.

— Stai singură? am întrebat-o, şi-a zis, da, singură, şi cafeaua a fiert şi când a servit-o i-am spus, eu, cu mama, şi a râs uşor. Nu mai băusem cafea după accident şi n-am îndrăznit să spun şi-am băut-o şi m-am gândit că, dacă noaptea mă apucă angoasa, măcar mi se trage de la ceva bun. Şi s-a aşezat şi ea şi atunci m-a-ntrebat:

— Ei, deci ? de parcă se-aştepta să-i cer ceva.

— A, nu, am zis, am venit doar să te salut.

— Stabilit legături cu vecinii. – Râdea de mine. Am luat o gură de cafea.

— În ce zile lucrezi? am întrebat.

— De marți până sâmbătă.

— Lunea nu cumpără nimeni carne, am zis, şi asta a amuzat-o.

Şi-apoi am stat mult de vorbă, ne-am băut cafeaua, ne-am spus multe lucruri. Veneau unul după altul şi era ciudat, că ea vorbea doar despre ea şi despre câine şi nu zicea nimic despre altcineva şi nu se putea să nu mai fie cineva, iar eu n-am spus nimic despre cine eram înainte, nici despre accident, şi era aiurea, fiindcă tot ce sunt sunt din cauza accidentului şi i-am zis:

— Într-o zi o să-ți povestesc, după ce mă recuperez.

Şi a ridicat ceaşca cu cafea ca într-un toast. Apoi am plecat şi câinele m-a însoțit jumătate din drum.

Şi, începând de-atunci, lunea o vizitam. Mai pe-nserate, căci dimineața mă plimbam cu mama şi ea pleca în munte cu Cristina, o vecină şi prietenă. Uneori mă duceam şi-n alte seri, nu luni, dar, când a venit primăvara, zilele de luni erau pentru mine ca sfârşitul săptămânii, ca un dar sau ca un desert şi uneori la cafea îmi dădea cireşe sau moşmoane sau piersici sau migdale şi eu nu-i spuneam că nu mai beau cafea, că beau doar fiindcă e de la ea şi fiindcă-mi place s-o vizitez. Şi vizitele astea erau cel mai omenesc şi cel mai constant şi mai lung şi mai liniştitor contact uman pe care-l aveam, în afară de mama. Mia are echilibrul jăraticului, te face să fii calm, te face să vrei din nou să râzi şi să bei cafea şi să vină vara, sau toamna, sau ce-o trebui să vină. Chipul ei este ca un pom, cu doi ochi ca două buburuze, şi gura, tăcută, şi respiră pace, până când, deodată, zice ceva caustic, de parc-ar fi fost acolo tot timpul un foc pe care eu nu-l observasem.

Şi într-o după-masă a scos o sticlă de whisky şi-a zis, azi facem *carajillo*[22]. Şi eu nu mai băusem whisky de-o veşnicie şi mi-am pus palmele pe masă şi am băut *carajillo*. Whisky-ul a deschis în mine o uşă şi i-am spus a fost odată când eu şi Clara dormeam în pat îmbrățişați. A fost odată când doi bărbați ne-au intrat în casă. Şi unul avea pistol şi ne-au scos din pat şi ne-au pus în genunchi pe covor. Şi țintea cu pistolul spre capul meu şi eu mi-l plecam ca un cățeluş şi Clara țipa şi țipetele omului le-acopereau pe-ale ei, fiindcă voia să ne sperie, dar deja eram speriați şi, cu-atâtea țipete şi-atâta agitat pistolul deasupra capului meu, a tras şi glonțul a intrat şi-a ieşit din țeasta mea. Şi atunci îi iau mâna şi i-o pun peste pasărea care e cicatricea de sub părul meu. Şi-n timp ce-o atinge o sărut şi atunci

zice, aş putea să-ți fiu mamă. Şi-n altă zi va zice, nu-s mama ta. Separat de lucrurile ce se vor petrece la mijloc. Şi, dacă m-ar fi avut la nouăsprezece ani, sau la optsprezece, nu ştiu, dar îmi închipui, mi-ar putea fi mamă. Dar nu va fi niciodată mama mea, chiar de-ar vrea ea şi aş vrea şi eu, dar eu nu vreau şi ea nu vrea. O sărut pe gură şi răspunde şi mă îmbrățişează şi uneori mai sunt cum eram înainte. Şi alteori sunt ca şi cum n-aş fi fost niciodată cel care eram înainte, de parcă prin gaura din cap s-ar fi prelins tot.

---

22. Băutură tipică Spaniei şi unor țări latino-americane, constând din cafea fierbinte, la care se adaugă un alcool tare.

Lluna

Cel mai mult îmi place când fluieră. Cu degetele-n gură. C-atunci eu fug. Fug cât de tare pot, şi sar, şi zbor, ca o pasăre, ca una de-alea mici pe care-mi place să le prind cu gura, că-s frumoase şi repezi, şi pe urmă să strâng din dinți şi s-aud cum le trosnesc toate oasele. Când fluieră, fug pe iarbă şi peste garduri şi pietre. Spre fluierat. Zbor peste iarbă şi peste garduri şi pietre. Spre fluierat. Spre fluieratul care-i iese din gură, printre degete. Şi-aş fugi, şi-aş zbura şi peste maşină, dac-ar fi nevoie, şi peste casă, dac-ar fi nevoie, şi peste orice pericol. Pe deasupra, prin mijloc, printre toate piedicile. Ca vântul, că, dac-ar trebui s-o salvez, aş salva-o de toate relele. Aş rupe gâtul oricărui animal care i-ar vrea răul, oricărui om care i-ar vrea răul, oricărui lucru care i-ar face pielea de găină, ar face să-i bată inima tare, să asude de sudoarea fricii. I-aş sfâşia carnea cu dinții şi sângele i-ar țâşni şi eu aş muşca mai departe şi-aş sfâşia, cu botul cald de sânge şi colții mai adânc înfipți. De-aia fug, fără milă, s-o salvez, că m-a chemat c-un fluierat şi eu l-am înțeles. C-o iubesc. C-atunci când am ajuns la ea, e salvată. Şi, câteodată, când ajung, gâfâind, m-atinge blând pe frunte şi pe spinare şi-mi spune bravo, şi-mi spune lucruri frumoase pe care nu le-nțeleg, da-nțeleg. Şi-n atingerea asta e toată dragostea ei, şi-n fuga mea s-o salvez e toată dragostea mea.

Îmi plac, apoi, mâinile ei când mă mângâie. Şi-apoi îmi plac copiii. Cei care merg. Cei care ştiu toate jocurile şi râd şi au nişte mânuțe care mângâie ca nişte muşte curate. Cei care ne-au luat cepele din cerdac şi le-au zvârlit pe-acoperiş îmi plac şi ei. Îmi plac toți, chiar şi cei abia născuți, ca nişte ciuperci, la care nu-s lăsată nici măcar să mă uit. Toți, doar cei care dau cu pietre-n mine, nu.

Cepele, culese de ea din grădină şi uscate pe masa de-afară, erau legate toate, gata de agățat în cui. Şi au venit copiii. Ca la o petrecere. Şi râdeau şi eu țopăiam în jurul lor, că veniseră să mă vadă. Băiatul simpatic cu capul rotund ca o minge, care mirosea a salam, a luat prima ceapă. Ca o joacă. Şi-atunci toți ceilalți au luat şi toți ceilalți au aruncat şi ei cu cepe. Şi, dacă aruncau c-o ceapă-n mine, mă duceam după ea şi-o muşcam şi zeama de ceapă-mi intra sub limbă, aspră, ca apa dintr-o baltă. Au aruncat cepele-n aer, sus, mai sus, şi-ncă şi mai sus, că ea nu era şi era distractiv. Că erau rotunde şi lucioase şi frumoase cepele, şi rămâneau lipite de-acoperiş şi se loveau de zidurile casei şi era o trăsnaie şi-un soi de ce nu e voie, şi toată curtea era plină de foi de ceapă, şi era palpitant şi amuzant de văzut. Şi eu eram atât de mulțumită că veniseră la mine toți copiii din vecini, cu mirosul

lor de biscuiţi şi de sucuri dulci, de-alea de care eu n-am voie, nu, Lluna, nu-i pentru tine, tu de-astea nu poţi să bei. Zilele când ea nu-i aici sunt lungi, aşa lungi, că par o-ntreagă viaţă. Mereu se-ntoarce, am învăţat deja că mereu se-ntoarce, dar câteodată mi-nchipui că nu mai vine şi-atunci sufăr. Şi plâng singură. Plâng, plâng şi plâng şi nu m-aude nimeni.

Când au terminat cepele, copiii au plecat. Nu m-am perpelit mult, că a sosit, şi eu hip hip ura! Săream de bucurie şi a coborât din maşină şi eu mă guduram pe lângă picioarele ei şi-atunci am văzut ce supărată era. Întâi s-a uitat la mine de parcă totul ar fi fost vina mea. Pe urmă a văzut cepele. Cepele zdrobite de faţadă. Şi n-avea cum fi vina mea. Se plimba printre foile de ceapă şi-şi punea mâna streaşină la ochi să se apere de soare şi să se uite la ardezia de pe casă şi să vadă toate cepele lipite şi zdrobite şi atunci i-am auzit, mult înainte să-i audă ea. Veneau iar copiii! Se-ntorceau, dar de data asta vorbeau încet, trişti. Şi, când i-am văzut, se ţineau de mâini. Veneau cu capu-n pământ şi nu mai râdeau. Au ajuns şi eu voiam să mă mai joc, să mă joc cu toţi, cu ea şi cu copiii, toţi împreună. Da-mprejurarea cerea mai multă asprime din partea mea şi m-am aşezat. Copiii s-au apropiat şi ea s-a dus spre ei, şi ei au spus că le pare rău, că le pare rău că i-au distrus toată ceapa, le pare aşa rău – cu codiţele între picioare – c-au aruncat cu cepe pe-acoperiş şi pe ziduri şi în grădină.

Şi ea le-a spus ceva cu vocea aia cu care-mi vorbeşte când nu pot să mă abţin şi rod pantofi sau gust din ce aruncă ea la gunoi. Şi-atunci ea i-a pus să adune resturile de cepe din grădină. Şi, când copiii au plecat, am hotărât să-i iertăm.

Al patrulea lucru care-mi place e să gust tot felul de lucruri. Trebuie să fiu atentă când gust, să fiu mută şi şireată, că ea mereu zice, tu, boabele tale, boabe, Lluna, şi uneori un os-două şi ceva resturi delicioase, da' pepene, nu, pepene, nu! Şi pepenele e cel mai răcoritor dar din lume, şi pâine, nu, pâine, nu! Şi vin, nu, şi bere, nu, şi pietre, nu, şi caca, nu, şi eu vreau să gust tot, că orice lucru are un gust şi fiecare gust e altfel, chiar şi acelaşi lucru are diferite gusturi, şi eu vreau tot, chiar dacă ea zice, nu, asta, nu, asta, nu. Da' eu vreau. Ei beau cafea şi le zic câinilor, nu, tu nu poţi să bei, da' eu pot să beau orice. Şi cafea şi lichior, şi suc şi vin. Tot. Azi a venit bărbatul cu baston şi ei beau cafea. Şi whisky. Nu, nu-i pentru tine, Lluna, nu… zic şi râd. Şi râd şi mai mult şi, cu cât sorb mai multe pahare, mai mult se-apropie unul de altul. Şi-şi unesc gurile, ea şi bărbatul, ca un om care bea apă dintr-o fântână şi-i e sete, sete rău, şi foame, şi-apoi se ridică şi nu mai vor cafea. Când nu se uită, gust din cafea şi din lichior, încet, să nu sparg ceva, să nu fac zgomot, mmmmm… şi nu mai ştiu ce vreau: să beau cafea, acum, că pleacă, sau să rod bastonul, acum, că l-a lăsat singur, sau să mă duc cu ei, acum, că intră-n dormitor. Să beau cafea, să rod bastonul sau să… Intrăm în dormitor. Şi-şi dezvelesc pielea, pe care-o ţin mereu acoperită cu haine, parcă, neavând păr, le e foarte frig, şi-acum apar mirosuri. Mirosurile pe care le lasă te stârnesc, şi-mi plac, şi vreau să le gust. Sunt mirosuri de umezeală, că-n umezeală sunt toate mirosurile. Îşi scot hainele-n grabă. Sub braţe mirosurile sunt acre şi aspre. Pe sexe sunt tari şi înţepătoare şi-ţi pătrund în gură şi-n nas şi-aş vrea să le simt mai mult, şi-aş vrea să le gust, de frică să nu dispară, că mirosul sexelor trezeşte sete şi curiozitate şi dorinţă de-mpreunare. Pulpele au un miros nostim şi-nvălătucit, mult mai interesant decât al picioarelor, care e plicticos şi, de fapt, e mirosul pantofilor, mult mai amuzant să-i rozi pentru forma de şobolan, nu c-ar fi buni la gust sau

miros.

Şi-apoi se-ating unul pe altul cu mâinile. Cu-aceleaşi mâini cu care m-ating pe mine. Şi se mângâie, cum mă mângâie pe mine pe cap, da'pe sâni, care-s plini ca ai vacilor şi nu ca ai câinilor sau pisicilor, şi pe fund, care-i palid, cum au animalele fără păr. Se mângâie cu forţă, ritmic, parc-ar căuta ceva îngropat. Şi sexele le cresc şi se fac roşii şi mirosul lor e acum şi mai bun şi mai umed. Şi eu sunt fericită că ei sunt fericiţi şi că mâinile lor sunt peste tot şi peste tot sunetele şi eu vreau să-mi intre mirosul adânc în bot şi să rămână mereu acolo. Vreau să vină un câine şi să ne-mpreunăm şi noi. Şi dau roată să-i văd şi să le văd sexele, care-s mereu ascunse şi, când nu-s ascunse, sunt mici şi liniştite şi maro. Şi-acum sunt umflate, şi ude, şi roşii, şi se mişcă, înăuntru, afară, înăuntru, afară, şi-acum le văd, şi-acum dispar, şi se-mbrăţişează cu burţile, nu din spate, şi eu vreau să-mi vâr botul pân-acolo unde-s împreunaţi, că, dacă mirosul e-aşa bun, şi gustul trebuie să fie şi ea se ridică şi m-apucă de gât şi mă târăşte. Eu aş vrea să rămân. Îi ling genunchii netezi şi mă dă afară. Şi, când sunt afară, ştiu deja, o să-nchidă uşa, şi-o-nchide. La-nceput rămân în faţa uşii, că zgomotele pe care le fac sunt plăcute şi că mi-s pline încă nările de miros. Da' pe urmă mă gândesc că vântişorul de-afară o fi răcoros şi parcă deja văd şoriceii în ierburi, ieşind fiindcă noaptea-i liniştită şi răcoroasă. Şi parcă deja văd motanii ascunşi, aşteptându-i. Şi, dacă sunt motani ascunşi, motani răi, motani obraznici şi urâţi, motani scârboşi, trebuie omorâţi.

IV

Ursul

Sunt ursul. Sunt ursul. Suntem urşii. Am dormit somn lung şi ne-am trezit. Venim să luăm ce-i al nostru. Venim să cerem ce-i al nostru. Să răzbunăm ce era al nostru şi ne-a fost luat. Labele mele lovesc pământul. Treziți-vă, voi, oameni, care ne-ați vânat. Gura mi se deschide, crudă, şi ies răgete, răguşite, adânci, de animal furios. Tremurați, voi, oameni, care ne-ați omorât, care ne-ați jupuit şi ne-ați alungat. Bărbați şi femei care, pe urmă, mândri de voi, liniştiți, ați râs. Ați râs fiindcă erați curajoşi. Toți împreună. Cu labele-alea pirpirii şi albe care ucid prin trădare. Aici eram noi. Primii. Mult înaintea bărbaților şi femeilor. Am ajuns primii şi munții ăştia, frigul ăsta, cerul ăsta, pădurea asta şi râul ăsta şi tot ce se află în ele, peşti, frunze, era al nostru. Eram stăpânii. Apoi ați venit voi. Voi, oamenii dezgustători care ucid ce nu mănâncă. Oamenii care vor totul, care iau totul. Ați venit cu oile voastre fricoase, cu vacile voastre fricoase, cu caii voştri fricoşi. Şi ați întemeiat sate la picioarele munților şi ați zis, prădătorilor, că munții-s ai voştri. Şi că noi eram străini, străini la noi acasă. Şi v-ați pus pe ucis. Doar fiarele fricoase ucid ce nu mănâncă. Tremurați, fiare fricoase. Fiare care trăiți în turmă. Duşmani. Gloată laşă şi asasină. Vă uitați la mine speriați, de sus de la castel, cei adunați acolo. Fugiți în toate părțile, cârd de găini. Sar şi strig şi pun la pământ, ca pe-o oaie, un om. Se zbate sub greutatea trupului meu imens, urât şi sălbatic, cu miros puturos. Nu te mănânc, jiganie tremurândă. Nici de-aş fi mort de foame şi de tristețe. Nici de m-aş fi trezit din cea mai lungă iarnă şi pe lume n-ar mai fi rămas nimic de mâncare, nu te-aş mânca. Vreau doar să te-nspăimânt. Strigă. Strigă. Mai tare. Strigă! Ne rostogolim pe pământ şi răsună împuşcăturile. Sunt orbit de cruzime. Orbit de emoție. Orbit de foame după atâta somn. Orbit de lovituri în cap, orbit de violență. De trezirea fiarei în mine. Sat blestemat, satul meu. Foamea urşilor, când s-or trezi, o să vă-nghită pe toți. O să ne-nghită pe toți. Atât de-nfumurați. Râdeți, cât mai puteți să râdeți. Strigați, cât mai puteți să strigați. Urşii se vor trezi odată cu primăvara şi va fi o primăvară crudă. O primăvară exuberantă şi ucigătoare care va cere ce i se cuvine, aliată cu urşii, şi va recuceri câmpurile semănate şi pietrele îngrămădite una peste alta. Sihlele vă vor distruge opera. Verdeața vă va desface opera. Copacii, aliați cu timpul, iarba, aliată cu moartea. O, cum să nu, va veni ziua. Luați-vă adio. Când urşii vor reveni şi vor cere ce-i al lor, n-o să mai râdeți. Când s-o termina iarna asta scârboasă, nesfârşită, şi noi, urşii, n-o să mai fim semnul unei primăveri prielnice vouă, ci al unei primăveri care vă scapă. Care vă împresoară şi vă alungă. N-o să mai

cântați. Strig tare. Mugesc ca fiara blestemată care mă stăpâneşte, care mă posedă, în adâncul măruntaielor mele. Sunt frica voastră ce se trezeşte o dată pe an. Răsună împuşcăturile. Împuşcăturile ce-mi sunt prietene. Ca sătenii care-mi sunt prieteni. Care mi-ar fi prieteni dacă n-aş fi ursul. Eu azi sunt ursul şi n-am nici o milă, nici măcar de bătrâni. Beau zeama strugurilor de parc-ar fi miere şi mure moi. De parc-ar fi sânge de păstrăvi şi de oi. De parc-ar fi spaima celor care mor sub ghearele mele. Vreau trupuri mai multe sub trupul meu. Vreau lovituri de labe, şi țipete, şi rostogoliri, strigăte şi sudoare, vreau oase şi carne. E datoria mea de urs. Un urs trebuie să fie crud. Un urs trebuie să fie temut şi trebuie să-şi facă bine treaba. Nebun de-atâta frică şi de-atâta furie şi de-atâta singurătate şi de-atâta omenie. Ursul trebuie să uite ce era înainte şi ce va fi pe urmă, să fie doar animal, să devină doar ursul, ursul mereu. Strig mai tare. Mai tare. Gheare-n sus, labe-n sus, brațe-n sus. Cumplită sărbătoare, superbă sărbătoare, sălbatică şi blestemată sărbătoare, sărbătoare de sat blestemat. Vecini ai mei. Tovarăşi ai mei. Voi m-ați ales. Sunt ursul datorită vouă. Semăn teama datorită vouă. Onoarea atât de mare de-a fi ales. Sar şi mugesc coborând de la castel. Fugiți din fața mea toți, bărbați şi femei. Vă ascundeți în spatele meu toți, bărbați, femei, copii. Plozii plâng. Satul se deschide ca o gură şi noi îl recucerim. Înhaț un alt trup de om şi-i sorb frica. Satul era al nostru, înainte de-a fi sat. Înhaț un trup de femeie şi-i sorb panica. Recucerim satul cum îl va recuceri sihla, când va sosi ceasul. Recucerim satul cum vom recuceri muntele, când va sosi ceasul.

Cristina

Mă plimb cu fața toată neagră. Țanțoşă ca un curcan. Nu-mi mai încap în piele. Mândră, de parcă fața mi-ar fi un drapel făcut din funingine şi din ulei. Fluturând după luptă emblema curajului meu. Nemernicul de Jean-Claude, dragul de Jean-Claude, japița de Jean-Claude! Prietenul meu Jean-Claude! El m-a zvârlit la pământ. A apărut în mijlocul mulțimii, cu cei trei vânători, şi mi-a aruncat de două ori bastonul. Toți cântam: Lala-lalalala, la-la-lalala! Eu şi Jean-Claude dansam. Mi s-a-ncălzit inima, fiindcă rareori aruncă unei femei bastonul. Eu mereu îi zic, când o s-avem o femeie ursoaică? Şi el îmi răspunde, da, asta trebuie să se schimbe. Dansam, sau făceam ceva de genul ăsta, săream, ca nişe copii, fugind, mugind şi aruncând bățul de colo-colo, tot negru şi unsuros. Mi se tăia respirația. Mi-am văzut copiii cu coada ochiului, speriați, în mulțimea împrăştiată, nehotărâți între impulsul de-a o lua la fugă şi cel de a-şi salva mama. Şi-atunci Jean-Claude s-a aruncat peste mine strigând ca un nebun, m-a trântit la pământ, s-a aruncat el primul, ca o pernă făcută din oase şi murdărie, şi m-a târât şi pe mine. Vânătorii au tras în aer şi noi doi ne-am rostogolit zece-doisprezece metri buni pe panta de la castel. Copiii mei se ascundeau după Mia şi Alícia, care filma căderea. Jean-Claude este ursul anul ăsta. Şi eu m-am plimbat în fața tuturor, tot timpul, fără teamă, să fiu sigură că mă vede şi mă aruncă la pământ. În sfârşit, un an când cunosc ursul!

Când terminăm cu rostogolirea, Jean-Claude mă mânjeşte pe obraji cu funingine. Sosesc vânătorii şi ne dau vin din ploştile lor. Îi pun şi mai multă funingine şi mai mult ulei în mâini şi se unge pe brațe, pe față, pe gât. Mă ridică. E sărbătoarea ursului la Prats de Molló. Vânătorii îi spun lui Jean-Claude pe cine să atace acum. Sunt toți chercheliți bine. Şi noi. Nu-mi aminteam cât de primitiv, de frumos şi amuzant şi excitant e totul. Sunt ani de când n-am mai venit. Alícia n-a fost niciodată. De-asta m-am fâțâit în fața tot timpul. Să vadă ce curajoasă soție are. Mia sigur că mai fusese, cu Jaume. O dată, demult. Dar despre Jaume, nici o vorbă.

Când ursul pleacă, copiii vin la mine şi Pere mă-ntreabă, mamă, eşti bine? Îl sărut ca să-l mânjesc de funingine, dar uleiul se usucă repede şi nu prea mai murdăreşte. Pere râde şi-şi trece mâinile peste față. Júlia i-o atinge şi priveşte totul cu un amestec de teroare şi amuzament, de parcă am înnebunit toți. Copiii mei sunt superbi. Cei doi copii ai mei, ieşiți împreună din mine, unul după altul, ca o picătură de apă de mare şi una de munte. Încrețiți şi maronii ca două maimuțe. Alícia-mi zicea, ne-ai făcut mame, ne-ai făcut mame! şi le

sprijinea spinăruşa cu mâinile în timp ce sugeau fiecare la câte-un sân. Pere şi Júlia râd mai tare, îşi pun mâna la gură, înaintează şi pe urmă dau înapoi, că unul din cei trei urşi aleargă prin spate. Se-agață o secundă de jerseul meu. De parc-ar fi iarăşi mici. Ce nebuni, zic ei. Mama, nebună de legat. Orgolioşi un pic. Ce bestial. Şi eu mă umplu de aerul proaspăt şi fericit al acestei zile.

După rostogolire, privind cei trei urşi culcați la pământ şi copiii alergând, cu cerul atât de albastru şi aerul atât de proaspăt şi soarele atât de cald, îmi zic că bine-am făcut că ne-am întors. N-a fost o decizie uşoară, dar am făcut bine că ne-am întors. Şi eu, şi Carla, sora mea, am plecat de-aici, întâi ea, căci e mai mare cu patru ani, apoi eu, cum am împlinit optsprezece ani, cu o dorință nebună de fugă. Sătulă de munții ăştia şi de părinți şi de țărani şi de vecini şi de orăşelele astea mici, goale, fără discoteci, fără alte muzee decât cele cu eternul romanic. Parcă ținută în lesă. Cu atâtea cutii, de nu mai încăpeau în casă, pline de grenade şi gloanțe şi bucăți de puşti. Sătulă de-atât bătut munții. Munții prieteni. Eu şi Jean-Claude aşa ne-am petrecut adolescența, sus, jos, pe munte, strângând resturi de arme. Fiindcă faci paisprezece, cincisprezece, şaisprezece, şaptesprezece ani, şi doar la asta ți-e gândul, s-o iei din loc. Să pleci de-aici. Să cunoşti oameni care-au avut ce vedea. De-adevărat. Să vezi şi tu. Te-ai încurcat cu jumătate din băieții din sat şi n-a ieşit nici cea mai mică scânteie. Nimic din ce are să-ți ofere vreunul nu te interesează. Şi locul ăsta te-apasă ca o lespede, ca o vacă în brațe. Totul atât de mic, totul la fel. Nu doream decât să fiu în altă parte. Mi-am dorit o motocicletă, evident, nu mi-au cumpărat niciodată. Mi-am dorit maşină şi pe-aici ți-e drumul! Adio! Dar, vorba aia, bați ce bați lumea şi tot acasă ajungi. Şi atunci, într-o zi, după douăzeci şi ceva de ani, te-aşezi la masă cu soția, aveți doi gemeni de cinci ani, cu ochii de culori diferite. Adorabili. Amândoi. Unul bate spre galben, altul spre verde. Şi Alícia-ți zice, eu cred c-aş putea să trăiesc acolo, în satul tău. Barceloneza asta minunată! Şi cântăreşti bine, şi-ți zici că şi tu ai putea să te întorci acasă. Cristina cea de optsprezece ani o să-ncerce să te stranguleze, dar tu, la treizeci şi nouă de ani ai tăi, ai putea. Şi părinții mereu au zis să aranjeze etajul pentru voi. Şi copiii-s mici, nu-i prea târziu să schimbe şcoala şi mediul. Şi tu te-ai săturat de Barcelona, cum te-ai săturat şi de micuțul apartament din Sants. A fost bine cât a fost, dar poate e vremea. Şi apoi Alíciei i se oferă un post la liceul din Ripoll şi iată ocazia. După douăzeci şi unu de ani, Cristina, cu soția şi copiii, se întoarce acasă.

Júliei, cea mare, mai mare cu trei minute, îi place istoria, ca mie. Istoria pe jumătate îngropată sub picioarele noastre. E tare ca un taur fetița asta, nu oboseşte şi nu se plânge, chiar dacă urci şi cobori culmi cinci ore. Dar eu văd bine că grenadele şi armele din timpul retragerii, plăcerea mea, ce am colecționat eu toată viața, pe ea o lasă rece. Războiul Civil, plictiseală! Ea, aşezările iberice. Ea, cuiele sandalelor romane. Ea, cuțitul celtic pe care l-am găsit. Anticii, zice. Anticii. Şi mai e Pere, nerăbdătorul, care vrea tot acum şi aici, să te strâmbi de râs. Care-mi zice, mamă, vreau să vin cu tine să găsim revolvere. Sau Cris, uneori îmi zice Cris şi nu ştiu dacă-mi place sau nu-mi place. Cris, vreau să vin cu tine să găsim revolvere. Şi eu îi spun că revolverele-s greu de găsit, o să găsim poate gloanțe sau cel mult grenade. Trebuie să fii prea norocos să găseşti un revolver dacă te duci la căutat o dată la doi ani. Că doar perseverența umple cutiile. Soldații care fugeau, doar dacă se gândeau să se-aşeze, se şi trezeau cu nişte gloanțe. Şi grenade, peste tot. Ochii mei de

vultur văd chiar de n-ar vrea gloanțele şi grenadele. Nu şi-au pierdut agerimea. Chiar dacă grenada pare mai piatră decât cele din râu. Dar revolvere… O, revolverele şi piesele de mitralieră şi puştile sunt altceva. Sunt ca trufele.

Nu-mi dădusem seama ce dor mi-era de toate astea. Că toate astea realmente-mi plăceau. Când am plecat, vreau să spun. Că nu doar o evadare era căutarea şi colecționarea de arme ruginite şi gloanțe şi grenade şi centuri şi tabachere şi tot ce-au aruncat oamenii ăia trişti şi disperați care străbăteau munții ăştia când au pierdut războiul. Aşa l-am cunoscut pe Jean-Claude. În pădure. El, da, avea motocicletă şi mergea oriunde voia. Ne-am întâlnit în mijlocul pădurii. Tineri, foarte tineri. Şi generosul Jean-Claude mi-a zis, uite ce-am găsit. Întâi în franceză, pe urmă în catalană. Şi mi-a arătat un revolver mic, de buzunar. Magnific. Atât de frumos, că eu nu i l-aş fi arătat nici tatei. El avea un revolver şi eu un detector de metale. Cred că detectorul l-a atras mai mult decât farmecul meu. Şi-am vorbit, am tot vorbit, şi-am căutat şi găsit grenade şi gloanțe. Jean-Claude nu folosise niciodată un detector şi eu l-am învățat cântecul, un bip şi-un ton şi-un sunet altfel pentru fiecare metal. La sfârşitul zilei mi-a dat revolverul. Încă-l am. Prostănac. A crezut c-o să ne cuplăm. Ne-am giugiulit, am făcut-o de câteva ori, eh, dar nimic. Acum e naşul copiilor mei. Mi-am petrecut ani, de la paisprezece la optsprezece, cocoțată pe motocicletă în spatele lui, fără cască, hurducăindu-ne pe drumuri în sus şi-n jos. Greblând pădurile, ca două capre, şi cumpărând în neştire cutii de plastic de la „Totul la 100 de pesete“, umplute apoi cu gloanțe şi grenade şi bucăți de arme. Şi, când am plecat, i-am dăruit detectorul de metale. Şi nu ştiu dacă plângea că plec eu sau de cadoul generos. De-aia acum, când tata zice că-şi doreşte o dronă, vreau să i-o cumpăr. Una cu cameră de filmat. S-o înalțe pe creastă până la râu şi să străbată tot muntele şi, o, uite unde-s vitele, o, ce de lucruri vezi, zice. Să măture cu privirea terenul şi drumurile, susține. Şi Pere-i zice, bunicule, precis că-n prima zi îți pică drona-n râu. Bietul tata, care a aruncat un purcoi de bani pe detectorul meu de metale.

Coborâm mai departe cu mulțimea murdară de funingine. Şi, când trebuie să ne oprim, de-atâta lume care se-nghesuie la intrarea în oraş, Alícia mă ia de gât. Să exersăm, îmi zicea ieri. Cristina, dacă mă pune la pământ ursul, te sugrum, zicea. Eu râdeam. Copiii râdeau. Să nu-ți fie frică, îi explicam, ursul n-aruncă la pământ decât pe cei care vor şi-i cunoaşte. Am coborât pe pajiştea de lângă râu, plină de zăpadă. De-o palmă şi jumătate. Azi, dincolo, în partea franceză, aproape nu-i nici urmă. Am fost urs. Aaaaaggghhhh, strigam şi-i strângeam într-o îmbrățişare mortală. Cu toată puterea brațelor mele şi mă aruncam la pământ cu fața-n sus, trăgându-i peste mine. Râdeau ca nebunii. Adrenalină în cap. Aaaaaggghhhh, făceam eu. Aaaaaaahhhhh, făceau ei.

Vine la mine Mia, zice, Cristina, fac pe mine. Şi eu! După atâta bere. Copii, mergem să facem pipi? Gemenii n-au nevoie. Nici Alícia. Eu şi Mia ne depărtăm de oameni. Coborâm pe pavaj în direcția opusă urşilor. Coada la baruri e nesfârşită. Coborâm mai departe, traversăm piața, unde unii beau pastis, să-şi recapete forțele. Castanii, primăria. Înainte de pod o luăm la stânga, în jos, pe drumul spre piscină. Peste tot sunt maşini parcate. Atât de-nghesuite, că par o barieră. Nu mai pot! strigă Mia. Ne ducem în spatele unui jeep înalt, negru. Scot un pachet cu şervețele de hârtie. Unul mie, unul ei. Ne tragem pantalonii şi chiloții şi, cu coapsele albe lângă pământ, scoatem două şuvoaie, pissss. Ne

amuză intimitatea momentului, şi vocile de fond, şi fața stăpânului jeepului dacă ne-ar prinde…

La scurt timp după ce m-am întors am întrebat-o pe Mia dacă vrea să vină cu mine pe munte lunea dimineața. Îmi place să umblu prin pădure, dar, curios, îmi place mai mult cu tovarăş. Aveam disperată nevoie de-un alt prieten aici sus. S-a uitat la mine de parcă venisem de pe altă planetă. Să-ncepem săptămâna cu dreptul, am zis. Ştiam că lunea închide măcelăria, iar eu lucrez de-acasă, îmi fac şi desfac programul cum vreau. Putem să-ncercăm, a zis. Şi-am încercat şi acum o facem în fiecare luni. Cu religiozitate. Chiar şi în lunea Paştelui. Nu ne cunoşteam prea bine, eu şi Mia, înainte să mă-ntorc. Nu foarte bine. Ne ştiam ca vecine. De când eram mici. De când eu eram o fetiță şi ea o adolescentă, apoi o femeie tânără. Era frumoasă. De-o frumusețe de care nu-ți dădeai seama dacă n-o priveai cu atenție. Eu aş fi vrut să semăn nițel cu ea, frumoasă, dar curajoasă, cu brațe rotunde şi senzuale, şi aş fi vrut să am un iubit ca Jaume, să mă iubească cum se iubeau ei doi. Sau nu. Jaume, nu. Îmi plăcea Mia. Îmi plăcea la nebunie, înainte să-nțeleg. Mia are ceva senzual. Foarte intim. Care te face să-ți doreşti să-ți dea atenție. Îmi place şi-acum, dar nu sexual, acum nu. Alícia e iubirea mea eternă. Infinită. Mama copiilor mei. Cu Mia am devenit prietene bune. Chiar dacă într-o zi îți poate spune brusc, aproape agresivă, foarte serios, de-o seriozitate rece ca un cuțit: „Nu, nu vreau să vorbeşti despre Jaume. N-are rost." Şi te lasă aşa, cu sufletul la gură, îngrozit că ai dat buzna în casa altuia. Cu o tonă de întrebări de pus, cum am eu. Întrebări despre vremea când se iubeau. Despre setea de dragoste pe care mi-au trezit-o de mică. Despre moartea lui Hilari. Despre unde-i acum Jaume. Şi dacă s-au mai văzut. Toată curiozitatea care mă roade şi lasă brazde în mine, ca un vierme. E deşteaptă Mia, a ales munții. Şi nu se plânge. Deşi toată povestea cu Jaume e o nenorocire. Şi moartea lui Hilari, o porcărie. Un dezastru. Mai bine nu te gândeşti.

Dar sunt foarte simpatici Mia şi Jean-Claude. Alături, vreau să zic. Când sunt la noi, la cină, şi stăm apoi mult de vorbă, în jurul unei sticle de ratafia[23], şi Mia îşi exersează franceza. Compară cuvinte. Cum se spune *finestra* în franceză? îl întreabă. *Fenêtre*, răspunde Jean-Claude. Evident, *fenêtre*. Cum se spune *aixeta*? *Robinet*. Drăguț, *robinet*. Nu se-nțelege, dar se-nțelege, *robinet*. Jean-Claude şi sfânta lui răbdare. Şi eu îi strecor Miei: Şi Jean-Claude, ce? Şi ea dă din mâini de parc-ar alunga muşte. Jean-Claude, nimic. De-un timp se vede cu un vecin tânăr Mia. Nu prea vorbeşte despre el, dar uneori îl întâlnesc, lunea, când venim de la plimbare. Un băiat ciudat. Merge cu un baston. E frumos, Oriol îl cheamă. Şi, asta-i, dacă n-ar părea fericită, aş zice ceva, dar pare fericită şi nu zic nimic.

Mi-a povestit înainte să-mi arunce: „Nu. Nu vreau să vorbeşti despre Jaume. N-are rost." A şoptit: „Vă ziceam spiriduşii pădurii şi ne prefăceam că sunteți magici." Şi am râs amândouă, un râs copilăresc şi jenat, căci ştiam despre ce vorbea. Râsul celor care se ştiu cu musca pe căciulă. „Că purtați noroc." Râsul copiilor care aleargă pe granița dintre ce ştiu, ce nu ştiu şi ce bănuiesc. Murea de ruşine că ne lăsau să-i privim. Mie mi-era la fel de ruşine să recunosc că-i privisem. Ea şi Jaume se-mbrățişau şi se sărutau şi se dezbrăcau în pădure. Iar eu şi soră-mea, Carla, ne ascundeam şi ne uitam la ei. Şi-nțelegeam şi nu-nțelegeam. Dar, dacă e să mărturisesc, înțelegeam mai mult decât arătam. Ce frumoşi

erau! Şi pielea le era aşa albă! ca marmura. Felul în care se mişcau ne trezea o emoție pe care încă n-o situam. Era un joc. O ucenicie. O nouă treaptă, de la jocul de-a spionat părinții la jocul de-a spionat vecinii când se duceau în pădure să se mângâie. Ce ruşine! Unii mai mult, alții mai puțin, toți am făcut ceva de genul ăsta în copilărie. Ce ruşine! Dar mărturisirea spionajului în pădure ne-a apropiat, de parcă am fi fost prietene dinainte şi-am fi împărtăşit ceva, o intimitate, eu şi Mia. O afecțiune solidă şi liniştită şi caldă, pe care nici răceala din „Destul. Nu vreau să vorbeşti despre Jaume. N-are rost“ n-a făcut-o să se clatine. De acord. Deci nu vorbim, am zis. Să vorbim despre Jean-Claude şi am făcut-o să râdă şi să mă bată peste braț. Să vorbim despre vreme. Să vorbim despre copiii mei. Despre soție. Despre clubul de scriere creativă pe care tot zicem că vrem să-l fondăm şi nu-l fondăm niciodată.

După pipiul în spatele jeepului, o luăm înapoi în sus, spre oameni, îi căutăm pe Alícia şi pe copii. Sunt mulțumită. Şi nițeluş pilită. O iau de umeri şi o zgudui. Miaaaa!, strig. Cristinaaa!, răspunde. Acum o să vină frizerii, toți în alb, şi o să tundă urşii.[24]

---

23. Lichior de nuci verzi tradițional.

24. Capitolul, care clarifică şi sensul capitolului anterior, este legat de ancestralele credințe şi practici păgâne care considerau ursul un strămoş tutelar al omului, simbol al puterii, înnoirii naturii, trecerii anotimpurilor. „Sărbătoarea ursului“, un fel de carnaval popular care celebrează victoria omului asupra fiarelor, se mai organizează astăzi pe 2 februarie (tradițional, ziua ieşirii din hibernare) în trei sate catalane. Îşi are originea în legenda despre un urs feroce care a sechestrat o tânără din zonă. Vânat şi capturat, a fost înlănțuit în piața publică şi, tuns cu un fierăstrău drept pedeapsă, s-a transformat în om.

Dansul ovăzului

Mai iau o gură de bere. Finei nu-i place să bem la muncă, da' seara asta Fina nu-i aici. Iar Quim, celălalt patron, frate-său, e afară, fumează-ntruna şi trimite mesaje şi nu se amestecă în nimic. Şi eu beau, că, dacă nu, în barul ăsta, timpul nu trece. Şi Núria bea, la tejghea, că, de n-ar face-o, ar sparge sticlele de bere-n capul ălora care vin şi se proptesc aici serile. Acum, la bar, suntem doar eu şi Núria. Eu gătesc. Trei-patru cârnați, trei-patru coaste la grătar, trei-patru cotlete de miel cu fasole boabe din conservă, trei-patru sendvişuri calde cu şuncă şi brânză, nişte ouă, cartofi, salată, pe urmă fac curat. Şi, când e tot lună, ies din bucătărie şi servesc bere, s-o ajut pe Núria. Eram trei, înainte. Núria, eu şi-a cincea roată la căruță. Pe-a cincea roată la căruță îl chema Moi. Era din Sant Hilari. Un terchea-berchea, după cum se uita la Núria când se-ntorcea cu spatele şi după cum vorbea şi gândea. Într-o zi era să-l omor, ticălosul, şi iar s-ajung la-nchisoare. Şi, Doamne, nu voiam să-l omor. Prăjeam pui pane şi cartofi congelați şi nenorocitul se fâțâia prin bucătărie, şi n-avea ce căuta-n bucătărie, da' el cu mâna-n oale şi, pac, în gura scârboasă. Treaba lui era la bar, cu Núria. Da' nu, idiotul voia să-şi vâre peste tot nasul, ca o hienă, să vadă ce-apucă, şi, cum sta țeapăn, parcă de piatră, m-am împiedicat de el şi-am vărsat uleiul încins pe picior, şi azi mai am semn. Şi, nebun de durere, usturime, furie, am gândit, măi, pui de lele, e prima şi ultima oară când mă arzi, ultima oară când intri la mine-n bucătărie cu mutra asta de şobolan. Şi-am apucat mânerul tigăii cu mâinile-amândouă şi-am izbit cât am putut de tare-n perete. Nu voiam să-l pocnesc. Jur că nu voiam să-l pocnesc. Voiam să bag frica-n el. Şi-am nimerit în spinarea lui, nu-n perete. Cu năduf. Cu furie. Şi a căzut la pământ. Ca un sac. Lung şi umflat cum era. Şi-am crezut că l-am omorât. Şi m-am gândit, Dumnezeule, Jaume, ce-ai făcut? Şi am văzut un şir negru din scaune de plastic, şi comisariate cenuşii de poliție, şi mers târşâit de polițişti, şi dus târât de gărzi, şi geamuri groase, şi jeg la colțuri, şi faianță ca la şcoală, ca la spital, dar de-un milion de ori mai tristă, dacă e posibil. De l-aş fi nimerit în cap sau în gât, l-aş fi omorât. Striga ca din gură de şarpe, hohotea, ca o hienă ce era, mugea ca un măgar, eşti nebun, îți lipseşte o doagă, pui de cățea, zicea, cu ochii beliți cât cepele, îngroziți, că de-atâta spaimă pesemne nici nu simțea durerea. Şi-atunci, cu tigaia în mână, aplecat peste el, m-am gândit că una din două. Ori dau înapoi, îmi cer scuze, îi povesteşte Finei şi lui Quim şi tărăşenia se-ncheie şi eu mă umilesc, obligat să-i cer veşnic iertare, zilnic. Ori merg mai departe, mai fac câțiva paşi, că nu-l omorâsem, n-o să se poată mişca o săptămână, da' e viu, mama

lui. Şi m-am aplecat peste el şi i-am şoptit la ureche: „Prima oară când mai intri-n bucătăria mea, te omor.“ Şi iar a zis eşti nebun, nebun de legat, şi a doua zi s-a cărat. Şi acum la bar suntem doar eu şi Núria. Fina vine când şi când să dea ordine şi să bea gin tonic. Şi Quim vine să bea bere, să fumeze afară şi să trimită mesaje la femei. Şi suntem bine.

Mai iau o gură de bere. Cele mai bune cine le prepar pentru mine şi pentru Núria. Invers decât la toate restaurantele din lume, unde angajații primesc paste şi orez, de parc-ar fi porumbei, să-şi umfle burțile ieftine. Nu, acum, când mâncăm eu şi Núria, fac mâncăruri mai bune decât pentru ăia care plătesc. Îi prepar salate cu sos şi uneori cumpăr câte-un piept de rață pentru noi doi. Din banii mei, dacă trebuie. Sau îi păstrez cotletul mai închis la culoare. Şi-i zic să nu mai fumeze atât, drace, parc-ar fi maică-sa. N-are nici douăşcinci de ani, ce-i trebuie să fumeze-atât? Aici toți fumează, parcă interzisul fumatului în baruri şi pozele oribile de pe pachetele de țigări n-ar fi ajuns aici niciodată. Şi plozii de treişpe ani fumează, ca idioții. Chiar şi înăuntru, după ce închidem, pe la trei dimineața. Rămânem câțiva, sau numai eu şi Núria, să umplem frigiderele, şi-atunci fumăm şi bem. Până şi eu, cu toată greața ce-mi face, fumez. Dar dimineața mă scol tot devreme. C-am băut şi fumat sau nu. Plec pe munte sau fac ce-am de făcut. Că, dacă nu te scoli devreme şi nu te mişti, treburile-astea de noapte îți putrezesc sufletul. Doar băut şi fumat şi poveşti cu nefericiți. Mai rău ca la-nchisoare. Bine, nu-i adevărat. N-ar trebui să spun asta. Sunt lucruri bune aici. Întâi şi-ntâi Montseny[25]. Matagalls, Agudes, izvoarele… Apoi, oamenii, sunt oameni buni, chiar şi ăia de vin la bar. Fina ştie c-am făcut puşcărie fiindcă am omorât un om, şi-n alte părți ar fi de-ajuns să nu te primească, aici nu. În al treilea rând, poți să te duci unde vrei, când vrei, chiar dacă nu te duci. Să-ți alegi când te scoli, când te caci, când mănânci. Dacă nu poți s-alegi, viața ți-e cam ca de câine. De-asta n-am eu câine, şi-mi plac animalele, dar un câine e sclavul stăpânului, el îi alege şi când mănâncă, şi când se cacă. Şi, pe deasupra, e obligat să-l iubească. Mai iau o gură. Muntele ăsta nu-i ca ăi de-acasă şi-n acelaşi timp seamănă cu ei mai mult ca mulți alți munți, fiindcă toți sunt lumea mea. Aaa, la oameni mă gândeam, oamenii din locu-ăsta uitat de lume îs oameni de treabă. Întorc cârnatul pentru Miquel Gras şi mai iau o gură. Chiar şi Fina, care nu mă lasă să beau, e fată bună, când n-are multe pe cap e chiar simpatică şi-al ei mi-s, şi trec anii şi totu-i bine. Miquel Gras, tipul cu cârnatul, mai bine şi-ar umple gura cu cârnați, cu fasole şi cu ce-ar mai încăpea decât să spună tâmpeniile pe care le spune, că parcă o deschide doar să facă din țânțar armăsar, doar să bage zâzanie, doar să zică ce nu-l priveşte şi ce-a zis ăla despre ălalalt şi ce prostie a făcut în clipa aia. Târăşte după el un car de bazaconii şi aiureli. Dar are doi băieți, două fete şi o droaie de nepoți, că a trebuit să-şi vândă maşina şi să-şi ia furgonetă şi-mi închipui că, dacă tot cârdul ăsta de fii şi fiice şi nepoți îl iubeşte, o fi ceva bun sub limba asta ascuțită. Şi iau cârnatul de pe foc. Azi e şi Montserrat, a mâncat un sendviş cu şuncă şi brânză şi trei farfurioare de măsline, ea singură. Montserrat râde la toate glumele, doar la alea despre pensionarea ei, nu. Că iese, că nu iese, la pensie, c-a dat de nu ştiu câte luni o petrecere de despărțire, chiar dacă încă lucrează, şi, dacă glumeşti pe chestia asta, se-nfurie şi pleacă fără să plătească, plăteşte data viitoare când tu nici nu-ți mai aminteşti de glumă şi-atunci să vezi ce-ți aud urechile. Şi mai sunt toți flăcăii ăştia, nu-s oameni răi. Unii-s un pic mai afurisiți. Dar în general vin

să sporovăiască şi să se uite la meci şi să bea bere, una după alta şi, de mâncat, ce zic eu mâncare-mâncare, mănâncă doar ăi de vin de la antrenament, c-ajung morți de foame. Şi veşnic vor burgeri. Acum vreun an au murit câțiva puşti de-ăştia şi oraşul nu şi-a revenit încă. Când începeau să vorbească despre asta, că oamenilor le place să vorbească despre lucruri triste şi macabre, eu plecam. Erau toți băuți, înghesuiți într-o maşină, şi au ieşit din şosea şi au căzut în gol şi au murit toți cinci. Şi oraşul ăsta-i micuț, dacă nu-l cunoşti pe unul, îi cunoşti tatăl sau sora. Mi-i închipui în maşină râzând şi fumând şi făcând glume, cu-atâta sânge-n vine, atât de puțină suferință, atâtea motive de veselie şi-atâta viață. Şi mă gândesc la ce şi-or fi spus înainte să zboare maşina şi pam! Câteva clipe de durere, câteva clipe de spaimă, de-or fi avut timp să vină, şi pe urmă nimic.

Núria intră-n bucătărie şi zice:

— Jaume, nu dormi pe tine, şi zâmbeşte-ntr-un fel că nu ştii ce să-i răspunzi. Două fripturi cu cartofi, pentru Assumpta şi Marc Sala.

Şi eu îi răspund:

— *Marchando!* [26]

Şi, după ce-am zis, mă simt total stupid şi ridicol. Dispare după perdelele de plastic.

Eu curăț cartofii, îi tai şi-i las peste noapte-n apă. Scot din frigider carnea mustind de sânge şi, înainte s-o pun pe grătar, ies o secundă afară să-i zic:

— Dă-mi o bere.

E ca lumea Núria, nu te judecă şi nu se supără de chestii de-astea. Ia sticla, o deschide şi-şi vede de treabă. Pe urmă-ți vine cu glume răutăcioase, cu fața aia de vulpe, da' să te porcăie că bei când lucrezi sau conduci beat, nu. Şi-i zic mersi şi pun cotletele pe grătar. Alde Sala ăştia care-au cerut fripturi sunt sonați bine. Nişte hippy retraşi la Montseny să fumeze iarbă, niciodată nu ştii la ce să te-aştepți de la ei. Uneori se bat şi țipă de-ai zice c-o să-nceapă să-şi arunce-n cap cu scaune şi alteori râd şi cântă şi beau şi se urcă-n maşină şi-o tulesc spre Vic sau Girona la chefuri, şi nu-s tinerei.

Şi mai e Genís, cu sandalele şi şosetele lui albe, trebuie să ai grijă câte beri îi dai, e băiat bun, da' nu poți să-l laşi să bea prea mult. Să aibă patruj' de ani, sau mai mult, nu se ştie, cu trupu-ăla de copil şi gura aia de copil. Părinții îi sunt bătrâni, destul de bătrâni ca el să aibă patruj' de ani, da' Genís parc-ar avea nouă-zece, maxim unşpe. Núria mi-a spus într-o zi că, după prima sticlă, îi dă doar bere fără alcool şi pe jumate nici nu-i ia bani. Genís merge doar pe jos şi veşnic dai de el şi câteodată-i zici, hai, urcă-n maşină. Şi uneori se urcă şi alteori, chiar dacă plouă, nu.

Apoi e Carmeta, de ea-mi place cel mai mult, e ciungă de-o mână şi e veselă şi liniştită şi simpatică, de parcă o mână mai puțin i-ar face viața mai uşoară, nu mai grea. Carmeta bea vermut, şi câteodată vine cu frate-său sau cu soră-sa, amândoi cu mâinile-ntregi şi o tristețe prăfuită în ei. Şi, când serbează ceva, cere scoici. Şi mai sunt bărbații care fac autobuze la fabrică, strigă toți, parcă s-acopere zgomotul maşinilor. Ăştia-ncep cu bere, apoi trec la whisky, la patxaran[27] şi cocktailuri cu rom. Şi câteodată vin familii, da' devreme, şi copiii-şi împart un cotlet cu cartofi, iar cei mari mănâncă şi-aproape nu-şi vorbesc. Perechi tinere nu vin niciodată. Parcă le-ar fi ruşine să se iubească sau cine ştie.

Seara la unşpe jumate închid bucătăria. Şi fac curat, şi partea-asta-mi place, că pregătesc tot pentru a doua zi, şi, când te uiți, tot curat lună, te simți bine. La închisoare

am învăţat tot ce ştiu despre gătit. Şi n-am învăţat prost. Îmi place şi mă pricep. Valentí, care m-a-nvăţat, zicea că să găteşti e cum cânţi, unii-s născuţi aşa, ca un dar, da' cu puţin efort oricine poa' să-nveţe. Nu ştiu dacă-i cel mai bun exemplu. Eu ştiam deja să fac câteva lucruri pentru tata, după ce-a murit mama, da' cu puţină tehnică, cu trei-patru reguli de bază, poţi să faci minuni.

Termin curăţenia, ies la bar şi apare Guifré. Mereu în ultima clipă şi mereu singur cuc, şi-mi zice că are o poveste cu urşi să-mi spună. Şi eu zic, a, da? Foarte bine. Că e gluma asta, că unii de-aici îmi zic ursul din Pirinei. Invidioşi, că ei au un munte cât o neghină şi eu am un lanţ întreg. Şi din prostia asta, uneori nici nu-mi zic pe nume, îmi zic ursul. Şi mie-mi place că-mi zic, că gândul mi se duce acasă şi la Mia. Şi-n acelaşi timp nu-mi place deloc, că doare, e ca o-nţepătură-n piept gândul acasă şi la Mia.

Povestea ursului pe care mi-o spune sună aşa:

A fost odată ca niciodată un fierar aprig, cu o claie de păr, zdravăn şi corpolent, ca tine, zice, care trăia singur şi era mereu furios şi mereu înjura, într-atât, că atunci când apuca ciocanul, fierul deja tremura, iar când trebuia să potcovească o vită, aia nici nu mai sufla. Într-o zi, în satul fierarului a ajuns un vagabond, desculţ şi murdar. S-a dus la fierărie şi a cerut de pomană. Fierarul, de la foale, i-a strigat:

— Încalţă-te, vită, şi cară-te, aruncând spre el o potcoavă înroşită.

Fără să se mişte, cerşetorul s-a uitat fix la el şi a spus:

Urs eşti, urs ai să rămâi!
În orice pom ai să te sui
doar în păducel nu, că e spinos,
nici în brad, că e lunecos.

Şi imediat fierarul s-a prefăcut în urs şi a fugit mugind spre pădure, căci cerşetorul ăla era Domnul nostru.

Guifré spune că toţi urşii sunt urmaşii fierarului, de-aia pot umbla drepţi ca oamenii şi se caţără în toţi copacii, doar în păducel şi-n brad nu. Râd când îl aud spunând „Domnul nostru“ şi-i torn bere-n halbă. Restul serii trece repede şi Núria, care mă lasă la tejghea şi iese când şi când să tragă o ţigară, e mulţumită. Patronul Quim a plecat deja de ceva timp, aşa că ne potolim setea şi plictiseala şi dorinţa ca noaptea să se-ntindă cu bere. Şi, când mă simt prea umflat, cu gin tonic. Azi oamenii au o zi bună, toţi liniştiţi, nimeni nu vrea ceartă, nu se plânge, n-are chef să se-mbete şi toţi pleacă acasă când e timpul de plecat.

Când închidem uşa pe dinăuntru şi coborâm pe jumătate obloanele, Núria aprinde o ţigară şi o lasă în scrumiera de pe tejghea. Se duce în magazie cu căruţul să ia patru lăzi mijlocii. Se-ntoarce şi trage un fum. Pune lăzile de plastic pline pe tejghea şi se-apucă să încarce frigiderul, cu ţigara-n gură şi privirea de vulpe. De vulpe căreia-i place să se joace înainte să omoare prada. Şi eu văd că azi are chef de harţă şi-ntreabă tam-nisam:

— Şi tu, Jaume, de unde-ai ieşit?

Eu pun scaunele pe mese şi răspund:

— De sus, din Pirinei. Ca urşii.

Ştie foarte bine. Lasă ţigara şi pune sticlele-n frigider în formă de piramidă egipteană.

— Mama era o ştimă, zic. Şi mă gândesc la mama, cum vorbea puţin, cu zâmbetul ei liniştit, bun ca pâinea caldă când era mulţumită, te făcea să te simţi bine c-ai făcut-o să râdă, chiar dacă zâmbetul i-arăta doi dinţi lipsă-n faţă. Mama mea, cu toată bunătatea ei irosită. Mama mea, moartă înainte de accident, şi cât mă bucur c-a murit înainte de tot ce-a fost. Mă duc la tejghea şi m-aşez ca un client. O să mătur, da-ntâi iau din scrumieră ţigara aprinsă a Núriei, c-am terminat de urcat scaunele. Întreabă:

— Sunt ştime în Pirinei?

— Sunt peste tot.

— Cum ştii că era ştimă?

Fac semn cu mâna să mă servească cu alt gin tonic şi-i spun alt adevăr:

— Când mama şi tata s-au luat, mama l-a pus să-i promită că n-o să spună niciodată cu voce tare că e ştimă. Da’, când m-am născut eu, eram atât de urât, că tata nu putea să creadă că-s fiul lui şi-a zis: „Aşa păţeşti dacă te-nsori c-o ştimă.“ Şi pam! mama a dispărut şi n-am mai văzut-o niciodată.

— Aşa păţesc mereu ştimele, zâmbeşte. Toarnă două gin tonic. Ţigara i-a rămas la mine şi-şi aprinde alta.

— Ştii ce cred eu despre bărbaţii secretoşi, misterioşi, care nu spun nimic, ţin totu-n ei? întreabă. Cred că-s ca o cochilie goală, n-au nimic de spus.

Ridic capul şi mă priveşte cu ochii care zâmbesc provocator, capabili de multe alte lucruri decât să fie aici. Ochi de vulpe plictisită, plictisită de băieţii din oraşu-ăsta, de maşinile băieţilor din oraşu-ăsta, de peisajul şi perspectivele din oraşu-ăsta. Eu n-am nimic să-i ofer şi nu vreau să mă privească aşa, cu gura uşor întredeschisă ca o uşă. Şi zic:

— Am omorât un om.

Zic şi nu mă uit la ea, nu vreau să-i văd reacţia. Îşi schimbă poziţia, fumează şi aşteaptă.

— Am omorât un băiat care mi-era prieten. Fără să vreau. Eram la vânătoare şi l-am împuşcat în spate. Mi s-a descărcat arma. Sus, în munte, atât de sus, că mi-a luat ore să-l duc jos, mi-a murit în braţe.

Poftim, un secret ca o comoară. O mică zguduială în suflet. O întâmplare la care să te gândeşti, una de spus prietenilor. Un adevăr ca un fruct putred. O scenă tristă.

Atunci o privesc şi zic:

— Şi-o vreme am fost la-nchisoare.

Stă nemişcată ca o vulpe.

Sunt lucruri care-ţi rămân întipărite-n minte. Articolul 545, Codul penal din 1973. *Prisión menor*[28]. În cazul meu, cinci ani. Trei, preventivă, doi după verdict. Ăsta e preţul când trăieşti la rahatul de frontieră cu Franţa. Nu crede nimeni că n-o să faci zece paşi să scapi de cinci ani de cuşcă. Şi văd toate lucrurile, unul după altul, aproape fără durere. Cel mai puţin mi-aduc aminte de Hilari. Hilari murind. Sângele şi părul. Aproape că nu-mi amintesc cum l-am scos din pădure. Nici feţele poliţiştilor, nici prima noapte închis, nici a doua. Pe urmă, sunt la închisoarea din Pont Major şi aştept procesul, şi procesul trece şi mie nu-mi mai pasă de nimic.

Şi întreabă:

— Cum a fost la-nchisoare?

Zic ceva la-ntâmplare şi fac un gest ca un fel de zâmbet şi-ntreb:

— Pot să iau cu mine o bere?

Ea ar vrea să mai stau, să spun mai multe secrete şi să fac ceva cu noaptea asta, fiindcă noaptea asta e una de ținut minte, mai bună ca multe altele, căci noaptea asta suntem vii şi suntem aici, la bar, unul în fața celuilalt. Dar eu nu vreau să stau, nu vreau să mă gândesc la-nchisoare şi nu vreau să mă privească aşa, cu gura ca o uşă întredeschisă, şi ea mi-ntinde o bere şi eu o-ntreb dacă pot să plec, dacă o deranjează să-nchidă singură. Tata a murit în al doilea an de-nchisoare. Înainte de proces. Al dracu' de bine. Nu trebuie deschisă poarta amintirilor, că dincolo de ea nu-i nimic bun.

Maşina m-aşteaptă în întuneric şi intru şi miroase a căsuță. N-o iau spre casă, o iau spre marginea oraşului, căci noaptea e răcoroasă şi berea e răcoroasă şi virajele la curbe sunt o făgăduială de stare de bine. Te rog, o stare de bine. Calc tare accelerația, iau curbele de parc-aş dansa, de parc-aş fugi. Drumul e negru, cu dunga asta pe mijloc ca un guler, ca un chenar care-o străbate pe toată, ca pielea unui şarpe. Şi-n fața mea se deschide pădurea, galbenă şi gri, de parcă eu aş fi un cuțit. Cerul e mai clar decât pădurea şi decât şoseaua, căci în cer e ascunsă lumina. Deschid geamurile şi binefăcătoarea noapte îmi intră-n maşină. Nu mai e nici o maşină pe şosea, căci noaptea maşinile dorm. Şi apa aurie lunecă rapid pe gâtul sticlei şi e un lan de ovăz. Un lan de grâu. Un lan de ovăz. *Dansul ovăzului o să vi-l cânt, dansul ovăzului o să vi-l cânt, când semăna, tata făcea aşa, făcea aşa, se lovea-n piept*[29], şi, deodată, bum! Un trup intrat violent pe traiectoria maşinii face un zgomot brusc şi înfricoşător. Doamne sfinte! Mâinile încleştate pe volan mă dor, parcă străbătute de-nțepături electrice, şi sticla de bere zboară şi se varsă pe podea. Opresc instinctiv maşina şi întunericul aşterne o mare linişte, să contracareze. Răsuflu greu, că-s speriat şi-aş plânge de frică şi n-aş vrea să văd ce-am ucis. În fața mea drumu-i curat. Copacii se-apleacă spre mine de parcă m-ar privi şi eu rămân nemişcat o clipă, cu spatele la întuneric şi moarte. Cobor din maşină, e-ndoită-n față zdravăn. Şi, când, în mijlocul şoselei, roşie, luminată de farurile din spate, disting căpriorul, strig, Dumnezeule! de multe ori şi tare şi-apoi Isuse!, iar şi iar, tare, şi-apoi Doamne!, iar şi iar, tare, şi, când îngenunchez lângă animal şi-i pun mâna pe frunte şi între urechi, gândesc că-i căpriorul. Ştiu bine că nu-i *acel* căprior. Da' gândesc că e căpriorul pe care eu şi Hilari nu l-am omorât. Berea-mi izbeşte-n toți pereții venelor şi amintirile-mi izbesc toți pereții capului şi iau animalul în brațe, cum l-am luat pe Hilari. Nu i-am spus niciodată Miei că-mi pare rău. N-am acceptat vizite. Nu m-am întors acasă când mi-au dat drumul. Deschid uşile din spate şi animalul mort e mai greu decât pare, atât de uşor când fuge, pe picioruşele-astea subțiri. Am grijă să nu se lovească de cadrul uşii aceşti genunchi şi aceste picioare care susțineau toată carnea asta. Intru-n maşină pe cealaltă parte, să trag înăuntru animalul, de gât, care e dur şi musculos şi cald. Picioarele din spate-i alunecă, țepene, de pe bancă, afară din maşină, şi mă întorc la prima uşă şi-l prind de umeri şi-l ridic şi-l împing în scaun, fără sânge, că nici n-a sângerat. E căpriorul lui Hilari, şi nu i-am spus niciodată Miei că o doream şi-mi părea rău. Cum să mă ierte vreodată cineva dacă nu mă iartă Mia? Închid uşile şi ştiu că toate animalele de noapte mă privesc îngrozite din întuneric, cu ochii în jos, să nu le scânteieze. Uneori cuvintele nu vin şi nu vin nici gândurile. Tot ce poți să

faci faci cu mâinile, răsucitul cheii în contact, ceva simplu, şi lăsat jos frâna de mână şi băgat într-a-ntâia, că totu-i uşor şi mecanic. Căpriorul ca un copil dormind în spate. Aş fi vrut să am copii. Cu Mia.

Şoseaua se-ntinde în fața mea. Sticla de bere, goală, se loveşte de podea. Locul accidentului, dimineața, va părea alt loc. O să-mi ia o oră jumătate. O oră şi-un sfert dacă merg cu viteză. Gonesc, aerul rece să năvălească pe geam, să facă zgomot, să-mi umple urechile şi să se-amestece cu mirosul acru de pădure, de animal sălbatic, de frică şi moarte, cu mirosul sudorii mele şi al sudorii animalului, care fermentează, tot mai intens şi mai acru şi mai înspăimântător. Dau drumul la radio, să-mi țină de urât. Şi-atunci, înainte să prind vreun post, îi simt. Adânci, ca prăpăstiile întunecate care-ating străfundul pământului. Îi simt în ceafă, înainte să-i văd, mult înainte să-i înțeleg, şi-ntârzii să-i situez, şi-atunci mă întorc şi sunt acolo, amândoi, ochii deschişi, ca două puțuri, ai căpriorului. Umezi şi negri.

---

25. Masiv muntos nu departe de Barcelona, cu vârfurile Matagalls şi Agudes la cca 1700 metri altitudine.

26. Vineee! (în sp., în original).

27. Lichior tradițional din Țara Bascilor făcut din anason şi fructe de pădure.

28. În Spania, închisoare sub şase ani (în sp., în original).

29. Cântec şi dans popular catalan, legat de muncile câmpului.

Fantoma

Luna e rotundă şi plină şi Lluna stă-ntinsă la picioarele patului, ne ducem la culcare devreme, că suntem obosite. N-o las să doarmă-n pat pe Lluna, şi, dacă mă trezeşte dimineaţa, de nerăbdare, de foame sau din prea multă dragoste, mă supăr sau mă prefac că mă supăr, să nu mai facă.

Mă bag în pat şi-i zic noapte bună, n-o văd, dar ştiu că stă cu botul pe labele din faţă, c-o mutră resemnată. Somnul îi vine repede.

— Sunt ani de când nu am mai fost cu nimeni, îi spun. Cum i-am spus prima oară. Şi continuă să mă sărute. Credeam că m-am rupt pentru totdeauna de lucrurile-astea, că nu mai simt nevoia plăcerii venite de la altul, că nu i-am dus lipsa. Dar acum, că-n mine se trezeşte dorinţa, m-agăţ de ea, e născândă şi veselă şi vreau să crească. Oriol zice:

— La fel şi eu. – Ca data trecută. – Şi râd, fiindcă nu e posibil. Şi râde şi el.

Când mângâie, mâinile îi sunt sigure. De cât îi tremură, nu credeam c-o să poată s-apuce ceva cum trebuie. Gura lui are gust de alcool, de vin pus în mâncare, şi are buze, şi buzele lui mă doresc şi braţele lui îşi iau avânt şi eu credeam c-o să gândesc, c-o să gândesc gesturile, c-o să gândesc fiecare lucru ce-o să se-ntâmple când s-o-ntâmpla. Dar nu. Sângele şi mâinile lui şi mâinile mele o iau înainte, mai rapide, mai intime, şi ne smulgem hainele şi ne mângâiem şi-atât timp trecuse de când nu mai mângâiasem un penis de bărbat. Şi-atunci Lluna, mereu face aşa, îmi linge genunchiul c-o limbă şi-un nas reci şi străine. Mă ridic şi-o scot afară şi mă-ntorc repede, ca totul să revină la loc, şi nu vreau să se-oprească, vreau să intre iarăşi, să iasă iarăşi, şi-l privesc şi-i zâmbesc şi mă priveşte şi mă pătrunde mai adânc şi e prima dată, data asta, prima din multele ce-au să vină.

Oriol nu e niciodată acelaşi lucru. Când face dragoste, e ceva tăcut care ştie să mângâie. Un bărbat întreg şi o bună companie. Dar, uneori, după ce facem dragoste, e un bărbat ciobit, vrea să vorbească doar despre hoţii care i-au intrat în casă şi despre gaura din cap şi despre înainte şi acum. Eu ascult şi nu vorbesc niciodată despre Hilari, căci el îşi spune povestea lui, şi povestea lui e singura pe care-o vrea ascultată. Şi fiindcă nu vreau să-i vorbesc despre Hilari. Hilari e povestea mea.

Uneori, înainte să facem dragoste, are o zi de cuvinte mari, vorbeşte despre cărţi şi se-arată detaşat, rece. Atunci eu mă-nvârt ce mă-nvârt şi vorbesc puţin, căci are aerul că vorbeşte unei pietre, şi ies în grădină şi ud florile şi când oboseşte să pretindă lucruri care

nu există, îl iau în brațe şi ne dezbrăcăm.

Uneori, când pleacă, că nu doarme aici niciodată, şi nu i-am cerut-o niciodată, îmi zic: Mia, ce voiai? Ce-aşteptai? Nu că n-a rămas să doarmă, asta-i bine. Dar toată povestea. E un tânăr frumos, ce face aici sus cu mamă-sa şi-un baston şi mâinile tremurânde? Şi pe urmă gândesc: N-aşteptai nimic, Mia. Şi asta-i bine. Şi-l las să vină. Că-mi place să vină. Şi eu nu mă duc la el niciodată, ca orice-o gândi mamă-sa despre mine, de bine sau de rău, să n-o facă-n fața mea. Şi fiindcă el ştie unde sunt şi poate să vină când vrea şi eu nu trebuie să ghicesc dacă are o zi liniştită, când e o bună companie, sau una de se-nchide-n el ca o nucă.

Hilari era mereu acelaşi lucru. Era ca aerul dimineții devreme. Răcoros şi fin şi plin de idei şi de dorințe şi de posibil. Mereu ca aerul dimineții. Niciodată ca aerul greu al după-amiezii. Niciodată ca aerul leneş al amiezii, ca aerul albastru al înserării sau aerul negru al nopții. Mama era ca Oriol, mereu altceva. N-aveai cum şti dac-o să-ți cânte sau o să te certe. Şi, pe urmă, când a-mbătrânit, cu boala, nu ştiai dac-o să fie o fetiță sau o femeie bătrână, o mamă sau o fiică, dac-o să te recunoască sau o să te creadă mătuşa ei Carme sau cine ştie cine. Bunicul Ton era mereu acelaşi. Dar ceva plicticos. Searbăd ca nişte unelte stricate. Ca un bec ars, cu nici un orb să-l stingă. Şi Jaume era mereu acelaşi. Un urs brun din Pirinei, asta era. Dar nu mai e nici unul prin părțile-astea.

După ce facem dragoste, Oriol zice:

— Mă duc să sap în grădină. Mă duc să fac rigole. Mă duc să leg roşiile.

Şi eu mă gândesc cât de verzi, mici şi urâte sunt roşiile din grădina mea şi mai rămân un timp întinsă în pat. E plăcut să nu faci nimic, să nu zici nimic, să nu te uiți la nimic, după ce faci dragoste. Fulgeră. Lumina albă împroaşcă totul ca nişte lapte scuipat. Când tuna, mama striga „Domènec!“ Un țipăt. Un „Domènec“ pentru fiecare tunet. Nu pentru fulgere, şi un fulger îl omorâse pe tata, pentru tunete. Şi-atunci plângea şi se ruga şi ne punea pe toți să-ngenunchem şi să ne rugăm să nu cadă un fulger pe casă.

Când vezi un fulger trebuie să numeri secundele. Secundele dintre fulger şi tunet. Dacă timpul dintre fulger şi tunet e scurt înseamnă că fulgerul a căzut pe-aproape. Şi trebuie să cauți adăpost. Dar niciodată sub un pom. Şi niciodată să nu fugi, că fulgerelor le plac curenții de aer. Şi să nu te apropii de stâlpi electrici, nici de garduri electrice, nici de stânci răzlețe sau de peşteri. Şi să nu te scalzi în râu când e furtună. Şi, dacă eşti acasă, mai bine să-nchizi ferestrele, şi uşile, şi luminile, şi să nu aprinzi vreun foc, căci fulgerelor le plac focurile. L-aud pe Oriol robotind pe-afară şi ies să-i țin de urât. Luna-i deasupra grădinii, Lluna-i culcată în fața grădinii, el e cu spatele la mine şi sapă, cu cazmaua în mână, şi trezeşte urechelnițele şi buburuzele şi şopârlele şi viermii şi celelalte vietăți care dorm, cu loviturile lui metodice, cu răscolit pământul. Îi spun:

— Am venit să-ți țin de urât.

Şi se-ntoarce. Şi e Hilari. Şi-mi zice:

— Ce bine, Mia!

Şi cât mă bucur că e Hilari, nu Oriol, că Hilari e un tovarăş mult mai bun decât Oriol, mai bun decât orice tovarăş, şi fiindcă-i simt lipsa zi de zi.

Şi el îmi spune:

— Adu stropitoarea, să udăm acum, că s-a dus soarele.

Şi-i aduc stropitoarea. Şi noaptea e plăcută şi eu nu vreau să se termine.

Hilari nu voia niciodată să fie singur, nu voia niciodată să facă singur ceva, zicea, Mia, vii cu mine să fac caca? Sau vii cu mine după lemne? Sau hai să vedem râul. Şi-l însoțeai mereu. Parcă-i era frică să rămână un timp singur. Vii cu mine, Mia? zicea. Stai cu ochii pe mine, mamă? o-ntreba pe Sió. Parcă s-ar fi evaporat dacă nu-l priveai. Jaume, în schimb, nu mergea însoțit niciodată. Cobora din munte pe jos o oră ca s-ajungă la şcoală, apoi o oră şi jumătate de urcuş la întors acasă. Singur-singurel. Până l-a agățat Hilari. Hilari, cel bun cu animalele sălbatice, fiindcă avea răbdare, l-a adoptat. L-a păstrat cum ai păstra un şoricel sau un dihor sau o vrabie căzută din cuib. Şi pe urmă mergeam toți trei împreună peste tot, căci Jaume nu obosea niciodată şi niciodată nu zicea nu la ceva. Şi nu-l deranja să mai urce nițel, când era vorba să ne-nsoțească la un joc sau la o supă bună.

La-nceput pe mine băiatul giganților mă enerva. Atât de lent şi-atât de credincios. A apărut într-o zi şi de-atunci a venit mereu. Şi uneori îi zicea lui Hilari „frate“. Îi zicea „frate“ fiindcă el n-avea frați, nici prieteni. Parcă Hilari ar fi fost frate cu toți. Şi nu-mi convenea. Fiindcă era al meu, fratele meu şi-atât. Şi Jaume-mi zicea „M-i-a“. Îmi zicea Mia, apăsând pe fiecare literă, rar. Şi nu-mi plăcea. Nu-mi plăcea că-i trebuia mai mult ca lui Hilari să-nțeleagă nişte lucruri. Şi fiindcă Hilari avea răbdare şi eu nu, eu păream rea. Şi fiindcă mă plictisea să se țină mereu după noi şi să aibă atât de puțin de spus, parcă adoptasem un câine bătrân.

Dar într-o zi Jaume ne-a spus că tată-său e jumătate om, jumătate gigant, iar mamă-sa gigantă toată. Şi l-am privit în ochi şi-am văzut că nu era un câine bătrân, era un urs. Părinții lui creşteau cai şi oi şi făceau brânză şi vindeau la târg, până să moară mamă-sa şi taică-său să se-nchidă-n casă şi să mănânce numai uscături şi fructe confiate. Erau ciudați părinții lui. Erau bătrâni şi-aveau dinți lipsă şi nu prea vorbeau şi nu ştiau să citească, nu ştiau ce-i şcoala, şi erau ursuzi, mi-nchipui că sătui să râdă toți de ei. Stăteau sus, sus de tot, în munte. Şi lumea râdea de ei, că erau amândoi înalți şi graşi, păreau frați, şi vorbeau c-un accent un pic franțuzesc. Giganți le ziceau oamenii. Şi-asta-nsemna şi că-s prostănaci, că s-au luat frate cu soră şi-au avut un băiat prostănac, şi asta era crud. Dar când Jaume ne-a spus că ai lui sunt giganți, m-am uitat la el şi am înțeles că glumeşte şi că e deştept. Şi, deodată, pur şi simplu, nu el se ținea după noi, noi voiam să fim mereu cât mai aproape de el, oriunde era.

În altă zi ne-a spus că ai lui îl făcuseră din zăpadă. Şi mie mi-a plăcut mult povestea aia. Că ai lui, zicea, n-au putut să aibă copii. Şi erau trişti. Şi-ntr-un an, la sfârşitul toamnei, când a căzut prima ninsoare, mamă-sa a făcut un om de zăpadă în fața uşii de la intrare şi pe urmă i-a cusut haine de copil şi l-a-mbrăcat. Dar, când s-a înnoptat, i-a fost milă să-l lase singur afară-n zăpadă, l-a luat în casă şi l-a pus în fața sobei. Şi, la căldura focului, omulețul de zăpadă s-a dezghețat şi a prins culori omeneşti şi şi-a mişcat ochii, apoi brațele şi picioarele şi s-a transformat într-un băiat şi i-au pus numele Jaume.

Şi totul a mers foarte-ncet şi sigur, ca un pod de piatră. De parcă totul ar fi trebuit să dureze veşnic. De parcă *atunci* ar fi fost veşnic. Şi după-mesele erau galeşe şi galeş era timpul şi galeşă pădurea. Eu ajutam la măcelărie şi dădeam mamei bănuții strânşi în hârtie

de ziar. Hilari îl ajuta pe Rei în grădină şi aducea fasole şi dovlecei şi roşii şi andive şi cartofi. Şi bunicul nostru a murit pe-atunci fără o vorbă, blând-blânduț. Şi Jaume făcea brânză şi mirosea a capră. Şi mai aveam încă timp să construim cabane, să prindem cu lațul iepuri, să inventăm jocuri cu poțiuni magice şi canneloni din paie şi să-ncercăm să călărim vacile sau să facem foc fără chibrituri sau să mâncăm fragi până ne plesneau burțile.

Şi uneori mă țineam de mână cu Jaume, că era plăcut să ai o mână într-a ta. Sau ne făceam masaj şi ne ciupeam de brațe, doar din plăcerea de-a ne atinge. Şi Hilari nu se supăra. Dacă nu-l lăsai singur, Hilari nu se supăra. Şi noi nu ne jenam să ne ținem de mână în fața lui sau să ne-mpletim părul şi să ne gâdilăm, că, dacă ne cerea, îi făceam şi lui. Ştiam că cei care se iubesc se sărută pe gură şi dorm îmbrățişați şi fac copii, dar n-aveam grabă, încă.

Şi-apoi eu am făcut paisprezece ani şi m-am lăsat de şcoală şi am intrat la măcelărie, zilnic. I-am spus mamei că, atunci când Manel, patronul măcelăriei, iese la pensie, cum n-avea copii, o să-i cumpărăm magazinul cu banii de pe casa goală din Camprodon a bunicului şi a mătuşii Carme, păstrați de ea sub o placă de gresie. Şi i-am spus lui Jaume şi a zis c-o să vindem şi brânza lui. Şi Hilari a zis c-o să vindem şi animale din curte şi ouă şi că el o să-mi dea mistreții şi iepurii pe care o să-i vâneze şi că, dacă gătim, am putea să vindem mâncare. Şi eu am fost de acord, da, da, la tot. Şi atunci mama a început să spună că n-ar trebui să mă duc în pădure cu băieții, că ei aveau doar treisprezece ani, dar eu eram de-acum femeie. Şi eu n-aveam nici un chef să fiu femeie. Cu viața crudă şi puținele lucruri care-ți mai rămân când eşti femeie. Şi tot mă duceam cu ei, veneau să mă ia seara, când se-nchidea magazinul, şi mergeam la *festa major* şi-n excursii şi la vânat şi peste tot.

Şi când am făcut cincisprezece sau şaisprezece ani, nu ştiu exact, în mine şi-n Jaume s-a trezit dorința de sărutat. Şi, uneori, Hilari se plictisea de țocăitul nostru bălos, aşa zicea, şi se ducea acasă s-o ajute pe mama. Hilari pleca şi veneau spiriduşii pădurii. Care şuşoteau şi chicoteau, ca-ntr-o magie. Jaume avea un gust dulce şi intens şi sărat, ca de salam bun. Şi-ncercam toate cotloanele şi toate felurile şi era un miros nou, al săruturilor. Mă lua-n spate-n pădure şi eu ziceam sunt călare pe urs, am îmblânzit ursul Pirineilor! Şi-atunci mormăia şi fugea şi mă lăsa să cad încet pe pământ şi se târa peste mine mugind. Eu râdeam, de adrenalină, de gâdilatul aerului ce-i intra şi ieşea din nas când îmi mirosea părul şi gâtul şi gura şi burta şi mormăia, mormăia, şi-n mormăitul lui ni s-a trezit dorința să facem dragoste.

Şi ne-am iubit toți anii care-au venit, care, deşi au trecut repede, au fost mulți. Până la accident.

Şi-atunci, în visul meu, Hilari zice:

— Mia, spune-mi cum s-a pierdut mama.

Şi-şi scoate tricoul şi-l sfâşie să facă şuvițe să lege roşiile. Şi eu strig:

— Hilari, nu-ți rupe tricoul, am cârpe-n casă.

— E vechi, zice.

Şi legăm de araci roşiile, verzi şi pricăjite, şi eu îi povestesc:

— Mama s-a pierdut şi eu parcă vedeam cum pădurea-şi deschide gura. Mama cu şorțul ei mov alunecând pe sub copaci ca-n gura unui lup. Pe cărarea ca tubul unui stomac

care duce în hăul unde sfârşesc toţi cei înghiţiţi de munte. Tu şi tata, Hilari. Dar pe Sió pădurea a scuipat-o – şi mă pufneşte râsul – de parcă nu putea s-o mestece, atât era de uscată măicuța mea.

Şi râdem.

— Ca atunci când tu nu puteai să-nghiți carnea şi mama-ți toca cotletul şi spata cu mixerul şi-ți făcea deluşoare, continui. Ca-n povestea pe care tata i-o spunea mamei, cu femeia care nu era nevastă bună fiindcă nu ştia să facă nimic şi, după nuntă, bărbatul a dus-o înapoi la părinți şi le-a spus că după ce o s-o-nveţe ceva, vine s-o ia. N-a vrut-o pe mama pădurea, mi-a dat-o înapoi să-i îngrijesc boala şi capul vraişte, plin de-amintiri vagi, haotice. Am strigat-o, Lluna lătra, lătra-ntruna, şi jumătate din oraş a mers în căutarea ei şi-au venit maşini de jandarmi şi pompieri s-o găsească pe doamna pierdută. Şi-am postat pe Facebook mesaje şi am dat anunțuri în ziare şi-am lipit hârtii pe copaci la Molló şi Camprodon, chiar şi la Beget şi Ripoll, cu poza ei din cartea de identitate, şi nimic. A petrecut două nopți întregi în pădure mama, şi s-a-ntors în a treia zi, dimineața, şi-a zis că a dormit cu ştimele apei. A dormit cu ştimele apei! Şi eu i-am zis, mamă! şi ea, nu-mi pasă că nu mă crezi, dac-aş fi o fetiță m-ai crede. Şi au ținut-o la spital şi-au cercetat-o doctori peste doctori şi nici o zgârietură. Dar doctorilor nu le-a spus nimic despre ştime. Eu am amenințat-o că, dacă se mai pierde, o duc la azil, dar n-a fost nevoie, avea să moară curând.

Mai leg o roşie şi continui:

— O dată mama ne-a altoit, că i-am spus că văzusem ştime. Îți aminteşti, Hilari? A zis să nu mai spunem minciuni şi bazaconii.

Hilari ia o fâşie din tricoul rupt şi face alt nod şi leagă roşia de arac. M-ascultă c-un zâmbet concentrat, fericit, pieptul şi spatele gol şi capul într-o parte, fiindcă-l încântă să povestim despre când eram copii.

— Ți-aduci aminte ce semn ziceai c-o să ne facem ca să comunicăm dacă murim? Dacă unul din noi rămâne singur? îl întreb. Eu nu-mi mai aduc de povestea cu ştimele. Mi le-nchipui ca pe cele din poveşti, frumoase, spălând rufe albe. Dar nu văd ce-aveam noi în cap când ziceam că le-am văzut. Îmi amintesc doar cum ne pocnea mama. Şi-mi amintesc cum tu ziceai că le-am văzut şi-apoi alegeai semnul pe care să ni-l facem când unul o fi mort. Aveai multe idei şi nici una nu mergea. O să vii şi-o să mă saluți ca o fantomă, ziceai. Şi eu te-ntrebam, noaptea sau ziua? Şi tu ziceai, dacă pot, ziua, şi, dacă nu pot, noaptea. Şi eu ziceam, noaptea nu, Hilari, c-o să mă sperii. Şi-atunci propuneai: în vise! Dar eu ziceam, în vise o să credem c-am visat şi celălalt n-a fost de-adevărat, ca atunci când îl visai pe tata. Şi-ai zis c-o să vii sub formă de animal, de căprioară sau de mistreț sau de iepure, şi eu am întrebat, Hilari, şi dacă te vânează? Atunci ai zis, nu, Mia, de animal care nu se vânează, de motan. Şi, dacă te fugăreşte Ruda? – era câinele pe care-l aveam înainte, bunica Llunei. – Atunci, câine, ai zis. Şi eu cum aş şti că eşti tu? te-ntrebam. Fiindc-aş fi cel mai deştept câine pe care l-ai văzut şi-aş face lucruri pe care doar tu şi cu mine le ştim. Aş dansa, aş deschide uşi şi-aş face pipi în dulapul mamei.

Şi râde mulțumit. Şi-atunci, şi mâinile ne miros a frunze de roşii, îmi spune din nou secretul. Secretul era povestea lui cu fantome preferată. I-o spusese o dată Rei.

— Vino, să smulgem buruienile, zice. Şi povesteşte: Înaintea noastră, în casa asta trăia un om orb. Dar omul orb a murit. Şi, peste mulți ani, bunicul Ton a pus instalație electrică şi noapte de noapte luminile se stingeau singure. Seara, când aprindeam becurile, plaf. Parcă atingea cineva întrerupătorul. Parcă trecea cineva prin casă, cameră cu cameră, şi stingea toate luminile. Şi-au venit cei de la electrica şi-au controlat tot, dar cablurile erau bune, întrerupătoarele, bune, totul în ordine. Era o fantomă. Atunci Rei i-a zis bunicului Ton: „Ți-aduci aminte, Ton, că Miquel era orb“? Miquel era un unchi de-al bunicului Ton, de mulți ani mort. Când trăia, mergea mereu cu mâinile pe pereți să găsească drumul, să nu se-mpiedice de mobile. Într-o seară cu furtună, când luminile din casă s-au stins una după alta, plaf, plaf, plaf, bunicul Ton a strigat: „Ia-ți, naibii, mâinile, unchiule Miquel, că-mi închizi întrerupătoarele“! Şi de-atunci luminile nu s-au mai stins niciodată singure.

Şi-atunci luminile farurilor intră pe fereastră şi mă trezesc.

Visul rămâne în urmă ca o piele de şarpe veche, uscată, şi aud o maşină, afară, şi trosc-troscul pe care-l fac toate lucrurile rupte sub greutatea roților. Când mă ridic, Lluna mârâie agresivă. Nu-mi place că mârâie. Merg la dulapul de la intrare şi iau puşca şi mă mir că mi-e frică şi că mă duc după puşcă. Îmi pun nişte cizme, să calc apăsat, că, dacă mergi desculț, parc-ai fi în costum de baie. Şi mă gândesc la Hilari, acum câteva clipe în grădină, în visul meu. Şi-s grele, ca tristețea, somnul şi amintirea lui Hilari. Frica mă vrea trează. Maşina s-a oprit. Ies, c-o jachetă peste pijama, cu puşca şi cizmele. Maşina e neagră şi nu se vede cine e înăuntru. Nu m-am uitat la ceas, dar e noapte neagră ca moartea, mută. Să fie undeva între patru şi cinci. Ce dracu'or vrea de la mine la ora asta? Nu-mi place. Arunc o privire-n grădină, nu-i nimeni, nu-i Hilari. Ar fi trebuit poate să mă fac că dorm, ca oamenii care-s prădați. Şi mă gândesc la Oriol şi la noaptea lui cu hoții. Farurile se sting. Capota maşinii e toată-nfundată. Se deschide uşa şi nu zic nimic, mi-e limba-ncleiată şi Lluna, în fața mea, latră, şi mârâie, şi-şi arată toți dinții şi clănțăne când latră. Şi-atunci iese un bărbat şi-mi sare din piept inima, fiindcă-l recunosc.

Din maşină iese Jaume. Prind câinele de ceafă şi-i spun vorbe liniştitoare şi tot latră, şi-i zic, Lluna, Lluna, şşşt, şi-aproape-mi alunecă arma. Jaume stă țintuit lângă maşină ca o fantomă, ca o ofrandă, şi, când mă ridic şi m-apropii, mă priveşte printre gene, cu ochii şi chipul îmbătrânit. Îmbătrânit, nu, umflat, şi lemnos, şi ochii ascunşi sub pleoape, de parcă eu aş fi un foc sau un soare la apus. De parc-aş putea curge şi l-aş atinge. Fac paşii până la el şi zic:

— Vrei să intri?

Totul, în jurul lui, deasupra, în spate, e negru şi trebuie să mă răsucesc ca să-mi intre puțină lumină în câmpul vizual. Aer în ochi. Mă uit spre casă, o secundă-mi pare că nu e acolo. Cum nu e Hilari în grădină.

Mă urmează şi câinele-l urmează pe el. Lluna-l adulmecă şi nu mai latră şi-i zice un bun venit sobru lăsându-l să intre. O să se bucure de prezența lui, animalele mereu se bucurau, iar Ruda mereu îl voia lângă ea şi asta câinilor le intră-n sânge.

Îl conduc la bucătărie şi se-aşază pe bancă. Câinele se strecoară sub masă şi eu, deodată, mă simt de parcă mi-au fost scoase măruntaiele toate, stomacul, şi plămânii, şi ficatul, şi tot-tot.

Ca Jaume să nu dispară şi să nu fie prea multă lumină în ochii care şi-au pierdut somnul de parcă n-o să mai fie somnoroşi niciodată, ca să nu ne vedem prea bine sau să vedem tot ce ni s-a-ntâmplat pân-acum, şi toţi anii, şi pijamaua de pe mine, şi haina murdară, aţâţ focul, dar n-aprind nici o lumină.

Şi, deodată, Jaume începe să plângă. Plânge aşezat la masă, fără să geamă. Nu se vede bine, dar picăturile care-i cad pe braţe şi pe lemn sunt rotunde şi mari şi fac plici, plici. Câinele observă, se duce la el şi i se vâră între picioare, şi mângâierea animalului îl face să plângă şi mai tare. Eu, la-nceput, nu vreau să-l privesc cum plânge. De parcă nu s-ar cădea. Şi mă uit la jăratic, la miezul lui roşu. Dar pe urmă-mi zic că da, trebuie. Că e ceva bun să plângi. Şi că, în fond, mi-e dator aceste câteva lacrimi, şi mă-ntorc şi-l privesc.

Când îşi şterge obrajii, fac cafeaua. Fac cafeaua ca să am mâinile ocupate şi s-o sorbim fierbinte. Căci, cât o-nghiţi, totul e bine. Umplu cafetiera cu apă rece până la filet. Iau din bufet pachetul şi o linguriţă şi pun cafeaua, încetul cu încetul. Închid bine, că, dacă nu-nchizi bine, zboară-n aer. Aprind focul şi pun cafetiera şi, când suflu-n chibrit, cu spatele, îi spun că nu l-am învinovăţit niciodată, c-a fost un accident, toţi ştiam. O spun cu cruzime. Ochii nu-mi plâng, n-au lacrimi, şi zic, v-am pierdut pe-amândoi deodată. Pe tine şi pe Hilari. Ca un brânci. Ca o lovitură de pumn, cea mai tare pe care i-o pot da. Cu pumnul închis. Cu palma deschisă. Cu amândoi pumnii deodată. Şi pregătesc ceştile.

La-nceput, după moartea lui Hilari, când îmi imaginam că Jaume o să vină, distrus, îl primeam cu tandreţe. Ne-mbrăţişam şi plângeam, ne-mbrăţişam şi plângeam, nu trebuia să-i spun că-l iert, fiindcă ştia deja, îi spunea trupul meu că-l iert. Apoi, când lunile treceau şi eu ceream să-l vizitez şi refuza şi tată-său trăia singur şi eu mă duceam pe la el şi casa se prăbuşea şi când omul a murit singur-cuc şi după un timp Jaume a ieşit, dar nu s-a-ntors, durerea şi neputinţa de-a înţelege au pus pe mine o crustă tot mai groasă, că mi-a luat ani s-o curăţ. Apoi, dacă-mi imaginam că vine sau trece pe-aici sau ne-ntâlnim în sat, îl priveam cu cruzime, supărată, cinică, veninoasă, plină de toate furiile şi durerile amestecate.

Pregătesc zahărul şi linguriţele. Când fierbe, torn cafeaua în ceşti. Îi pun una lângă mâini şi mi-e un pic frică să m-aşez în faţa lui, dar m-aşez. Dă din cap, în semn, probabil, de mulţumesc şi pune două degete deasupra aburului cald care se ridică din ceaşcă, una mare, de lapte. Şi eu îmi pierd orice speranţă. Îmi pierd orice speranţă fiindcă-i aici şi nu zice nimic. Fiindcă nu vorbeşte, ca un câine bătrân. Fiindcă aşteaptă să spun ceva eu, prima, să-i smulg cuvintele ca pe dinţi. Şi-atunci întreb:

— De ce-ai venit?

Şi răspunde:

— Am călcat un căprior.

Are aceeaşi voce. Şi eu îl privesc şi el îşi ridică privirea şi ochii ni se-ntâlnesc. Aceeaşi voce. Ochii mi se umplu de sânge cald, fiindcă are aceeaşi voce. Şi, de parcă s-ar fi deschis un robinet, continuă:

— Ca al lui Hilari.

Şi e frumos că-i rosteşte numele. Hilari, Hilari, Hilari, Hilari, Hilari, Hilari, Hilari, Hilari. Ochii lui, o arsură.

— Unde-i acum căpriorul? întreb.

— În maşină, zice.

Şi nu vreau. Şi, da, vreau. Şi mă ridic. Aş vrea să rămân şi să spun mai multe. Şi el să spună mai multe, mult mai multe. Dar mă ridic. Fac iarăşi drumul până la uşă şi-mi zic că-s lucruri importante de făcut, necesare. Iau puşca de pe masa de la intrare şi ies. Noaptea e plăcută şi cobor încet scările, să nu fac zgomot. Câinele vine după mine. Când mă apropii, maşina pare un vapor eşuat, o casă părăsită. Cu portiera lăsată de Jaume deschisă, ca o ureche ruptă. Cu botul distrus după o luptă. M-apropii uşor. Geamurile mă privesc negre ca o apă. Mă uit prin portiera deschisă, înăuntru e întuneric şi nu văd bine scaunele şi scrutez întunericul şi nimic nu se mişcă. Am arma pregătită în mâna dreaptă, dar înăuntru nu-i nimic. Îmi plec capul şi pun mâinile pe suportul pentru picioare şi nimic. Doar un miros acru, tare, greu, de animal sălbatic şi de bere şi de sânge şi de încă ceva mai aspru.

Îl aud pe Jaume venind dinspre casă. Pipăi podeaua maşinii şi o simt umedă şi-mi trag mâinile şi nu văd de ce culoare e lichidul şi mi le şterg pe picior, şi Jaume, care e acum lângă mine, zice:

— Îmi pare rău.

Ştiu deja că-ți pare rău, dar nu zic nimic fiindcă e bine că-ți pare rău. Fiindcă trebuie să-ți pară rău de nişte lucruri.

— Ai o listă cu lucrurile de care-ți pare rău? întreb.

Schițează doar un început de zâmbet, de parc-ar fi dureros să zâmbească. Şi apoi:

— Îmi pare rău de accident, zice. Îmi pare rău că Hilari a murit din vina mea. Îmi pare rău că mi-a fost prea frică să vin să-ți spun că-mi pare rău. Îmi pare rău că n-am vrut să mă vezi aşa. Îmi pare rău c-am plecat şi nu m-am întors şi nu ți-am spus că te iubeam, că te doream, nimic. Îmi pare rău că n-am avut curaj.

Şi-atunci iau foc. Răspund, cu arma în mână, înfuriată ca un munte:

— Îmi pare rău că nu te-ai întors şi-mi pare rău că mi-am dorit mereu să te-ntorci. Şi-mi pare rău că Hilari e mort din vina ta şi asta a distrus totul. Şi-mi pare rău că te iert, când te iert. Şi-mi pare rău că nu te iert, când nu te iert. Şi-mi pare rău că uneori nu-i de-ajuns să-ți pară rău, cum uneori nu-i de-ajuns să iubeşti.

Şi o iau spre casă. Pun arma la loc în dulap. Aş vrea să căutăm căpriorul. Să nu se lumineze. Luna rotundă să rămână-n grădină, ca o pisică. Jaume să rămână-n grădină, ca o pisică. Să putem încerca să rostim toate lucrurile deodată. Ceştile, triste, sunt încă pe masa din bucătărie, în întuneric, şi câinele se duce-n dormitor fiindcă e timpul de dormit. Fiindcă dormeam şi-am fost trezite, şi-acum parcă noaptea asta n-o să se termine niciodată. Dar eu nu vreau să mă culc. Nu vreau să plece Jaume. Cu tot ce e de spus.

Mă-ntorc afară cu mâinile goale şi-nchid uşa de la intrare. Stau pe a doua treaptă a scării din fața casei, sub cerul deschis şi sub noaptea neagră şi sub luna rotundă. Îi fac un semn din cap lui Jaume, e tot lângă maşină, să vină. Se-apropie şi se-aşază lângă mine şi, sub mirosul de bere şi de sudoare, simt altul cumplit de cât de plin de-amintiri este. Vreau să căutăm căpriorul. Vreau să-l căutăm mâine pe lumină şi să nu-l găsim. Să fi fugit toată noaptea. Să fugă acum. Să se-ascundă şi să trebuiască să-l căutăm ani de zile.

Întind palma, să-şi pună palma lui imensă peste a mea. Atât de suav, atât de-abia se-ating buricele degetelor.

— Vreau să-mi povesteşti tot, zic. Începând cu Hilari şi cu accidentul şi pe urmă tot

restul, şi închisoarea. Şi ce faci acum. Şi, dacă nu vrei să-mi povesteşti, sau dacă nu ştii să-mi povesteşti, vreau să pleci.

Dă din cap că da.

— Apoi vreau să-ţi povestesc eu toate lucrurile, continui.

Pe toate, pe fiecare în parte. Şi, când om termina, o să vedem cine suntem.

— Am cumpărat măcelăria, zic deodată, pe negândite, îmi scapă.

Şi el mi-apasă mâna pe care-o ţin întinsă, de parc-ar îmbrăţişa-o cu laba lui imensă.

— Mă gândeam c-o să vin şi n-o să vrei să mă vezi, zice. Îmi imaginam copiii tăi, dar nu le vedeam chipul. Stai bine aici, afară?

Sunt lucruri care nu se pot spune înăuntru.

— Cum poţi să-mi ierţi ultimii douăzeci şi cinci de ani? mă-ntreabă deodată.

Nu răspund şi nu-l privesc, dar îi ştiu expresia feţei. De durere şi de resemnare şi de suferinţă şi de câine plouat, şi-l privesc cu coada ochiului, rapid, e chipul pe care-l ştiam. Îmi îndrept ochii spre pomii din faţa casei.

— Cum poţi să mă ierţi?

Nişte păsări cântă ivirea zorilor, dar încă e noapte neagră. Şşşşt, zic în gând. El tace şi stă cu ochii aţintiţi pe frunze şi ramuri, în întunericul de departe, ca gura unui lup, ca gura unui câine.

Şi-acum va zice nişte lucruri. Cele care pot fi spuse înşirate unul după altul, ca pe-o sfoară. Cele pe care şi le-aminteşte, cele care ţâşnesc ca artificiile când vine timpul să le spui şi le poţi spune. Cele care trebuie smulse, cum smulgi cepele. Cele care trebuie spuse încet şi cele care trebuie spuse rar. Cele care ard. Cele care trebuie spuse privind copacii şi cele care trebuie spuse privind iarba şi cele care trebuie spuse privindu-ne mâinile, una deasupra celeilalte, şi apoi privindu-mă pe mine. Eu o să-l ascult. Pe urmă o să spun nişte lucruri. Cele pe care-o să le pot spune. Şi va veni lumina zilei. Întâi gri, apoi albastră, apoi galbenă.

Nota autoarei

Multe dintre legendele care apar în carte le-am descoperit pentru prima oară în *Muntanyes maleïdes* de Pep Coll.

Pentru „Numele femeilor“ am citit despre vrăjitoare şi procese de vrăjitorie în *Orígens i evolució de la cacera de bruixes a Catalunya (segles XV–XVI)* [*Originea şi evoluția vânătorii de vrăjitoare în Catalonia (secolele XV–XVI)*] de Pau Castell Granados şi *Un judici de bruixes a la Catalunya del Barroc: l’Esquirol 1619* [*Un proces al vrăjitoarelor în Catalonia barocului: Esquirol 1619*] de Jaume Crosas.

Personajul Evei, fetița republicană, este inspirat de fotografia familiei Gracia Bamala, publicată pentru prima oară la 18 februarie 1939 în revista franceză *L’Illustration*, cu titlul „Le cheminement douloureux“, într-un reportaj despre exilul republican intitulat „La tragédie espagnole, sur la frontière des Pyrénées“, al cărui autor nu este clar. În ce priveşte construcția acestui personaj, îmi face plăcere să citez şi transcriptul documentarului *Ni perdono, ni oblido* [*Nu iert şi nu uit*] al lui Joan Giralt Filella.

Şi, în sfârşit, capitolul „Ursul“ nu ar fi cum este dacă Joan-Lluís Lluís nu ar fi scris *El dia de l’ós*. Iar „Zguduitura“ nu ar fi ce este dacă Mikel Aboitiz nu ar fi scris povestirea „Fundación mítica de Islandia“ pentru proiectul *Notes on a Novel (That I Am Not Going to Write) or The Swimming Pool, or the Hair, the Herb and the Bread or the Tomato Plant.*

Mulțumiri

Infinite mulțumiri, Oscar, mamă şi tată, Marta Garolera, Lluís Calvo, Irene Jaular, Lluís Bassaganya, Pol Ordeig, Xavier Castellana, Alexandra Laudo, Jan Ferrarons şi Mikel Aboitiz.

Cuprins